рыгор барадулін

a n i m a

anima

A n i m a

Рыгор Барадулін

A n i m a

Мінск
Рымска-Каталіцкая парафія
святога Сымона і святой Алены
2011

УДК 821.161.3-1
ББК 84 (Бел)-5
Б24

Укладальнікі
Ксёндз Уладыслаў Завальнюк –
Кандыдат гістарычных навук, магістр тэалогіі;
Ала Сакалоўская –
Кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Рэдактар *Ала Сакалоўская*

Барадулін Рыгор
Б24 **Anima:** Рыгор Барадулін. – Мн.: Рым.-Катал. парафія св. Сымона і св. Алены, 2011. – 452 с. + 22 с. укл.

ISBN 978-985-6652-34-2.

Anima – па-латыні «душа». Душа вечная, бо яна ўдыхнута ў чалавека Усявышнім. Душа, дух, дыханне. Усё з душой жывое, без душы мёртвае. У кнізе Рыгора Барадуліна «Anima» роздум пра сутнасць жыцця, спроба сам-насам пагутарыць з Нябёсамі.

УДК 821.161.3-1
ББК 84 (Бел)-5

ISBN 978-985-6652-34-2

Дрэва Беларушчыны святое

Усявышні даў нам жыццё, Слова Божае стала целам. Пра гэта трэба памятаць, бо, калі мы не ведаем, адкуль прыйшлі, тады ці можам ведаць, куды ідзем, якая мэта жыцця. Не можа жыць чалавек толькі зямным светам, не паглыбляючыся ў сябе, унутр, у духоўнасць. Вонкавы свет – гэта абалонка, шалупінне, ён часовы. Веліч жа чалавека ў яго багатым унутраным свеце, бо дух вечны.

Anima – па-латыні «душа». Усё з душой – жывое, без душы – мёртвае. Душа вечная, яна ўдыхнута ў чалавека Дарцам жыцця.

«Anima» – дзясятая кніга Рыгора Барадуліна, якую выдаў Чырвоны касцёл за апошнія пяць гадоў. Першай была «Ксты», вылучаная ў 2006 годзе на Нобелеўскую прэмію.

Сімвалічна, што «Anima» не толькі юбілейнае выданне, але і выходзіць у стагадовы юбілей Чырвонага касцёла. Сама назва новай кнігі Рыгора Барадуліна кіруе нас да рэчаў духоўных, высокіх, вечных, Бога. Кніга створана на грунце вершаў са зборнікаў розных гадоў. Гэта кананічныя малітвы ў паэтычным перастварэнні, біблейскія балады, вершы, падказаныя Псальмамі Давідавымі, вершы вялікай любові да бацькі, мамы, роднай зямлі, вершы-малітвы, вершы-роздумы. У кнізе ёсць і значная колькасць неапублікаваных вершаў, напісаных у 2010–2011 гг. Гэта пашырае часавае вымярэнне паэзіі Рыгора Барадуліна, скіроўвае чытача як у мінулае, так і ў будучыню.

Рыгор Барадулін – высокадухоўны паэт. Усё, пра што ён піша, мае душу. Душа баліць, душа пакутуе, душа сумуе, душа плача, душа вяртаецца дадому. І гэты боль, плач, радасць не абстрактнай душы, а душы паэта.

Душа баліць
Зусім не так, як сэрца.
Той боль не ўтаймаваць нічым.

Душа па радасці
Шчымліва плача.

Пакутуе душа
Ў цямніцы цела.

Усё ў ягоных вершах блізкае, роднае душы і сэрцу, жывое: «асвер пяе, бяроза плача; «смех у стог хавае галаву»; «прымярае раніца андарак»; «у мамінай хаце печку кармлю сухімі ацярэбкамі саду».

Рыгор Барадулін – самы беларускі сучасны паэт. Радзіма для яго – гэта родная «сталіца сноў маіх Вушача». Радзіма – гэта родная хата, родны сад, трава, гукі роднай зямлі, дыханне ветра, вады, думкі, зоры, неба… «Гэта твой і матчын крык…»; «радзіма – дол і паднябессе тое, дзе ходзіць Слова Бога пехатою».

Радзіма – гэта Беларусь, родная беларуская крывіцкая мова: «Беларусь – мая мова і песня»; «Беларусь, ты мой сон велікодны».

Паэт любіць Беларусь любоўю не крыклівай, не плакатнай, не напаказ, а ціхай, светлай, малітоўнай, глыбокай, балючай:

Божа, пашлі Беларусі
Ласкі з Тваімі вачамі.

Яму баліць, што «знікаюць беларусы, як зубры»; што «беларус – як пакрыўджаны звон з вырваным языком»; што чужакі, прыхадні апанавалі Беларусь і апаноўваюць цяпер самога паэта.

І нават у снах,
Як той заяц ваўкамі,
Паўсюдна
Атачаны я чужакамі…
Галодная хцівасць,
Няродныя словы.
Зашыцца, схавацца,
Ўцячы я гатовы
Да птушак, звяроў
У бары і дубровы.
Хоць там
Не пачую
Чужацкае мовы!

Рыгор Барадулін – касмічны, універсальны паэт, паэт з планетарным мысленнем. У маленькай кроплі ён бачыць цэлы акіян. Ён размаўляе з сонцам, зоркамі, зямлёю, небам. У самым звычайным бачыць космас, «па зорах ідзе пехатою». Думкі паэта лятуць «Млечным Шляхам яблыкаў». Ён бачыць касмічнае ў з'явах простага жыцця і ачалавечвае космас. Звычайныя рэчы ўспрымае праз касмічнае, а космас – праз канкрэтнае: «круціць жорны недаспаны гром»; «сонца прачнулася»; «ацалелая бруканка – абніжаны Млечны Шлях»; «праз яшчэ зялёны небасхіл яблыні праразаецца азяблая Вечарніца».

Паэзія Рыгора Барадуліна – мудрая. Паэт рупліва шукае адказ на вечнае пытанне – што ёсць жыццё?

«Жыццё – гэта праца»; «жыццё – пазычаны ў вечнасці час для нас»; «жыццё – наканаваная няволя», – піша паэт.

Рыгор Барадулін разумее ўсю супярэчлівасць жыцця: «З тлумам ды з малітваю жыву». Разумее, што кожны чалавек «жыве паміж тлом і святлом», «п’е з чашы дабра і зла». Паэт засцерагае нас:

Зло злом яшчэ чарнейшым вернецца.
Дабро паўторыцца стакроць.

Рыгор Барадулін часта паўтарае: «Усё добрае ў мяне ад мамы. А ўсё благое я набыў сам».

З цёплых рук Сваіх
Творца Ўсёісны
У бяссонныя рукі маме
Перадаў і маю душу.

Гэтая добрая, шчырая, светлая жанчына падарыла нам таленавітага паэта.

І на пачатку Слова было,
І слова было ад Мамы.

Праз усё сваё жыццё паэт кіруецца маміным наказам: «Без Бога ні да парога». І Усявышні дае яму жыццё, моц, сілу, здароўе, дае магчымасць пісаць.

Толькі калі пішу,
Дыхаю і жыву.
Слухаючы душу,
Лечу сваю галаву,
Зношаную, сівую.

Кажуць, што сапраўдны паэт – пасярэднік паміж Богам і людзьмі, чалавек космасу. Праз яго Усявышні гаворыць з Сусветам. Сапраўдны паэт не рыфмуе, не складае вершы, а піша. Піша, так бы мовіць, пад дыктоўку Творцы. Менавіта такі паэт Рыгор Барадулін. Яго паэзія – унікальная. Гэта дар Божы.

«Светлы Хрыстос – зорка выратавання» – вядзе Рыгора Барадуліна па жыцці.

Прыслухаемся да мудрых словаў паэта:

Узводзьма ў сэрцах
Госпаду храмы.

Ксёндз Уладыслаў Завальнюк,
Ала Сакалоўская

Святары Чырвонага касцёла

Святары Чырвонага касцёла,
Вы Хрыстова слова гадавалі.
Крылы богавернага анёла
Асланялі ўкленчаных далі.
Ратавалі душы,
А наўкола
Захлыналі ўсё звяр'я хвалі,
Свет як незамкнёная стадола,
Дзе грахоў чароды начавалі.
Памяці свяцонай скрышталі
Апусціліся зялёнадола.
Вы святую веру захавалі,
Святары Чырвонага касцёла.

Рыгор Барадулін

Святары Чырвонага касцёла

Святары Чырвонага касцёла,
Вы Хрыстова Слова гадавалі.
Крылы багавернага анёла
Асланялі ўкленчаныя далі.
Ратавалі душы,
А наўкола
Захлыналі ўсё знявер'я хвалі,
Свет як незамкнёная стадола,
Дзе грахоў чароды начавалі.
Памяці свянцоныя скрыжалі
Апусціліся зялёнадола.
Вы святую веру захавалі,
Святары Чырвонага касцёла.

УЗРУШЭННЕ
Рымскі дыпціх

Яну Паўлу II

I

***

Укленчыць і прыпасці да рукі,
Якая свет мудрэць дабраслаўляе.
Адчуць, як ціхамірацца вякі,
Як у душы зняможанай світае.

Прыняць ружанец з дарчае рукі –
Замроеныя пацеркі Сусвету.
Пачуць сустрэчы голас трапяткі,
Ўваскрослы светла
Ў словах Запавету.

Сцяжынай з-пад ускрыленай рукі
Ісці, ані зважаючы на стому,
Да маладой нябеснае ракі,
Якая смутак і ўзнясе на строму.

Бо багавейна нагадалі ксты,
Што недасяжна блізкі Дух Святы.

***

Качае словы, быццам камяні,
А не таму, што падупаў гадамі.
Адзін ён чуе Голас вышыні
І думкі небакрылыя гайдае.

Ён бачыць нам нябачныя сляды.
Ён Голас слухае душою нашчай.
Уся зямля –
Суцэльныя клады,
А мы яе вялічым хатай нашай.

Ён нашыя адмольвае грахі
У Звышняга.
І воляй незямною
Зло хоча супыніць,
Ды люд глухі
І дзякуй не сказаў
Дагэтуль Ною.

Сагрэты сном сусветных завірух,
У ім з’аблічваецца Вышні Дух.

***

Калодзежы святла –
Як нашы вочы.
Калодзежы зняверанага тла
Глядзяць у глыбіню
І па-сірочы
Чакаюць абяцанага святла.
Яна халодная,
Зямля сырая, –
Надзейны схоў ад мітусні зямной.
У вечную ўсыпальню забірае
Труну душы,
Спавітую маной,
Спавітую наіўным спадзяваннем,

Што цень жывы
Свой цень перажыве.
Усе мы на зямлі самохаць вянем,
Зайздросцім вечна маладой траве.

Здаецца, нашы цені ўжо былі
У катакомбах – звілінах зямлі.

***

Крыж – вольны птах,
Застыглы на імгненне,
Каб пераняць разна́сцежанасць рук.
Цвікі напоўняць болем кожны рух.
Саломай пераломіцца праменне.

Паразумецца сподзеў і спакора
Паспеюць,
Быццам ядры спарыша.
І адляціць у немаведзь душа,
І захлыне мальбу людское гора.

І ў далеч павандруюць небасхілы,
І хмарамі прыкінуцца снягі,
І ад знячэўнай роспачы й тугі
У птаха ціха анямеюць крылы.

Каб забыццё не ведала мяжы,
Жагнаюць неба смутныя крыжы.

***

Сабе самому любіць сон прысніцца.
Не хочацца настрою быць старым.

Як воклічы,
Ўзляцелі камяніцы,
Нябёсы ў здзіве выдыхнулі:
– Рым!

Тут Вечнасць прыдрамала на хвіліну.
Ўсяму жывому трэба перадых.
Спакою цяжка вырвацца з нахлыну
Гадоў і парыванняў маладых.

Зялёным сном пазасыналі стоды.
І Тыбр прыручаны пазелянеў.
Наблізіцца да ранішняй лагоды
Не мае смеласці ўначэлы гнеў.

Ратунак нашых душ, як пілігрым,
Шляхамі выраяў імкнецца ў Рым.

***

Белакрылы анёл
І анёл чарнакрылы.
Белакрылая чайка
І чарнакрылы кажан.
Дні відушчым святлом
Маладзяць небасхілы.
Ночы змрокам сляпым
Смутак зводзяць у зман.

Ад святла аддзяліў
Усявышні цямрэчу,
Надзяліў мілатой
Нашых воч прамяні.

І спяшаецца час
З досвіткам на сустрэчу.
І хапае для зор
І для дум вышыні.

Белата з чарнатой
Узаемна жывыя.
Рэха збытлівых мрой
Б'ецца памяці ў скронь.
Завіруха рашучасці
Ўзрушана вые.
Чым чарнейшая ноч –
Тым зырчэйшы агонь.

Прагне ўсё, што расце,
Перш чым станецца тлом,
Як даўжэй быць аблашчаным
Ціхім святлом.

***

Памаўчаць са здарожаным смуткам разам
Ля ўсыпальні пакутніка Езафата,
Адчуваючы, што незавершаным сказам
Замаўкаць пачынае жыццёвае свята.
Так, жыццё – гэта свята
Здаровага цела
І душы несуцешнай дасконная праца.
Ты наважыўся жыць,
А жыццё праляцела,
Хоць запомніць сябе хочацца пастарацца.

Радасць мёртвая,
Толькі пакуты жывыя.
Вечнасць вечная
Толькі сваім нябытам.
Праплываюць высока аблокі сівыя –

Сны, саснёныя глыбіннадумным блакітам.
Толькі вера трываліць душу на пакуты.
Голас вернасці верыць,
Што будзе пачуты…

II

***

Высока ў небе слова – птушкам лёсу.
Глыбока ў моры слова – рыбам плёну.
Раздольна ў полі слова – ветру славы.
Прароча ў ночы слова – зоркам сноў.
Што не збылося, ўсё пераплялося.
А што збылося, шле хвалу палону,
Бо ў самаіснасці палон ласкавы.
Наноў пачнецца свет
Са слова *зноў*.

***

І неўміручы памірае,
Каб уваскрэснуць.
Жыццядар
Яму пялегваць давярае
Ў далонях
Зорнай жарсці жар.

І покуль жар незадзіманы
Сузорыцца,
Жывы жыве.
Гараць вякам Хрыстовы раны.
Студзіць іх
Сум здалёк плыве…

***

Крыж і якар
На сцяне ўсыпальні.
Прыляцелі душы на спачын.
Клопатаў зямных
Чаўны прысталі.
Толькі жалю жураўліны клін
У нябёсах зморaных курлыча.
А ў настылай цішыні дарма
Немата забыты голас кліча,
Бо не чуе ўжо сябе сама.

А пад сонцам
З мудрымі вякамі
Ані нагаворацца вятры.
І крыжы пасталі ветракамі.
Развінаюць крылы якары.

І крыжы, і якары на волі
Па сваіх памкненнях – сваякі.

І згінаюцца рукою долі
Ў дрэва росту ломкія сукі…

***

> Канец такі ж небяспечны,
> як і пачатак.
>
> *Ян Павел II*

Пачатак нецярплівы, трапяткі,
Яму хутчэй адбыцца нецярпіцца.
Крыніца, каб знямозе даць напіцца,
Спяшаецца прабіцца праз пяскі.
У дзюбах чорны сум нясуць крукі.
Жывіць сасну не томіцца жывіца.
Завязвае развага вузялкі.
Дым думае, як пад аблокі ўзвіцца.

Канец спакойны, хочацца яму
Перахітрыць няўмольную куму
І ля цяпельца кайнасці пагрэцца.
Час пасвіць незлічоных дзён гурму.
Няспыннасць, пэўна, ведае, чаму
Канцу з пачаткам новым не сустрэцца.

***

Як ішоў малады Хрыстос,
На зямлі ўсё жывое не спала.
Не спяшаўся здзейсніцца лёс,
Гамана цішэла падтала.

Як на Млечным Шляху,
Сляды
На знямелым пяску гарэлі.
Адступаліся халады –
І зямныя грахі старэлі.

Дзе ступаў –
Там святло расло.
Дзе стаяў –
Смялела лагода.
Усміхацца вучылася зло.
Быць шчаслівай хацела нагода.

На зямлю сышоў назаўжды,
Каб наблізіць вечныя далі.

І святыя Хрыстовы сляды
Душы верніцкія захавалі.

***

Адразу з Горада Вечнага ў горад спаконны,
Дзе цягнуцца ў неба сумныя гмахі соснаў,
Да цябе прыйшоў я з паклонам,
Мама.
Ва ўсіх урачыстых бажніцах
Маліў Усявышняга,
Каб душы тваёй паслаў супакой.
…Ты несла мяне да ксяндза,
Гнанага бязбожнай уладай.
Касцёлам трывожным было
Вушацкае наша неба.
І пасланы лёсам святар
Святлом Святога Крыжа
Багаславіў мяне на дарогу ў Рым.
… І вярнуўся я з пілігрымкі,
Каб падзякаваць, Мама, табе
І вушацкаму роднаму небу.

Словы, якія пачуў я
Ад Айца Святейшага ў Рыме,
Перакажу табе
Пры сустрэчы…

***

Можа, з Беларусі гусі шэрыя
Рым уратавалі.
І таму так
На змярканні потайна вячэрае
Лустай поўні
Пілігрымскі смутак.

І нашчадкі тых гусей далёкія
Ў вырай рупяцца
Над нашым краем.
Думкі звечарэлымі аблокамі
Ўслед плывуць.
Анёлы трызняць раем.

Тут спакоем сена сноў растрэсена.
Кнігаўка
Над кнігай лёсу плача.
– Рым! –
Рыпіць расчулена бярэзіна.
Шэпча стрыманы чарот:
– Ву – ша – ча…

Рым – Вушача
Ліпень – жнівень 2004 г.

Ружанец

***

Ойча наш, што ў нябёсах,
Хай свяцііцца Імя Твае
І ў зорах, і ў лёсах.
Хай прыйдзе Валадарства Твае,
Як спатоля,
Хай Твая ўсёўладарная
Збудзецца воля
Як на небе,
Гэтак і на зямлі.
Хлеб наш надзённы пашлі,
Жыццядар, сёння нам.
І даруй нам нашы даўгі,
Як даруем і мы даўжнікам.
Адгарадзі ад нас
Спакуслівыя лугі.
І ў смутны час,
І ў цёмныя дні
Нас ад нячысціка аслані.
Не зрушыцца Валадарства Твае.
І рушаць рухава
Ад Твайго цвярдога парога
І сіла, і слава
Твае мілаты і лагоды,
Айца і Сына і Духа Святога
Цяпер і заўсёды.
І на вячніны вячнін. Амін.

***

Багародзіца, Вечнадзева Марыя,
Мы ўсе перад Табою малыя.
Дабраслаўленая між усіх маладзіц,
Не пярэч, каб
Перад ценем ценю Твайго
Мы ўпалі ніц.
Дабраслаўлены плод Твайго ўлоння.
Над ім мы ўзводзім
Шатрамі свае далоні.
Ты, ўсяго жывога краса і пакраса,
У імя Вечнаіснага Бога
Нарадзіла душ нашых Спаса.
Пад міласць Тваю прыбягаем.
Злітуйся над нашым краем –
Хай пасвяцца душы нашыя
На нябесных пашах.
Багародзіца Дзева,
Не адкінь у цярпеннях
Малітваў нашых.
Дабраслаўленая, адзіна чыстая,
Уратуй ад бедаў,
Дай моцы нам выстаяць.
Каб агонь жыцця нашага
Не пагас.
Багародзіца Прасвятая,
Душою нашчая,
Уратуй нас.

***

Веру ў адзінага Бога Айца,
Усёўладара, Шчодрадаўцу дабра,
Тварца ненасытнай зямлі,
І неба спадчыннага,
І ўсяго бачнага й нябачнага.
Веру несупынна
Ў адзінага Бога Ісуса Хрыста,
Адзінароднага Божага Сына,
У кожны кіў Ягонага кста.
Сын Божы народжаны над усімі намі,
Над усімі вякамі:
Святло ад Святла,
Праўдзівы Бог ад праўдзівага Бога,
Каб цёмную сілу зла
Сіла Богапаслужлівасці перамагла.
Без Яго не было б нічога.
Ён, каб вызваліць нас з грахоў,
З чыстага неба
На дол затаптаны сышоў.
І смела прыняў тленнае цела
Ад Духа Святога і Дзевы Марыі
І чалавекам стаўся,
Каб пераняць пакуты людскія.
Гэта за нас пры Понціі Пілаце
Аддаўся ў рукі зямное ўладзе.
І быў укрыжаваны,
І канаў, і быў пахаваны.
І на трэці дзень уваскрос
У згодзе з Пісаннем.
І ўзышоў на неба Хрыстос
Нябачным ззяннем.

І сядзіць праваруч ад Айца.
І прыйдзе зноў у славе нязмерклай
Судзіць жывых і змерлых,
І Валадарству Ягонаму не будзе канца.
Веру ў Духа Святога,
Што сыходзіць ад самога Бога,
Каму нароўні з Айцом і Сынам
Пакланяемся, не лічачы рокаў.
І славім належным чынам,
І які вяшчаў праз прарокаў.
Веру, а значыць жыву,
У Кефальную й Апостальскую царкву.
Веру, і тым жыву,
Веру, і тым існу́ю,
У Богам дадзеную,
А значыць святую
Беларусь праўкрасную самую.
Перад ёю,
Як перад Мамаю,
Хілю галаву,
Верны паклону
Да скону.
Спавядаю адзіна кшчэнне
Як ад грахоў збавенне.
Ані на кога не ў крыўдзе,
Чакаю, як лепшых часін,
Уваскрошання змерлых
І жыцця тога веку,
Што прыйдзе. Амін.

***

Госпадзе, не забудзься ўранні,
Узгадай увечары,
Памяні словамі туманоў
Смяротна заснулых у спадзяванні
Уваскрошання да жыцця вечнага
Нашых братоў і бацькоў –
І ўсіх, якія волю Айчыны
Мечамі праведнымі прывячалі,
Якія і ў злыя часіны
Заставаліся крывічамі,
За кім зачыніліся зямныя дзверы,
Якія жыццё сваё скончылі
Ў пабожнасці й веры.
Даруй ім волю й няволю віны,
Якой правініліся перад Табою яны
Словам, думкаю, справаю,
Абвянчаныя з ганьбай і з славаю,
Бо яны былі толькі людзьмі.
Валадару, іх да сябе прымі.
Дай ім і нам Тваю Гасподу,
І ўдзел у добрых дзеях Тваіх,
І жыцця Твайго бясконцага
І невыказнага насалоду,
Бо Ты ёсць шчасце й жыццё,
Ўваскрошанне ды спакой
Тваіх змерлых слугаў.
Ты, Хрысце Божа наш,
Слых самы бяссонны той,
Які ўсё пачуў, паслухаў.

І мы, адганяючы сквапную скруху,
Славу ўзносім Табе,
І Айцу Твайму нескантчатнаму,
І жыццядатнаму Святому Духу
З нагоды дагоды цяпер і заўсёды
І на вечных вякоў зачын. Амін.

***

Усёчуйны, пачуй
Кайны наш лямант і плач.
Тым, хто нас ненавідзіць і крыўдзіць,
Чалавекалюбча, прабач.
Тых, хто шчодрыць дабро,
Узвяліч дары.
Братам і крэўнікам нашым
Правіны даруй
І вечнае жыццё падары.
Наведай нямоглых у чорныя дні.
Ацалі іх і моцу вярні.
Тых, хто ў моры,
Не пакінь у горы.
З тымі, хто у падарожжах,
Будзь і ў клопатах Божых.
Тым, хто слугуе роднаму краю,
Хто нашую мову мілуе,
Пакажы сцяжынку да раю,
Даруй і праграшынку малую.
Тых, хто просіць нас
Памаліцца шчыра за іх,
Памілуй, бо маеш
Вялікую літасць да ўсіх.
Памяні, Госпадзе,
Нашых бацькоў ды братоў,
Што адышлі ў Твой край,
Ад святла аблічча Твайго спагатоў
Спакой ім, спачылым, дай.
Памяні, Госпадзе, нашых братоў,
Што й сёння
Ва ўчарашняга дня ў палоне.

Вызвалі ад кайданоў
І душы іхныя, і далоні,
Каб мелі галаву на плячах,
А не неслі, як горб, за плячамі.
Каб зоры займаліся ў смелых вачах,
Каб пачуваліся вольнымі крывічамі.
Памяні, Госпадзе,
Ўсіх дабраплодных і дабрачынных
У Тваіх святынях адчыненых.
Выслухай просьбы іхныя аб збавенні,
Імем Тваім асвечаныя,
І дай ім жыццё вечнае.
Памяні, Госпадзе, нас,
Рабоў Тваіх грэшных, рахманых,
Тут, на задуманай Табою зямлі,
І святлом Свае мудрасці прасвятлі
Розум наш, што ўвечарэў у заганах.
І скіруй на сцежкі святарныя
Запаветаў Тваіх
Малітвамі Прачыстае Багародзіцы –
Нашае Валадарыні
І Прыснадзевы Марыі і ўсіх Святых.
Будзем ісці да Цябе
І ў радасці, і ў журбе,
З песнямі і з плачам,
Покуль будзе сябе называць
Крывічом
Паслухмянец Твой хоць адзін. Амін.

***

Устаўшы з пасцелі, як з дамавіны,
Дзякую Табе, Госпадзе Трыадзіны,
Што Ты, Даўца дабрыні й церплівосці,
На мяне, лянотнага й грэшнага,
Не ўтаіў ні гневу, ні злосці
І за мае беззаконствы
Мяне не прывёў да згубнасці,
А падняў па Сваёй людалюбнасці
Мяне, што ў бéспамяці спачываў,
Каб я малітваю ранішняй
Уладзе Тваёй слаў славу слаў.
Прасвятлі вочы духу майго ў чысціні,
Вусны мае адчыні
Кожнаму Багаўслаўнаму гуку.
Дай пазнаць мне Тваю навуку,
Дай славіць у песнях
Твае Ўсесвятое Імя, ды не глуха,
Айца і Сына і Святога Духа,
Пакуль цякуць бяссонныя воды,
Пакуль ідуць дажджы з аблачын,
Цяпер і заўсёды
І на вечны няспын. Амін.

***

Святы Анёле,
Заступніку Боскае волі,
Ахоўца мае зямное няволі,
І ў цішы, і ў гамане
Не адыходзь ад мяне,
Адвядзі ад душы мае стому,
Не дай духу злому
Смяротным целам маім
Завалодаць самохаць,
Не дай мой клёк запалохаць.
Дай моцы сіле маёй,
Зняможанай а слабой,
Боль незаслужаны патушы,
Застацца самым сабой
Дазволь мне, Ахоўца мае душы.
На шлях збавення мяне скіруй,
Калі дзе паддаўся мане, даруй.
Як чым зграшыў мінулай начы,
Гэтага дня заступіся,
Дапамажы спакусу перамагчы.
Каб груган зайздрослівасці
У душы маёй гняздо не савіў.
Каб Госпада я не ўгнявіў.
Каб верны быў я
Крывіцкай святой старане,
Мове матчынай –
Як найраднейшай балючай радні.
Анёле, маліся да Госпада,
Каб зрабіў мяне
Слугою Свае дабрыні.
Каб палымнеў, а не палынеў
Твой напамін. Амін.

З тлумам
ды з малітваю жыву…

***

Пусці ў душу Хрыста
Ці зябнуць, ці сагрэцца,
Як валачобніка пусці.
Хрысту самотна ўсіх пасці,
Чаўнарыць на чаўнах
На вераломнай рэчцы.

На рэчцы, што плыве
З Старога Запавету,
Не абмінаючы вякі,
Дзе ўлоў пільнуюць рыбакі,
Прыцёгшы невады
З населенага свету.

Прасі ў душу Хрыста,
Як госця-нехаджанца,
Каб свята села на куце…
Субожыўшыся ў мілаце,
Свае далічыш дні,
Як пацеркі ружанца…

Кленчу

Кленчу Твайму сэрцам чутаму ценю
Радасцю незлічоных вякоў.
Уцалаваць сляды летуценю
Небатыкальных Тваіх ступакоў.

Ойча,
Твайго беспачатку Айчына
Днее сузор’евым каласком.
Думаць дазволь пра Цябе аблачынна,
Ў цемры зацепліцца хоць вугальком.

Да пакаяннасці сцежка цяжкая,
Ды са спагадай лёгка ісці.
Выказаць дзякуй слова шукаю,
Тым і трымаюся ў гэтым жыцці.

Малю

Ойча Святы, Недасяжны, Адзіны,
Дзякуй за гнеў і за ласку Тваю.
Згроб я грахі свае ўсе і правіны
І перад карай жаданай стаю.

Кшчоны паганец,
Я кайнасць спатоміў –
Кленчыў нябёсам, кунежыў зямлю.
Што падабенства Твае аскароміў,
Ойча, даруй мне, пахіла малю.

Ойча спагадлівы,
Ойча суровы,
Колісь пачутым быць сподзеў таю.
Покуль мяне не зракаюцца словы,
Дзякаваць буду за ўвагу Тваю…

***

Гасподзь! Затрымацца дазволь
На гэтай грэшнай зямлі.
Зрабі ласкавейшы мой боль.
Душы раўнавагу пашлі.

Праз ноч,
Што жыццём наракі,
Я йшоў на Твае святло.
Гублялася сцежка ў быллі,
Ды ў сэрцы світанне жыло.

Гасподзь! Прагані мой страх,
Што следам ідзе за мной.
Я, з праху зямнога прах,
Вінюся зямной віной.

Пачую Цябе і глухі.
Аддзячыць хачу стакроць.
Правіны мае і грахі
Даруй, літасцівы Гасподзь…

***

Ойча праведны, пamажы
Быць пакорным Тваім іспытам.
Адвядзі мяне ад мяжы
Між жыццём і спаміж нябытам.

Павядзі мяне па жыцці
Па трыпутніку і ажыне,
Памажы мне сцежку знайсці,
Што не кіне мяне на чужыне.

Памажы мне застацца сабой,
Быць з душою сваёй у згодзе,
Жыць і радасцю, і журбой
У Тваёй трывалай Гасподзе.

Колькі дзён Ты мне ні дасі –
Буду ўдзячны і заўтра, й сёння,
На зямлі й на небясі
Шчыра ўкленчу святой іконе.

***

Божа, паспагадай усім –
І магутнаму і слабому,
І відушчаму і сляпому,
Каб у згодзе жылося ім.

Божа, паспагадай усім –
Каб вайной не йшоў
Брат на брата,
Каб ржавела сякера ў ката,
Каб вячэраю пахнуў дым.

Божа, паспагадай усім –
Каб цяплелі пагляды людскія,
Каб у старца не кралі кія,
Нічыіх не кралі радзім.

Да любові, да чысціні,
Да святла, да святога ўлоння,
Усявышні, і заўтра, і сёння
Заблуканыя душы вярні!

***

Дзякуй Табе, Гасподзь,
За акрайчык жыцця аржаны!
Бесклапотныя, мімаходзь
Яго даспытваюць сны.

Сам не заўважыў,
Калі
Я даласаваў бохан свой.
Доля мая,
Як з ускрайку зямлі,
На мяне пазірае савой.

Дарагі мне акрайчык мой,
Як апошняе ўсё на святле.
Перад незямною зімой
Бохан грэе ў Цябе на стале…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
30 верасня 2000 г.

Мяно

Вечны Бог!
Дазволь мне затрымацца.
Літасцівы!
Пацярпі мяне.
У прысталай долі
Я ў прымацтве.
Толькі й існы я ў
Сваім мяне.

А маё мяно не перунамі –
Цішай трызніла,
Яно даўно
Абрасло, як мохам,
Цёмнаснамі,
Бо ў мяне –
Няноскае майно.

Божа!
Дол, саследжаны кладамі,
Усцілае лістам
Гамана.
Да жыцця
Я прывыкаў гадамі.
Дай мне час
Адвыкнуць ад мяна.

Сын нябёс

О любасны Хрыстос,
Свет у Табе ўваскрос.
Тваіх вачэй святло
З бясконцасці прыйшло.

Укрыжаваны лёс
Злічыў сузор'і слёз.
І сонцам дабрыні
Абнашчыліся дні.

Душы гаючы боль,
Зямлі святая соль,
Ты нам жыццё прынёс,
Хрыстосе, Сын нябёс.

Малітва матчына

Гаючыя словы малітвы Матчынай,
Якія Ён шаптаў перад сном,
Ісус паўтараў на крыжы,
Як на няўлоўнай мяжы
Між чорнай ноччу і белым днём,
Світаннем святое крыві пазначанай.
І ў кожным з нас нерастрачанай спадчынай
Жывуць, ратуючы нашыя дні,
Вяртаючы душы да вышыні,
Балючыя словы малітвы матчынай.

Маці Божая Будслаўская

Маці Божая Будслаўская святая,
Будзь у славе навечна і ў небе, і доле.
Ў нашых душах пакорных Твой вобраз світае.
Да Цябе пуцявін не забудзем ніколі.

Захлынала наш край за навалай навала.
Провідам са святла Ты нам ясніла вочы.
Ты Госпадняю ласкаю нас ахінала,
Даравала нам дзень, ратавала ад ночы.

Ад пагляду Твайго ўсё жыве навакола.
Прыпадае пакайна правіна з мальбою.
Да парогу Айца пойдзем схіленачола,
Маці Божая Будслаўская, за Табою.

Свяцейшая Панна

З польскае

Свяцейшая Панна з Вушацкай іконы,
Усіх ахінае Твой клопат штодзённы.
Дай моцы нам, Матка,
Дай, Матка, параду,
Як маем змагчы і падступнасць, і здраду.
Май ласку Сваёй не пазбавіць апекі,
Заступніцай будзь нам цяпер і навекі.
Не дай нашым душам убогім загінуць,
Дазволь на зямлі гэтай цені пакінуць.
З малечых гадоў Ты нас, грэшных, трывала
І з д'яблавай пашчы не раз вырывала.
У смутках Цябе мы гукаем, святую,
Твая мілата бачыць нас і ратуе.
Як дзячыць Табе, мы не ведаем самі,
І нашчацца нашыя вочы слязамі.
Марыё! Вушачы, дзе Ты цудатворыш,
Ты дорыш святло, цішынёю гаворыш.
Грахі нашы – як незагойныя раны.
Маліся за нас, будзь нам Маткаю, Панна.

Да Маці Божай Чанстахоўскай

Маці Божая з Чанстахова!
Б’е чалом Табе вешчае слова.
Ты – нябёсаў душа святая.
Позірк Твой над зямлёю світае.

Небачолая Чорная Панна!
Нам баліць Твая кожная рана.
Ласкай, што зберагла ў пакутах,
Край бароніш ад зграяў лютых.

З намі ў радасці Ты і ў скрусе.
Панна! Паспагадай Беларусі.
Каб былі мы ў палоне волі.
Каб не здрадзілі Богу ніколі...

Касцёл

Тут сон свой мроіць стомлены анёл,
Світае зрок нястомнае пашаны.
Апора духу, дом Свяцейшай Панны –
Нябёсамі асвечаны касцёл.
Каля яго бажэе ўсё наўкол.
І рабаваны быў, і руйнаваны.
Ды рунню веры цень укрыжаваны
Скароміў душ знявераных падзол.

Ідуць смялей і нашае маленне,
І свечкі ў пілігрымку да святла.
І ластаўкамі зоры пад скляпенне
Лятуць – і адступаецца дакука.
Касцёл, каб свет не засціла імгла,
Да Бога цягнецца праменнарука.

Трыпціх Чырвонага касцёла

Айцу Уладыславу Завальнюку

I
ЧЫРВОНЫ КАСЦЁЛ

З Чырвоным касцёлам на «ты»
Вятры,
Што лятуць з Бэтлеему.
І рупіць прачыстаму небу
Дзяліць з ім святло мілаты.

Гасподзь яго верніцы ў сон
Паслаў
Як абраз летуценны.
Імёны Сымона й Алены
Вяльмуе прарочысты кон.

Бажэе ў вяках небадол.
І душы жагнае трывога.
У цемначы тлуму людскога
Світае Чырвоны касцёл…

II

НЕ ЗГІНАЮЧЫСЯ…

Нарог нашай памяці
Мусіць араць
Аблогу зніклівасці
Ў высілках лютых.
Каб прывіднай радасці
Ўслед пазіраць,
Прыходзім у стомлены свет
У пакутах.

Ля зорак спагадлівых
Грэецца лёс,
Для душ нашых звіць
Намагаецца путы.
Крыжовы шлях,
Што пракладваў Хрыстос,
Нанова для кожнага
Значаць пакуты.

І кожны зможа
Сябе знайсці,
Мець спадзеў,
Што Госпадам будзе пачуты,
Калі ён здолее
Ў гэтым жыцці
Прайсці, не згінаючыся,
Праз пакуты…

III
НЯБЁСЫ ВЕРЫ

Нябёсы веры
Трымаюць свет.
Знявер’е горбіцца валунамі.
Зямныя дні,
Як вясновы цвет,
Спадаюць,
Каб паўтарыцца снамі.

Нябёсы веры
У вышыню
Кіруюць годна
Думкі й пагляды.
І зорным зернем
Поўніць сяўню
Світанню руплівому рады.

Вачэе мудрасць.
І слепне зло.
У хаце споведнай –
Насцеж дзверы.
І апранаюць душу ў святло –
Каб не азябла –
Нябёсы веры…

Шчырэць…

Айцу Аляксандру Надсану

Шчырэць
У святарнай сяўбе,
Гасподняе Слова сеючы.
Радзіму насіць у сабе,
Пакутныя душы надзеючы.

Жагнаць
Небадарным святлом
І вернікаў, і знявераных,
Каб лёткім
Анельскім крылом
Бясконцасць была адмерана.

І зябнуць
У стылых мурах.
Трымацца крывіцкай шчырасці.
Спрыяць,
Адпрэчыўшы страх,
Спаконнаму дрэву вырасці.

Разложыстыя галіны
Узважаць грахі й правіны.
Спагадлівыя лісты
Расчуляць
Нястомнасць вярсты…

Дарадца высокі

Дарадца высокі, святы Езафаце,
Зірні на спаганены край,
Адчуй сябе ў кожнай душы,
Як на свяце,
Знявераных не дакарай.

У любасць да бліжніх
У моцныя латы
Адданцаў сваіх апрані.
Малітваю шчырай жывуць уніяты,
Бароняць свае карані.

Здымі з крывічоў багавейных пракляцце,
Хай зоры адлічваюць час.
Заступнік пакутны, святы Езафаце,
Напомні нябёсам пра нас.

Уніяцкія абразы

Архімандрыту Сяргею Гаеку

Уніяцкія абразы –
Сведкі светлыя цвёрдай веры
На крывіцкай вечнай зямлі.
Ані вогнішчы, ні сякеры
Вас са свету зжыць не змаглі.
Вы на дне прачыстай слязы
Ацалелі ў верніцкім воку.
Ласкай яснячы шлях Прароку,
Чулі,
Як, апёкшы далоні
Аб балючыя вугалі,
З храмаў беглі прэч маразы.
…Ажываць вам у кожным паклоне,
Уніяцкія абразы…

Памяці айца Яна Матусевіча

Пайшоў ад нас пакутнік уніят,
У гэтым свеце гнаны, непрызнаны.
Ён, варты ўвагі нашай і пашаны,
Быў позірку спагадліваму рад.
Займаў з лагодай свой зямны пасад,
Гаіў аблудных душ глухія раны.
У служкі ласкі боскае абраны,
Глядзеў, каб зелянеў людскосці сад.

Ён быў асвечаны ў начы будзённай
Агнём нябесным Уніі святой.
Атожылак рабіўся дужай кронай.
Смялей шумела вернасці дуброва.
Але спагада стала сіратой.
І замаўчала слова святарова…

Уніяцкае сэрца

Айцу Андрусю Абламейку

Уніяцкае сэрца люляе надзею,
Спавівае лагоду малітвай штодня.
Не саб'ецца з дарогі ў людскую завею,
Бо ў яго апякункай
Сама вышыня.

Уніяцкае сэрца ратуе з адчаю,
Ад спакусы адводзіць,
Як дым ад агню.
Ніцай цемры знявер'я святло пазычае,
Не зважае на зло, кволячы дабрыню.

Гаркадумны палын засяляе аблогу,
Летуценна аблокі ідуць пехатой.
Уніяцкае сэрца заўдзячнае Богу,
Што Гасподзь яго поўніць
Сваёй мілатой.

Пачуй…

Дамінічка шэпча «Ойча наш» –
Вечнасці пакорыцца ўніятка.
Божа,
Ты пачуй Сваё ягнятка,
Просьбу незапыленую ўваж.

У турме жыцця
Душа ў яе,
Звонкая, як ранняя крынічка.
З даланятак
Кволая каплічка
Чысцінёй да неба дастае.

Слова беларускае знава
Міласцівіць, першаадкрывае.
Дамінічка –
Краска лугавая.

Не шумі, будзённая трава…

***

Хрыстовых вачэй азёры
Напоўненыя святой
Світальнаю мілатой,
Якою нашчацца зоры.

Хрыстовых рук пуцявіны,
Якімі доля вядзе,
Каб нам не прыстаць нідзе,
Знябыўшы грахі й правіны.

Душа не паддасца адчаю.
Сплывае знявер'я туман.
Нясцерпнасць Хрыстовых ран
Цярплівасці нас навучае.

***

Я царкву сваю ў душы нашу
З алтаром святла, званіцай болю.
Правіць смутак мой па мне імшу,
Хоча хваласпеў злагодзіць долю.

Я хаджу, ўпавіты праз вякі,
Як шляхамі, да сябе
Грахамі.
Прычашчаюся з яе рукі,
Спавядаюся Прачыстай Маме.

З тлумам ды з малітваю жыву,
Паважаючы зямлю сырую.
І за тое,
Што нашу царкву,
Думаю, Ўсявышні мне даруе…

Апошні катаклізм

З Фёдара Цютчава

Калі ўздыхне апошні дзень прыроды,
Разбурыцца спакой часцін зямных –
Зноў захлынуць усё наўкола воды,
І Божы воблік адаб’еццa ў іх.

Як думка…

Палілі царкву.
І драўляны Хрыстос
З гарышча ўцякаў
З вяроўкай на шыі.
Агонь даганяў, як знявераны лёс,
І храм
Ані гром, ані дождж не тушылі.

І рухнула
Абяззвоненая царква.
Хрыстос дагараў
На паваленым плоце.
І аддальвалася абгарэлая галава,
Як думка,
Далей ад ліповае плоці…

Касцельны звон

Шунічы Ямашыта

Ад жаху пякельнага
У Нагасакі
Час аніяк
Не мог далічыцца дзён.
Разгублены задыяк
Свае пераблытаў знакі.
Апраменены небасхон
Сцяўся і анямеў.
Гэта Гасподні гнеў
Паўтарыў
Над зняверaным светам
Касцельны звон,
Які адзін ацалеў
З усяго, што жыло і трывала
Тут.
Каб клікаць на Страшны Суд.
Каб нагадваць, што розум
Быць мусіць цвярозым.
Бо, з апрамецця паклікапы,
Атам
Робіцца катам
Заклятым…

Капліца

Вада на тое й тоіцца, каб ліцца,
Рыпіць ля крушні скруха:
Сон не руш…
Узгадвае пра капішча капліца –
Начлег часовы пералётных душ.

Душы хутчэй бы з зорамі пыліцца,
Ды глухне шлях ад зманнай гаманы.
І keміць, як халодны грэх,
Капліца:
Цяжэйшы пыл нябесны ці зямны?..

Мычыць у небе зорная цяліца.
Цямнее крыж,
Як воран-чарнакрыл.
І крылаў дачакаецца капліца,
Каб паляцець і ёй за небасхіл.

Асланяе…

Заступнік,
Высокі Анёле,
І сёння й ніколі,
І доле і ў высі
Ад зла затулі,
Ахавай ад нядолі
І перад цемраю заступіся.
Ты ценю не маеш,
Ды клопат крылаты
Ды цень твайго ценю
Мяне асланяе.
Чалом за твае
Ласкай кутыя краты,
З якіх вызваляцца
Душа не жадае…

***

Здасца хата ўбогая палацам,
Толькі дасць ступіць
На родны дол
Згадлівым заступцам і дарадцам
Сыну блуднаму
Святы анёл.
Колькі б доля пражы ні напрала,
Ў шлях апошні йдзеш
Гол як сакол.
Дзе б душа на свеце ні блукала –
Назіркам за ёй
Святы анёл.
Цяжка дагадзіць зямной лагодзе –
У выгоды рэдкі частакол.
Чалавек датуль
З жыццём у згодзе,
Покуль з ім
Яго святы анёл…

Ліст да Васіля Быкава ў Хельсінкі
23 жніўня 1998 г.

Анёл, які на лютні грае

Ён будзе мроіцца тады,
Анёл, які на лютні грае,
Калі забытыя сляды
Згадае сцежка маладая.

Калі гады, нібы дзяды,
На прызбу стомы сядуць з краю,
Ён будзе мроіцца тады,
Анёл, які на лютні грае.

Калі не позірку бяды,
А зноў душа паверыць раю,
Ён будзе мроіцца тады,
Анёл, які на лютні грае.

***

Анёлам тлумна й пыльна на зямлі,
Самотна й зябкавата ў зааблоччы.
Глядзяць анёлам пільна зоркі ў вочы,
Пытаюцца:
Каго,
Каму,
Калі?
Каго акрылі ад бяды крылом,
Каму ўсміхнуцца падказалі далі,
Калі параілі рацэ ніколі
Не спаць ні ў лёдастаў,
Ні ў крыгалом?

І валуны пускаюць карані,
Каб зжыцца з недасягам даляголым.
Клянецца небам дол,
А неба – долам,
Анёлы прысягаюць чысціні.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
18 лютага 2002 г.

***

Бог спачатку неба стварыў,
А пасля ўжо зямлю надумаў.
Бёрны сплавіў з захмарных румаў,
Свет зрабіў,
Як святы наіў.

Тумановы клубіўся дым
Над яшчэ непатайнай вячэрай.
Не сякерай рубіў,
А верай,
Свет
Жагнаючы Духам Святым.

Нам у доме паначаваць,
А прачнуцца ўжо ў дамавіне.
Свет – наш дом.
Позірк неба сіні
Нам у душы шле багадаць.

***

…Ён цяжка нёс
Крыж,
Быццам цень адзервянелы птаха.
І цень хацеў
Узняцца да нябёс,
Ды носьбіта
Чакала моўчкі плаха.
Свет разумеў
Сябе самога блага.
І перакрэсліў
Смерцю смерць Хрыстос.

Мы – вечны лён,
І нашых дзён траста
Адвеецца вятрамі пастунова.
Душа
Вернападданніцай Хрыста
Паўторыцца нанова, як абнова.
Да вечнасці прыслухаецца слова.
І загусцее ў сотах сноў сыта.

Мы станем ценямі аднойчы ўсе
І ў неба ўзняцца
Подумна захочам,
І, верныя знявераная красе,
Багаславімся позіркам прарочым.
Лёс усміхнецца кожнаму,
Як вотчым.

І ўрэшце крыж свой
Кожны панясе…

Балюча...

Памяці Вінцэнта Гадлеўскага

Жытнім коласам і васільком
Верніца кашулю вышывала.
А наўкол,
Накліканая злом,
Бушавала чорная навала.

Словы беларускія святар
Апранаў у шаты шчырай веры.
І няйнакш для іх
Спагадна дзверы
Адчыняў нябесны Ўсёўладар.

...А кашулю не надзеў святар.
Крывадушнасць цемру падкупіла –
Куля ў ноч калядную разбіла
Сэрца багавернага алтар.

Свечку цела згаслыя агні
У снягі балюча захінулі.

Гузікамі з вышытай кашулі
Доўга стыглі зоркі ў вышыні...

За веру…

Памяці Росіцкіх пакутнікаў

Смерць павыкасіць хоча
Жывыя лугі.
Толькі ёй не спыніць
Плынь балючай атавы.
Росіца –
Пасівелых хмараў стагі.
Тут раса дастывае,
Як прысак крывавы.

Тут спаконнае ў неба
З дымамі пайшло.
Тут далоні свае
Сашчапіла знямога.
Тут насланага ліха
Смялела жазло.
Тут наелася полымя
Стогну людскога.

Мусяць пастыры душ
У зямным жыцці
Адпаведнымі быць
Святому даверу.
Каб на вогненную Галгофу
Рашуча ўзысці
І згарэць
Разам з вернікамі за веру…

Радзімалюб

Памяці Эдварда Вайніловіча

Сум
Сон-траву на чужыне скуб.
Бязлітасны кон
Нагрувашчваў хмары.
А ён, зацяты радзімалюб,
Спяшаўся ўзвесці
Госпаду храмы.

Тапталі ногі
Чужыя палі.
Вялі ў забыццё
Сцяжыны чужыя.
І подыхам ветру
З роднай зямлі
Душа багавейная даражыла.

І як ні шалеў
Разгуканы гнеў,
Як дух нячысты
Свет ні знявечваў, –
На балючай радзіме
Храм ацалеў,
Каб стацца верніку
Домам вечным…

Спакайней

Святыя пакутнікі ды жабракі,
Яны па душы чуласэрдаму люду.
Прыкідвае кожны:
Я недзе такі,
Але спакайней
Не вылузвацца з хлуду.

Святому паклон
Ды мядзяк жабраку –
Не дужа шкада
Гэнай сплаты ды страты.
Лацвей не самому
Вісець на круку.
Не гэткія й цесныя
Іншаму краты.

Ідуць жа ў чужыя далоні
Цвікі.
Даўно зразумела
Бадзёраму люду:
Пакутнікі ды жабракі –
Дзівакі.
Нармальныя верыць
Нармальнаму цуду.

***

Як і Бога,
Нябожчыкаў па марнаце
Не памінайце –
Яны, магчыма,
Адказ на пытанне,
Дзе смутак расце,
Шукаюць з заплюшчанымі вачыма.

Яны намагаюцца ўрэшце знайсці
Той корань зла й памысносці,
Які ім
Не адшукаўся ў гэтым жыцці,
Прыкінуўшыся жабрачым кіем.

Нябожчыкі,
Вольныя, як жаўрукі,
У гэтым свеце пакінулі імі
Свае,
Каб шукаць было нам з рукі
Адказ,
Калі ўслед падамося за імі.

Варава

Натоўп, гарачы на расправу,
На помач не падасць і кста,
Сцяною стане за Вараву
І падпіхне на крыж Хрыста.

Натоўпу боль чужы нясвежы,
Для цёмнай злосці мала джал.
Хацежы замінаюць межы.
Руйнуе ўсё аслеплы шал.

Чым болей глотак – болей права.
З грахамі доўга едзе воз.
У кожным з нас жыве варава,
І рэдкім госцем –
Пан Хрыстос.

***

А не хапіла й дваццаці стагоддзяў,
Каб людства зразумела, для чаго
Гасподзь аднойчы
На зямлю прыходзіў,
На крыж паслаўшы
Першынца Свайго.

Саміх сябе пашматавáць гатовы,
Сабакамі зрабіўшыся,
Ваўкі.
І люталюды ў крылы
Рук Хрыстовых
Яшчэ ўганяюць кутыя цвікі.

І тым жыве душа,
Што верыць цуду.
Трымае кожнага ягоны кон:
Фаму – знявер'ем,
Здрадлівасцю – Юду.
Страх думае,
Што шчыры толькі ён…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
31 снежня 2000 г.

***

Жыць хоча боль,
Бо ім ўсё жыве.
Баліць пчале,
І каменю, і рэху.
Баліць красе й расе,
Касе й траве,
І рожкам козыткі,
І пяткам смеху.

Галосіць,
Каб сябе пачуць, Імша.
Маўчыць,
Каб як расчуліць боль,
Трывога.
Боль будзе жыць,
Пакуль баліць душа
За неразумных нас
У Пана Бога.

Ліст да Васіля Быкава ў Злату Прагу
13 лютага 2003 г.

Дазволіў

Госпад дазволіў нам гаварыць,
Дзякаваць і крыўдаваць,
Але
Мусіма думкі свае варыць
Разважліва ў тым катле,

Які трывае ў нас на плячох,
Каб неразважаных не было.
Мала для слова зямных дарог –
Нябёсы ў свае запрашаюць жытло.

Словы гаркоты й салодкай маны,
Свой з намі адбыўшы час,
Адыходзяць у сны даўніны,
Каб і там дачакацца нас.

Вочы

А з прышласці ў прошласць
Праз нас, праз вякі
Глядзяць
Недасяжныя вочы Хрыстовы,
Нібыта пытаючы досведна:
Хто вы –
Ці людзі, мае сваякі,
Ці ваўкі?
І зоркі згараць,
Дасмыляць смалякі,
Замоўкнуць
І зноў разгаворацца словы,
Ды будуць глыбініцца
Вочы Хрыстовы,
Нябесна ратуючы нас і вякі.

***

Ад нас перахаваць дарогі
Любіць Бог
То снегам, то лісцём зрудзелым,
То травою.
Каб кожны пратаптаць
Наноў дарогу мог
Альбо ўзгадаць сваю,
Як даўнюю трывогу.

Урэшце ў небыццё
Вядуць дарогі ўсе.
Мядзведзь пацехі прэч
Нясе калоду мёду.
Як збродлівых цялят,
Дарогі час пасе.
Ну а цялятам што –
Каб толькі ўбіцца ў шкоду!

***

Жабракі –
Тыя самыя птушкі,
Ды не каршакі, не крукі.
Пабірушкі, неперабірушкі –
Ўсе бяруць з чужое рукі.

Глянуць,
Як на сябе самога,
Кожны мусіць на жабрака.
Міласціна
Нам ідзе ад Бога,
Нас Гасподняя сыціць рука.

Мы без Боскай рукі
Бязрукія.
Нас Гасподняя рупнасць рухае.
Нас бядзіцьме адна трывога –
Быць няхіжымі птушкамі ў Бога.

Шляхам зерня

Ці шляхам зерня ў свет
Прыйшоў Хрыстос.
Ці зерне
Шлях Хрыстовы паўтарыла.
Хлеб духу й хлеб штодня
Святая сіла
Багаславіла іменем нябёс.

Духоўны хлеб
З надзённым сваякі,
Як луста араллі і луста хмары.
Маўчаць душы абложныя абшары,
Дзе змрок глядзіць
У сонца з-пад рукі.

Яслі

Каб зоркі чыстых мрояў
Не пагаслі,
Прагнаўшы сум
Журлівых аблачын,
Дае Ўсявышні нам
Душу, як яслі,
Каб нараджаўся ў іх
Нябесны Сын.

Лёс
Цень памкненняў
Пасылае з долаў
У высі,
Каб сябе ён перарос.

Распазнавацьме
Галасы анёлаў
Душа, ў якой
Народзіцца Хрыстос…

Ведаў

Ведаў Бог,
Які нам свет дарыць,
Каб маглі мы ўсе
Яго нявечыць,
Тужыцца скарыць і разбурыць,
Ці, прасцей сказаць,
Ачалавечыць.

Лічым, што за намі
Час бяжыць,
І ад цьмянай радасці
Нямеем.
Ані цямім,
Як на свеце жыць,
А сябе зжываць са свету
Ўмеем…

***

А можа ў пушчах
Бяспечней было?
А можа ўтульней
Было ў пячорах?
Спрыяла душы
Маладое святло
Адрозніць,
Дзе сябра, дзе вораг.

Ішлі, не спяшаючыся,
Вякі.
І чалавек адкапаў
Жалеза,
Каб мець пад рукой
Сякеры й цвікі
І ўжо
Самому сабе
Не належаць.

Цвікамі
Укрыжавалі Хрыста,
Сякерамі высеклі пушчы.
І пакрысе
На крок адстаў
Ад непазбежнасці
Страх відушчы.

Пячорамі сталі
Нашы дамы,
А пушчамі –
Думкі трывогі.
Як доўга
Пратрымаемся мы
На гэтай зямлі
Увогуле?..

Бо ёсць Прысуд…

Няўжо бясконца незлічоны Бог
Жыве і ў мудрацу, і ў недарэку
І патурае мілаце і здзеку,
Глядзіць,
Як б'юцца за зямны пірог
Ягоныя тварыны
І Тварца
Не помняць за памыснаю парою.
Як дарасці ўдаецца да істца,
Не разумеюць Божага настрою,
Бо ёсць Прысуд пачатку і канца.
Ён ахінуты хмараю сырою.

Даць вырасці…

Нялёгкая праца,
Нялёгкаадольная праца –
Страх у сабе знябыць.
Бога не трэба баяцца,
Бога трэба любіць.

Бога на ўсіх хапае,
Толькі б хапіла у нас
Удзячнага небакраю,
Адкуль вяртаецца час,

Каб на нязмушаных пашах
Напасвіць сябе святлом,
Даць вырасці ў душах нашых
Спагадзе,
Што стане жытлом.

Жывем,
Каб урэшце спытацца,
Скрышыўшы журбы ледзяшы:
Утульна Богу ў палацы,
А ці ў пакайнай душы?

***

Дзякуй Госпаду за дазвол
Папрысутнічаць на бяседзе,
Дзе на ўсіх засцілаўся стол,
Дзе прыткнуўся я
Збоку недзе.

Дзякуй Госпаду за дазвол
Слова мовіць на той бяседзе,
Дзе стагнаў ад рогату дол,
Сум яшчэ не прасіўся ў суседзі.

Дзякуй Госпаду за дазвол
Затрымацца на той бяседзе,
Дзе трымаўся,
Як плот за кол,
Змрок за зорку ў капытным следзе.

Час усё скапыці́ў наўкол.
Свет цямнец навучыўся ў медзі.
І прыходзіць канец бяседзе.

Дзякуй Госпаду за дазвол!

Магчыма, пабачыць здолею…

Як жа Табе, Божа цярплівы,
Знадакучыў я просьбамі
Бесперастаннымі.
За кожны каласок
З Тваё нівы,
За кожны зорчын
Помірг драмлівы
На калені
Думкамі й сэрцам стану я.
Прыму ад Цябе
Ці жар, ці жарству я,
Азябла заручаны з доляю.
Адыду –
Па зямлі без сябе засумую.
Ды з вачэй Тваіх
Іскрынку жывую,
Магчыма, пабачыць здолею…

Як трываеш?

І як хапае ў Цябе дабрыні
І цярпення ўвогуле,
Каб у свае нескончоныя дні
Чуць столькі хлусні,
Бачыць гэтулькі погані,
Гэтулькі поскудзі?
Як ты трываеш,
Госпадзе?

Дошка выратавання

Jezus Chrystus jest jedyną deską
ratunku dla dzisiejszego Świata.
Ян Павел II

Хай празарлівая воля нябёс
Душам пашле дараванне.
Ў небе ўрагану
Ўваскрослы Хрыстос –
Дошка выратавання.

Госпад дазволіў на дошцы плысці,
Маючы ветразем веру.
Дно не дастаць у прадонным жыцці
Ломкім шастом намеру.

Сцежкаю думкі, дарогай хады,
Ветрам дыхання жывога
Вечныя нашы й зямныя гады
Рушаць да Пана Бога.

Крыжам аслонены, свенціцца лёс
Радасцю Райскага рання.
Ў моры адчаю
Светлы Хрыстос –
Зорка выратавання.

Няма калі

Няма калі Богу хварэць –
Адзін на такую гасподу.
Бадай, аратай-гаспадар
Яго зразумее дагоду.

Няма калі Богу старэць,
Бо чорт маладзее з гадамі.
Світанак – ахвярны святар –
Разбудзіць ды паспагадае.

Няма калі дбаць пра сябе
Ды выгадаць нешта ў дзяльбе –
Абы перапала тварыне
Жывое Яго мілаты.

Хай Богу хоць сон залаты
Прысніцца ў нябеснай адрыне…

Раптам бы…

Раптам бы
Закахаўся Хрыстос.
Што б тады сталася
З небам і долам?
Трэба было б адвярнуцца анёлам,
Каб не сурочыць расчуленых слёз.

Мусіла быцца якою яна,
Каб не прагнала
Думку пра сына
І ў аблачын на пялюшкі прасіла
Трошкі кужэльнага палатна?

Чуў,
Як ад жарсці заходзіўся дол.
Неба цяплела здагадкай пачутай.
Пэўна, на шлюб
Толькі з босай пакутай
І атрымаў Ён ад Бацькі дазвол…

Кайна ўдзячны…

Я вымольваю ў Бога дні,
Я выпрошваю ў Бога хвіліны.
Божа праведны, Божа адзіны,
За грахі не дужа віні.

Я ў грахах –
Як елка ў суках.
Мне іх не абчасаць самому.
Кайна ўдзячны я
Духу Святому
За няпэўнасць быцця,
За страх.

Божа, як хапае Цябе
Просьбы чуць ад свету жывога?
Бо жыццё –
Гэта й ёсць трывога.
Мусім жыць
Не ў хвальбе – ў мальбе.

Адасню я зямны свой сон.
Ці пакіну хоць цень нявінны?
Божа праведны, Божа адзіны,
Дай яшчэ мне
Хоць жменьку дзён…

Дасвецце

Я – імглінка,
Што дзёрзкага права не мае
Праляцець недалёка ад Тваіх ступакоў.
А душа мая – паланянка зямная –
Прагне позірк даткнуць
Да ружанца вякоў.

Зорнавокі ружанец,
Пэўна, толькі анёлы
Маюць права адчуць цішынёй чысціні.
Смутак па вышыні
Ад нястрымнасці кволы.
Цені думак Тваіх –
Гэта нашыя дні.

Дзякуй, Госпад,
За светлацені, якія
Прагай лашчым, па-людску сябе завем.
Летуценні – падлёткі лёткія, трапяткія.
Іх злавіць намагаемся –
Тым і жывем.

***

Чым Бог бліжэйшы да зямлі,
Тым Ён нябеснейшы…
І тут, відаць,
Прывычна дзіва здзейсніўшы,
Уборы, што з блакіту,
Лёгка скіне – і,
Нябачны, ўбачыцца
Сляпым і жабракам.
Як выдых, выйдзе
З ветрасценнай скініі,
За Сынаў боль
Даруючы цвікам…

Яшчэ ніхто…

Баліць усім.
А кожнаму па-свойму.
Калі баліць,
Дык кожны сам не свой.
Ці кідаецца
Роспачы ў абдоймы,
Ці грэе вір гарачай галавой.
Каму ўсяго –
Каму галечы ўволю.
Каго чакае трон –
Каго астрог.
Але з жывых
Ніхто ўцячы ад болю,
Як ад Даўца жыцця,
Яшчэ не змог.

Падумай…

Безгляднік,
Да ўсіх і да сябе глухі,
Запыніся,
Суцішся ў шалёным імпэце.
Як Бог не карае цябе за грахі,
Дык падумай,
Ці ёсць ты на гэтым свеце?..

Малітоўная просьба Валянціны

Існы і ўвысі, і доле,
Анёле,
Хай твае багавейныя крылы
Атуляць
Замроеныя небасхілы
Босай душы.
Цёплым снегам
Прыцерушы
Балючыя раздарожжы.
Хай прыцьмеецца
Позірк варожы.
Хай, як нядзеля святая,
Надзея світае.
Не пакідай без апекі
Жыццёвы сон.
Даверлівасць дзён
Не аддавай
У прыгон небяспекі
Ніколі.
Просьбу маю пачуй,
Анёле.

***

Вяла да Бога сябе дарога
Праз завірухі, праз навальніцы.
Была адна, й не было нікога,
Хто б дапамог ёй не заблудзіцца.

Пытала долы – маўчалі долы,
Пытала зоркі – маўчалі зоркі.
Парой вясновай ручай вясёлы
Паказваў,
Як абмінаць пагоркі.

Ці дзён замала, ці іх замнога
Да дня апошняга –
Невядома.
З сабой пясчынку ўзяла дарога,
А з ёй у думках
Бывала дома.

Ад спёкі ў засень брала ляшчынка,
Раса дарогу паіла ўранні.
І не заўважыла,
Як пясчынка
Вырасла каменем на скрыжаванні.

На гэты камень
Босай нагою
Аднойчы Збаўца стаў,
І да скону
След незямным смуткам
Душы гоіць,
З палону змроку вяртае
Кону…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
10 сакавіка 2001 г.

Зычэнні

Госпад!
Дазволь пажадаць Табе
Крыніцы моцы,
Сумёты спакою,
Бо ўсе толькі просяць Цябе
У мальбе
Пераашалелаю талакою.

Ты ў свеце адзін,
Ды Цябе стае
На ўсё, што стала,
І ўсё, што стане.
Мы дробязныя клопаты свае
З Табою дзелім,
Нябесны Васпане.

Дазволіўшы, каб жыццё жыло,
Ты вырак сам сябе на пакуты.
Штодзень свой цень
Даганяе святло
І душы лятуць у вырай прачуты.

Нечалавечае працы цяжар
За людзьмі
Перагне небасхілаплеча.
Пачуй,
Жыцця й забыцця Валадар,
Зычэнні здароўя й бясконцавечча!

***

Шчодры Госпадзе!
Ўсе ў Цябе
Толькі просяць,
І просяць, і просяць,
На Тваю нябесную восець
Пазіраюць у ласай мальбе.

Хлеб надзённы з Твае рукі
І галодны бярэ, і сыты.
Млынары чакаюць, калі Ты
Ветру скажаш круціць ветракі.

Ветракі нашых марных дзён
Мелюць клопат зямны
З лянотай.
Вецер часу ўцякае ўпотай
За нязбытнасцю наўздагон.

Хочацца заставацца людзьмі.
Божа моцны, Божа вялікі,
Хоць падзякі нашай пылінкі
З далані Сваёй не садзьмі.

***

Многа жніва, а руплівцаў мала.
Пасеянае відушчай рукой,
Зерне ў глухой араллі не спала.
Спяліў каласы
Святы неспакой.
Праца трываліць усё зямное.
Жаць нам і жаць
Светлую багадаць.
Нам не вятрыста
Ў Госпада за спіною.
Звышняму доўг,
Колькі жыць,
Не аддаць.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
7 кастрычніка 2002 г.

***

У якой душы на куце,
А ў якой у парозе самым
Бог жыве.
І жыццё расце,
Заглушаючы цішу гамам.

Знадакучыць кватараваць
Богу ў цёмнай душы –
І пакіне
Халадэчу,
І вандраваць
Пойдзе Бог
Па людской даліне.

І пагрукаецца туды,
Дзе чакаюць Яго прыходу.
Дзе ўцалуюць тыя сляды,
Што ў душу прывялі лагоду.

Ліст да Васіля Быкава ў Хельсінкі
3 снежня 1999 г.

Узводзьма!

Як бы пагрозна вятры ні гулі,
Звыклі не чуць іх
Спакойныя хмары.
Нетрывалае ўсё
На халоднай зямлі –
Узводзьма ў сэрцах
Госпаду храмы!

***

Ані здзярэш, як з дрэва кару,
З сябе наканаваную ка́ру.
Падзякуй Звышняму Гаспадару
За тую іскрынку жывога пажару,
Што запалала ў табе агнём
І немай жарсці, й адчаю глухога.
Ідзі за лёсам,
Як цень за днём,
Каб не ўтравела
Сцежка да Бога!

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
18 жніўня 2000

Святло

Арцыбіскупу Тадэвушу Кандрусевічу

Яно было
Дазволена ў нябёсах,
Каб апрануўся
Свет наш у святло.
І так святочна
На зямлі было –
Ажно зазелянеў
Стамлёны посах.

Ды цемру распінала
Ад зайздросці.
Зло крумкачэла
Ў марнасці ў галлі.
І людзі
Пляміць шаты пачалі.
І ліхалецці зачасцілі ў госці.

У птушкі забыцця
Глухое пер'е.
Трываем мы
Між існасцю і тлом.
І нашы душы
Нашчацца святлом,
Каб не блукаць
Сцяжынамі знявер'я…

Каб не ўкрыўдзіў…

Бога і Маму ў душы нашу,
Ступаю па грэшнай зямлі асцярожна,
Каб толькі не здрыгануць душу,
Звышняга й Маму не патрывожыць.

Богам адзіным душа жыве.
Мама душу дабрыні навучае.
Там, па завоблачнай мураве,
Ходзіць журба з мамінымі вачамі.

Зычу хоць подых вясны ледзяшу,
Ясачку яснага досвітку скрусе.
Бога і Маму ў душы нашу,
Каб аніхто іх не ўкрыўдзіў,
Малюся…

Чым далей…

Чым далей,
Тым бліжэй да Цябе
Думкамі і душою хінуся.
Рукі, зведзеныя ў мальбе,
Хочуць працістаяць спакусе.

Чым далей,
Тым далей ад сябе,
Ад шчаслівага й маладога.
Рукі
Рупяцца ў даўняй сяўбе –
Густа ўсходзіць
Адна трывога.

І, прымаючы спёку й золь,
Жарсць цярноўніка й цноту
Вішні,
Я прашу:
– Затрымацца дазволь
Мне на гэтай зямлі,
Усявышні…

***

Здымаю ў Бога кут.
Пакуль магу,
Шчырую.
Хачу,
Пакуль я тут,
Не думаць пра сырую.
Тут
Непадкупна мой
Сум сабе дарадца.
Тут
З босаю душой
Яшчэ хачу здарацца…

Слава!

Слава ў нябёсах і на зямлі!
Слава бясконца!
Нас мілатою Сваёй наталі,
Сэрца Гасподняга сонца.

З цемрадзі роспачнай выведзі нас,
Ойча Адзіны.
Покуль агонь у вачах не пагас,
Дай нам ступіць на сцяжыны

Тыя, якія вядуць да Цябе
На пакаянне.
Дай нам убачыць, верным мальбе,
Вечнай надзеі світанне.

Ахвярынкі

*

Пачынаецца дарога з парога.
Якую ні выбірай –
Усе дарогі вядуць да Бога.

*

Калі дазваляў Усявышні
Затрымацца на гэтым свеце,
Што меў на мэце?

*

Чалавеку ўявіць няўзмогу,
Як па дзецях баліць душа
Бацьку Богу.

*

У кожным
Адпаведна яго шчадраце
Бог расце.

*

Льга ашукаць
І сябе самога.
Але не Бога.

*

Бог чалавека стварыў,
Каб было,
На кім прымераць дабро і зло.

*

Бог апошнім падзеліцца ў кожнай долі
І пра гэта не напомніць ніколі.

*

І Бог задумаўся ў цішыні,
Схаваўшы за пазухай неспакой.
І неба ад зямной мітусні
Засланіла Яго вышынёй.

*

Бог задумаў птаства, відаць,
Каб пра неба душы нагадаць.

*

У Бога мёртвых няма,
Бо душа спаконна жывая.
А зямля для сябе турма.

*

Душу анёлакрылую
Бог табе напавер дае.
Не абцяжар, чалавеча, крылы ў яе.

*

Каб бачылі нашыя душы далёка,
Над зямлёй незакатна ўзыходзіць
Вока Прарока.

*

Мая душа –
Ляўша.

*

Зразумець анікому няўзмогу,
У чыёй душы
Зацішней Пану Богу.

*

Душы нашыя
Сподзевам нашчацца…

*

Калі нараджаецца, галосіць дзіця,
Бо душа ягоная не ведае
Сумную радасць жыцця.

*

Не затрымліваецца на пагосце
Душа – залётная госця.

*

Душа не лічыць
Зямныя гады.
Яна маладая назаўсягды.

*

Быццам чорнаму буслу,
Душы
Просіцца затаіцца ў глушы.

*

Зорку пачуць
Можа толькі душа,
Бо таксама самотная…

*

Пакуль
У вырай сноў не адляцела,
Пакутуе душа
Ў цямніцы цела…

*

Як душа абрастае лускою,
Чысцяць яе
Нецяжкою рукою.

*

У кожнага грахі свае,
Душа за цела не адказвае.
І нават вецер гнёзды ўе.

*

Ціха ўкленчы нябёсам
Сваёю віной –
І душа расцвіце кветкаю незямной…

*

Лятункі нізіць сонная аблога.
І ў небе зорыцца Птушыны Шлях,
Каб светла йсці было душы да Бога.

*

І гэта жыццё, і тое –
Дарога да Бога.
Па ёй ісціме душа пехатою.

*

Хто кожны з нас –
Самазабойца ці ахвяра?
Жыццё нам – ласка боская ці кара?

*

Жыццё – адчынены астрог,
Але не выйсці нам з астрога.
Ідзем сюды з усіх дарог.
Ключы ад волі ў Пана Бога…

*

Ад смерці ратуйся,
Але рыхтуйся.

*

Жыць –
Значыць Богу аддаваць даўгі
За ўвесь свой род, пакутамі даўгі.

*

А ў каго запытацца наапаслед,
І чаго ты прыходзіў
На гэты свет?

*

Жывеш не ты –
Жыве твая трывога.
Ты толькі выкнеш да сябе самога.

*

З жыцця былога,
Як з успаміну,
Да нябеснага Бацькі вяртацца
Сцюдзёна блуднаму сыну.

*

Жыць – значыць
Не размінацца з жыццём
І ў цярплівага Бацькі Бога
Заставацца неразумным дзіцём.

*

Ад сябе ўцякаеш маладым.
Потым даганяць сябе былога
Не стае ні часу, ні хады.

*

Жыццё – гэта праца.
Не спі,
Калі хочаш тут затрымацца.

*

Цвік забівае ў сцяну малаток.
Чалавека ў зямлю заганяе жыццё.
Прамень заганяе ў заўтра сёння.

*

... хацця ...
Як сябе перанесці
Цераз рэчку жыцця?

*

Гавеюць вернікі.
Жыруюць душы гіблыя.
Усё на гэтым свеце,
Як у Бібліі…

*

Калі зацята стараешся
Спакойна думаць пра смерць –
Значыцца жыць збіраешся.

*

Не ўцячы жывому ад долі.
Жыццё, як і жытні хлеб,
Не прыядаецца аніколі.

*

Як ні старайся на сяўбе,
Вартуе ўраджай патрава.
Жыццё пад старасць у цябе
Як недасоленая страва.

*

І жыццё пранасілася,
Як пінжак на лакцях.
Чым залапіць?
А наогул ці трэба?

*

Мужык нездарма разумны,
Бо дзве атрымаў у пасаг –
Адну галаву, што думае,
Другую, што на плячах…

*

Прачынаюся ў клопат.
Баліць галава.
Жыццё працягвае допыт.

*

Мулкая дужа
Клетка сям'і,
Збітая з рэбраў мужа.

*

Шчырэюць дзеткі,
Каб хутчэй бацькі
Збіраліся ў адвечную краіну.
А ўнукі –
Як апошнія цвікі, якімі забіваюць дамавіну…

*

Босая сцежка да храма
Ногі грахамі мые.
Родная толькі мама.
Родныя ўсе –
Чужыя.

*

Сподзеву няма ўжо на спатолю,
І жыццё трымаецца на болю.

*

Крыж – летуценны чалавек, які
Раскрыліў крылы, ды ўзляцець не можа.
Яго трымаюць на зямлі вякі.

*

Юда атрымаць рады
Трыццаць срэбранікаў
Па курсе здрады.

*

Лёс перапялёс.
І шчасце
Не аднае масці.

*

Хваля хвалі прыходзіць на змену,
Забываючыся на беразе пену…

*

Дажджу зялёнаму хочацца ліцца –
Рассекла купчастую хмару лістоў
Бярэзіны белая бліскавіца.

*

Галінка трымае расу навісу –
Баіцца абразіць зямлёю красу.

*

Вечар здзівіцца дойлідству выйшаў –
Забудавала Вушачу вясна
Белымі камяніцамі вішняў.

*

Белую аблачынку вішні,
Здаецца, выдыхнуў Усявышні.

*

Яшчэ зялёную,
Наіўны грэе страх
Бярэзінку
На восеньскіх вятрах...

*

З аблачыны жыта нябёсам
Усміхаецца горка
Васілёк – залётная зорка.

*

Задумаўшы ля перуна абвіцца,
Агністая сястра халоднай думкі,
Згарае нецярпліва бліскавіца.

*

Гультаяваты дождж
Дзяўбе зярняты журбы
На далоні цішыні...

*

У неба на высокім чале
Маршчынка Млечнага Шляху.

*

Са снежнага зерня рунее белы спакой.
І гэтак лагода нябесная блізка,
Што льга далягляд палашчыць рукой.

*

На святыя Каляды
І ў зорак далёкіх
Цяплеюць пагляды.

*

Летуценіць світальная аблачынка,
Пакуль жывая,
Што Богу ў запазуху яна заплывае.

*

Пакуль яшчэ ў выраі халады,
Спіну хоча выпрастаць полаз.
Згубіла рэха свае сляды.
Туман свой успомніў голас.

*

На могільніку месца суму й сну
Хапае пад зялёнаю павеццю.
І ўпарта дзяцел грукае ў сасну,
Як у глухія дзверы тагосвецця.

*

Лічыць вазы стагоддзяў
Зямны наш падворак.
А гэта ў нябёсах Звышні
Перабірае ружанец зорак.

*

Зямля бацькоўская радасцю прывячае.
І, ўбачыўшы, як пастарэла радня,
Адчуеш, які ты стары – да адчаю.

*

І дзе б ні жыў –
Душа вядзе туды,
Дзе родныя нябёсы і клады.

*

На радзіме маленства
Ачужэлі долы і высі.
Знаёмыя дрэвы яшчэ засталіся.

*

Родны кут на зямлі
Чалавеку даецца на тое,
Каб было куды крыўдзе ісці пехатою.

*

Як асмялець папрасіць у Госпада гліну,
Каб вылепіць з яе
Задуманую Айчыну?..

*

Цыбата ў забытай хаце
Ісці па ўспамінах,
Як басанож па гаці…

*

Дарагія мясціны наведаць
Ногі прысталі.
Затое ўспаміны
З маладымі нагамі…

*

Я да скону заручаны з той стараною,
Дзе мама, як зорка,
Стаіць нада мною…

*

Маці не нараджаюцца, іх пасылае Бог
Кожнаму,
Каб чалавекам застацца змог.

*

Смутак бачыць
На парозе маму.
І самота адчыняе браму…

*

Позна прыйшоў я сказаць прабач.
За сасной, недалёка ад мамы,
Селіцца на магільніку свежы плач.

*

І сцяжыны сыноўняга лёсу
Ціха ў гэтым свеце пралеглі,
Як маміны чорныя косы.

*

Маладыя толькі
Сонца й мама.
Радасць яшчэ маладая таксама.

*

Мама –
Пасярэдніца між Богам і сынам –
Дзеліцца небам і хлебам адзіным.

*

Маміна слова, ласка твая без меж.
Толькі ты мяне на зямлі трымаеш
І да мамы мяне павядзеш…

*

Толькі ў мамы
Самы суровы дакор
І пяшчотнейшы самы.

*

Ма-ма –
У двух паўтораных гуках
Свет увесь у радасці й муках.

*

Мама! Я выйшаў з цябе, а пасля
Ты ўвайшла ў мяне і жыцімеш,
Покуль носіць мяне зямля…

*

У сэрцы ці ўзімку, ці ўвесну
Богу й маці няцесна.

*

У роднай хаце спаконна
Маці – другая жывая ікона.

*

Нада мною мама –
Верніца й дарадніца,
Шчырая, як сонца,
Чыстая, як раніца.

*

На небе зоркі ра́яцца і рая́цца.
На гэтым свеце людзі чужыя.
Як родныя сёстры – Мама і Раніца.

*

Ты пад сэрцам насіла мяне,
А цяпер
Я нашу цябе ў сэрцы,
Мама.

*

Я цяпер – як апошні колас.
З самых родных яшчэ засталіся
Бацька Бог ды ад Мамы Голас.

*

Радасці ранішняе ваконца
На гэтым свеце аслепла –
Закацілася мама, як сонца.

*

Дагэтуль сніцца начлег…
Хата маміна…
Падушка – як цёплы снег…

*

Ні ў зялёны гушчар, ні ў карчы
Ад самога сябе не ўцячы.

*

Скон – нечаканы й чаканы плён.
Чалавек – гадзіннік, які не ведае,
На колькі Ўсявышнім заведзены ён.

*

Пакуль магіла
Не прытуліла навечна,
Дыхання
І маўчання хапіла,
Каб загасіць свечку…

*

Сам сябе даганяць спрабуе свет.
І, паўтораны ў сваіх нашчадках,
Чалавек самотны, як Сусвет.

*

Мы – толькі пыл на далані пустыні.
Здзьмухнецца пыл –
І даланя астыне…

*

Падвешвае лёс калыску бяссонную
Кожнаму
За цёплую зорку ягоную.

*

Усіх трымае зямля вяльможная.
Усіх прымае зямля сырая.
І д’ябал ягоны кожнага
На вернасць Звышняму правярае.

*

Няволя цвеліць ахвоту.
Цяжэй за ўсё трымаць у сабе
Злосць і пяшчоту.

*

Не перажывеш нікога злосцю.
Перамога чыніцца мілосцю.

*

Арол застаецца арлом
І з адным крылом.

*

А геніяльнасць – проста такое
Незацуглянае самалюбства,
Якое не знойдзе спакою.

*

Звышні дыктоўку гатовую
Ўсім адну і тую дыктуе.
Ды кожны па-свойму яе занатоўвае.

*

Так яшчэ да патопу сталася –
Чалавецтва імкнецца
Да старасці.

*

Старасць – гэта калі
Чужыя ўсе на зямлі.

*

Я пачынаю баяцца вечара.
Бо за вечарам следам прыйдзе яна,
Мая апошняя ноч. І вечная.

*

Ціха з памяці адыходзяць імёны
Дрэў, птушак, сяброў.
Жоўтым робіцца колер зялёны…

*

П’юць у слова жаўрукі з рукі.
Да яго не прыстаюць заганы.
Словам можна запыняць вякі.
Словам можна перавязваць раны.

*

Слова – ўсяго аснова.
Душа крылатая ў слова.

*

Сэнс Вечнае Кнігі
Да нас даходзіць тады,
Як ад нас адыходзяць нашы гады.

*

Час – злодзей і скнара,
Крадзе ды хавае.
Мёртвая кара –
Адплата жывая.

*

Чалавек не памірае,
Зямныя адбыўшы дні,–
Ён вяртаецца да цішыні…

*

Думу не давярай суму.
І цішыні не мані.

*

Шчодрая рука
Толькі ў жабрака.

*

Растаюць паціху на дне душы
Крыўдаў калючыя ледзяшы.

*

Сумленне, як ласку матчыну,
Не купіш і ў складчыну.

*

Рагатаў бы глыбокі роў,
Каб не ў горле зямля сырая.
Бог дае чалавеку сяброў,
Ворагаў ён сам выбірае…

*

Трэба так шчырэць,
Знябыўшы зло,
Каб памерці
Часу не было…

*

І апошняе слова
Прыйдзе са мной развітацца
Аднойчы абавязкова.

*

Вяртаюся, вяртаюся туды,
Адкуль ужо не вернуцца сляды.

*

Родная старана,
Я адчуваю ў спёку
Тваю раку
На сваім плячы.

*

Сама сябе шкадуе знямога.
І яна жывая таксама.
Не адпачывае ніколі дарога,
Як некалі мама…

*

Журба не забывае
Родны край.
А весялосці й на чужыне рай.

*

Ні ў радасці, ні ў бядзе,
Ні на Страшным Судзе
Не адракуся ад Беларусі.

*

Каб людскі не зводзіўся род,
Вечным семем засеяны свет гаротны.
І няма на зямлі сірот,
Бо на небе Бацька Бог
Несмяротны.

Душа вяртаецца дадому…

У вогнішчы дзён

У свет я прыйшоў басанож,
Па зорах ішоў пехатою,
Вуголле астыла,
Ды ўсё ж
Жарынка пад кожнай пятою

Дагэтуль пячэцца яшчэ.
Відаць,
Я дастаўся з паднеб'я –
Мне зорамі грудзі пячэ,
Хоць скабы тырчаць
З-пад ізрэб'я,

Ізрэб'я сусветнай смугі.
Ці я прыблукаў
З пададэння,
Дзе цемра
Чарней ад тугі,
Каб позірк яснеў
Ад малення.

Упёршыся ў прышласць
Чалом,
У вогнішчы дзён дагараю.
Жыву я між тлом і святлом
У хаце каля небакраю.

Сурочаны…

> Так за справу вазьмуся,
> аж туга запяе…
>
> *Хафіз*

Я за справу бяруся,
А туга не пяе.
На цвяленне спакусе
Аддае дні мае.

Марыў горы зварочваць,
А звярнуў галаву.
Чысцінёю сурочаны,
Толькі ў мроях жыву.

Чысціня асцярожная,
Ціхая чысціня
Нада мною, здарожаным,
Да апошняга дня.

Бацьку

Не выйшаў ты і ў гэты раз
Мяне спаткаць, паднесці рэчы…
Ля весніц толькі зноў твой вяз
Крануў галінамі за плечы.

Ты мне не падасі рукі,
Глядзіш удаль з-за шкла партрэта.
Ці бачыш, вырас сын які?
Скажы хоць слова для прывета.

А я… чакаў з усіх дарог
Цябе ў сорак чацвёртым… летам.
Калоны ні адной не мог
Я прапусціць з ахапкам кветак.

Хацелася пачуць: «Сынок…»
І крыкнуць радаснае: «Тата!»
Бацькоўскі быў мне кожны крок…
Усё ішлі, ішлі салдаты…

Каторы раз сыходзіў снег…
Дамоў вярталіся суседзі.
Я кожнаму насустрач бег
І чуў кароткае: «Прыедзе…»

Калі ж у крыўдзе мне сябры
Гразіліся падчас бацькамі,
Тады хацелася наўзрыд
Заплакаць шчырымі слязамі.

Не плакаў я – усім на злосць,
Бо ў хаце быў адзін – мужчына.
Не йшоў ты…
Маці маладосць
Глыбей заворвалі маршчыны.

І зараз – еду я здалёк,
Чакаю ўсё – зайду, а маці
Мне скажа: «Пазнаеш, сынок?
Вось наша ўся сямейка ў хаце…»

Паверыць цяжка мне таму,
Што больш не прыйдзеш ты дадому.
А шапку я заўжды здыму
Перад магілай невядомай…

Душа вяртаецца дадому

Не падуладная нікому,
З захмарнай вераю наўзноў
Душа вяртаецца дадому
Да першавоч,
Да першасноў.

Яна й мяне з сабою кліча
Ў свае чарговае жытло
Адсюль,
Дзе ліха сыталыча
Трымценню рохкаць пачало.

З сабой бярэ,
Каб там ласкава
Дазволіць мне ў зямлю пайсці –
Цягнуцца ў неба каласкамі
Ці слухаць вецер у трысці…

Дрэмле сон…

Сталіца сноў маіх –
Вушача.
Бо толькі там
Да гэтых дзён
Асвер пяе,
Бяроза плача,
Смяецца затанулы звон.

Сон
Мае памяць маладую,
Як ранішняя цішыня.
Ён моўчкі
Сам сябе гадуе,
Расце
Ад вечара да дня.

Світання сіняя сініца
Надзеяй цвеліць
Змрочны скон.
Жывеш –
Табе рэальнасць сніцца.
Памрэш –
Жыццё ўзгадае сон.

… А ў роднай хаце
Ёсць палаці,
Дзе дрэмле сон,
Што сніўся маці…

Я покуль тут…

Я там жыву,
Дзе Радаўніца плача,
Дзе смех у стог хавае галаву,
Дзе на вірах часін усіх
Вушача
Трымаецца як можа на плыву.
Я там жыву…

Я там іду,
Дзе ходзіць родны голас,
Ашукваючы сынаву бяду,
Дзе, як смычок,
На снезе йграе полаз,
Лясун аб ветах чэша бараду.
Я там іду…

Я там спачну,
Дзе, бы ў мядзведжым вуху,
І перуну зацішна, й палыну,
Дзе ўжо не будзе болей
Цесна духу
Майму,
Абжыўжы свежую труну.
Я там спачну…

Я покуль тут,
Нявогляддзю шчырую,
У цемрадзі й святла здымаю кут,
Стараюся не думаць пра сырую,
Што быццам здыме
Стог зямных пакут.
Я покуль тут…

Напавер

З цёплых рук Сваіх
Творца Ўсёісны
У бяссоныя рукі маме
Перадаў і маю душу.
Мама, калі сваё адкунежыла
І маю душу даверыла мне,
Пажадала,
Каб зносу ёй не было.
Са сподзевам раптам пачуць
Нашу
І дасюль жахаюся,
Што я даношваю
Дадзеную мне напавер душу.

Мне светла…

Без Бога ні да парога –
Мамін наказ
Па жыцці вядзе.
Трывога –
Прыслужніца страху жывога –
Як ні стараецца
Дагадзіць бядзе,
У яе не выходзіць нічога.
Бог
Мяне не пакідаў нідзе.

Мне светла
Ад прарочыстых слоў
З мамінымі вачыма.
І, адыходзячы
Ў гаспадарства сноў,
Мама мяне
Усявышняму даручыла…

Божанька

– Божанька! –
Мама на вуснах сваіх
Кунежыла ймя святое.

Божанька бачыўся мне
То шчодрым сяўцом
З лазовай сявенькай,
То хадаком сівенькім
У белай даўгой кашулі,
Падпеpазанай нетутэйшай пашанай
Паясом з кутасамі.
Ні гарачай жарствы,
Ні травы разучай
Не баяліся ногі босыя.
У руцэ хадака наўяў
Як не спяваў відушчы посах,
Вядома ж, з вушацкай ляшчыніны.
І перад посахам і хадаком
Свет увесь быў расчынены.
А змрок
Дрыжэў пад нябачным замком,
Як зарок…

Да ўсходу сонца

На хутары Верасовачка
У Чысты Чэцвер
Мама мяне будзіла
Памыцца бягучай вадой з крыніцы,
Што шчабятала ў валуна за спіной.
Памыцца, каб змыць
Пыл яшчэ негусты наіўных грахоў.
А за пагоркамі згорбленымі
У Ваўчэнскім возеры,
З якога ўцякала
З уначэлай вадою рэчка Крывуха,
Дзяцей сваіх купаў пан груган,
Каб іхная чарната блішчэла.
На святое Вялічка да ўсходу сонца
Твар абмыць і прасы́рыць вочы
Стаяла з вадою міса,
А ў вадзе ляжала яечка чырвонае,
Каб, як сонейка, аблічча свяцілася.

Да ўсходу сонца памыцца,
Каб з сонцам разам
Клапаціцца ўвесь белы дзень
Не толькі з чыстай душою…

Вялічка

Па велікоднае яечка
Да хроснай маткі ўранні йшоў.
І чуўся светлы спеў званоў.
І мне зайздросціла мястэчка.

З абрабаванага касцёла,
Як з недалёкай даўніны,
Званілі зніклыя званы.
Дзень пачынаўся ясначола.

У Божы свет ішло Вялічка –
Святое свята ўдзячных слёз.
Хрыстос ускрос!
Хрыстос ускрос!
Свяціла промнямі крынічка.

У згадках ксцілася Вушача.
Світала з забыцця імша.
Яшчэ дасюль мая душа
Па радасці шчымліва плача…

***

Прыходзіла Вялічка на сяло
З чырвоным яйкам, з белатварым сырам.
І сцежку, паднядзеленую жвірам,
Світанне лугам за руку вяло.
Іграла сонца, ажывала тло.
Свянцонка пахла злагадаю, змірам.
І ўсім малечым вачанятам шчырым
Прысмакаў досыць на стале было.
Расло святло, надзея ўваскрасала.

З душы ўцякалі недавер і змрок.
І песняў валачобнікам хапала.
І сніўся падарожжу сон далёкі.
І адвячорак позніўся знарок.
Ішлі па небе продкі, як аблокі.

***

Упала з неба хмурынка,
Як вейка.
Бо загадала душа на святло.
– Хрыстос уваскрос! –
Кажа ўсім салавейка.
Хрыстос уваскрос! –
Вялічка прыйшло.

Маўчаў, чакаў,
Каб абнашчыцца спевам,
І дачакаўся святога дня.
Хрыстос уваскрос! –
Вольна птушкам і дрэвам.
Хрыстос уваскрос! –
Ажыла дабрыня.

Уваскрасае вера й надзея.
Святлее тварам
І думкамі лёс.
Смуга радзее, свет маладзее.
Хрыстос уваскрос!
Хрыстос уваскрос!

Ліст да Васіля Быкава ў Хельсінкі
11 красавіка 1999 г.

Свята святаў

Вялічка лагодаю ў свет ідзе,
Як свята святаў,
З яечкам чырвоным.
Цяплей валунам
І святой вадзе,
Лягчэй лагчынам,
Вальней адхонам.

Прымярае раніца андарак.
Небасхон паўтарыць
Асмялела крона.
Зямлю ачунялую мацае грак,
Каб Хрысту
Ступаць было несцюдзёна.

На Радаўніцу

На Радаўніцу свечку запалю.
Схілюся. Змоўкну.
Ціха памалюся.
Даверыўшыся вусцішнасці й скрусе,
Успомню тых,
Хто паўтарыў зямлю.

Тут пры святле задуманага дня
Гаротна стыць заплаканаму воску.
А там,
Дзе ўсё павінна быць па-боску,
Ці выплача сябе душа да дна?

Я помню ўсіх –
Старых і маладых.
З іх кожны мне
Сваю пакінуў звычку.
І полымя нявінную каплічку
Хістае
Чыйсьці непрысутны ўздых.

Цяжка

Іспас.
З яблыкамі да мамы,
Яблыкі з саду, які
Перажыў сваю гаспадыню.
Раней за мяне паспела сарока,
Згубіла з хваста пер’іну́
На зялёны пакровец вечнай пасцелі.
Ад спёкі погарб бароняць
Прысмірэлыя дрэвы
З апошняе сілы зялёнай.
У сасну суседнюю дзяцел б’е,
Як у чэрап скалелы а неўхаўтураны.
Унізе на пойме, падперазанай рэчкай
Перасохлай, як вочы сплаканыя,
Бляе навязаная авечка звяглівая.
Сонца заходзіць збіраецца,
Каб заўтра зноў узысці.
Мама зайшла, каб аднойчы ўзысці
На аброўе ніцай вярбою.
Магільнік перанасяляецца.
Памінальшчыкі галёкаюць смела,
Нібыта заблуканыя ў лесе
Ягаднікі ці грыбнікі.
У гэтым ляску заблудзіцца цяжка.
Свая прагаліна чакае кожнага.
Ціха. Цярпліва. Спрадвечна…

Як і сам…

Заўтра Пакроў.
Яблыкі абіраю
Ў маміным садзе,
Як і сам, астарэлым.
Аж рудзее ўваччу
Ад лісцёвага граю.
Думкі мае лятуць
Млечным Шляхам яблыкаў.

А можа не яблыкі гэта,
А слёзы,
Маміны слёзы,
Самотна азяблыя.
Тыя, што б'юць
Белы камень і лозы
З мамінай песні?
І я – ейных слёзаў
Віновец…

Каляды

Цераз пушчы, цераз гаці,
Цераз ляды
Абагрэцца куццёю ў хаце
Ішлі Каляды.

Сена грэлася пад абрусамі.
Свечкі грамнічныя не гаслі.
Коні загадвалі гаспадару самі
Мурагом не абносіць яслі.

Не елі й не пілі
Старыя дзяды,
Пільнавалі, калі
Народзіцца зорка Калядная
І маладзік малады
На адлігу ці на халады
Засвеціць каля яе,
Каля аднае.

І мароз хоць раз у жыцці
Запрашалі паспытаць куцці:
– Будзь, мароз, пры сіле,
Толькі нас не ўшчыкні,
Не ўкалупні.
І ты, васілёк, не бойся,
Нябёсься ў жыце!–
Жадалі.
І яшчэ прасілі:
– А вы, вераб'і,
Нашых не малаціце,

Ляціце
На Дзямідавы калапні!
А каля рэчкі
Каля Доўжыцы
Ад спрэчкі прэчкі
Ішлі калядоўшчыкі,
Калядавалі,
Дзякавалі,
Калі давалі.
Ішлі
З торбамі й мяхамі.
Кашалі
Здорам ім махалі
Часам,
Не ўпікалі
Калядоўшчыкаў
Кавалкам ласым.

Запрашаюцца Каляды
За сталы
Крывічанкамі й крывічамі.
З ласкаю
І малы, й сталы
Прывячае
Свята наскае,
Крывіцкае.
А над яслямі карова
З ціхімі вачамі
Дыхае сабе
Цёплымі пыцкамі,
А ў каровы зорачка ў ілбе.

***

Мароз-лютун,
Гром-гругатун,
Спачніце, адтайце,
Да нас завітайце.
І вы, дзядочкі, хадзіце
І непамянёных з сабою вядзіце, –
Мама запрашае есці куццю.
І, затрымаўшыся на імгненне
Недзе ў блакіце,
Радуецца душа жыццю.

На куццю, на Дзяды,
Збіраюцца
Ваяводы крывіцкага роду,
Каб наслаць лагоду
На незапыненыя гады.

Каляда-калядніца,
Крамяная маладзіца,
Маладзіцца,
Калядзіцца,
Грэецца каля свят.
І лёд лядзіцца,
І ладзіцца лад.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
6 лютага 2001 г.

Вадохрышча

Вадохрышча – воля вадзе,
Марозу – сцюдзёная доля.
Завея крысом Калядзе
Махае,
Знікаючы ў полі.

Прымае хрышчэнне вада-
Паганка ад першай крыніцы,
З-пад цёмнага лёду жуда
І ценю ад крыжа баіцца.

У проламцы цёпла вадзе –
Ад пары цяплей суравею.
Вада за сабой павядзе
Разводдзе вярбовага рэю.

Свянціцьмем хрышчонай вадой
І хаты, і борці, і труны,
Казу з барадой – на надой,
І руні азяблыя руны.

Хай руны вада прачытае –
На тое ж яна і святая!

Хрост

У касцёле
Як не на ўсю Вушачу
Заходзіцца ад шчырага плачу
Толькі што акшчонае немаўляці.
Цяплей і ўтульней
Робіцца ў Божай хаце.
Падзяку Звышняму
І радасць пачатку
Жыццёвага падарожжа
Новы вернік пакуль што
Гэтак выказаць можа…

Ля Селішчанскага касцёла

Перажагнаўшы абсяг
Светлаценімі крыламі,
Бусел адпачывае
На яшчэ ацалелай вежы
Разбуранага касцёла.
Бусла вышыня бласлаўляе.
Касцёл трываліцца
Духам,
Намоленым праз вякі.
Камяні сцен
Далоняцца ў неба…

Прыхаджанне

Памяці маткі хроснай
Феліцыі Антонаўны Міклашэўскай

У апаганены касцёл
Прыйшлі зялёныя паганцы –
Дзядоўнік, крапіва, асот.
І не падумалі вагацца –
Так і ўраслі ў свянцоны дол.
І множацца сабе штогод –
Ці прыхаджане, ці прыгнанцы.

Храм стыне з босай галавой
Пад чарапіцаю хмурынак.
Мітрэнга ў марнасці муроў
Знайшла апуджаны прыпынак.
Зарос трывогаю спакой.
Ірдзеюць, як Хрыстова кроў,
На сценах гронкі арабінак.

Блаславёны спадман

Вушацкае паданне

Хрыста ўкрыжоўвалі,
І цыган
Прапанаваў і сваю паслугу.
І кінуў на дол
Неразлучную пугу,
І ўзяў цвікі для пякучых ран.

І вочы заплюшчыла цішыня.
Цыган прыставіў цвік
І з размаху
На даланю пасадзіў авадня
Замест цвіка –
Насуперак страху.

І абараніў хоць адну руку,
Хрыстову руку ад болю зямнога.
І валачомнаму жабраку
Не папрасілася ў Бога нічога.

І ў свет падаўся самотны цыган,
Непрытулены,
Як апостал, босы.
І гэта быў
Самы шчыры спадман,
Які на вякі блаславілі нябёсы.

Доля

Мамінае паданне

Здарожаны Бог ішоў палыном,
З сабою ўзяўшы зямную стому.
Бачыць,
А баба белым блінoм
Выцірае срачку малому.

А ў тыя часіны ад самай зямлі
На кожнай цыбатай сцябліне
Багатыя каласы раслі
І па чарназёме, й па гліне.

І ў жменю сціснуў сцябліну Бог,
І ўгору павёў рукою.
І долу за коласам колас лёг,
І неспакойна стала спакою.

І голас прарэзаўся з нематы,
І сілу ўзгадала бяссілле.
З наўколля ўсяго сабакі й каты
Завылі ды загаласілі.

Абабегчы кожны ўзгорак і лог
Рэху хапіла хвілінаў.
І злітаваўся над жывацінамі Бог,
І колас апошні пакінуў.

Не зважыць той колас бясконцасць сама –
Не стане зорных бязменаў.
На сцябліне, дзе былі каласы, нездарма
Засталося дванаццаць каленаў.

Ці спіць цішыня,
Ці прачнецца гром,–
Не мусім забыцца ніколі,
Што мы на гэтым свеце жывём
На сабачай
І на кацінай долі…

***

Ікона ў хаце мела кут святы,
Была заступніцай і гаспадыняй.
Як выступаў зімой на сценах іней,
Кунежыла дыханнем мілаты.
Ад першай да апошняе вярсты
Вяла душу далінай і пустыняй.
Над дамавінай – ненажэрнай скрыняй –
Нябачна зводзіла малітве ксты,

І давялося адхіснуцца ценю.
Імгненне, што дазволена было
Убачыцца нясквапнаму натхненню,
Адбілася, нібы на плашчаніцы.
І глянула нястомнае святло,
Каб летуценне выбавіць з пляніцы.

На Сёмуху

На Сёмуху мама на свет прыйшла,
На ўгодную Богу Тройцу.
Свет даў у пасаг
Маме локаць святла,
І лёс падшукаў закройцу.
Закройца глянуў:
Дый на хвартух
Пасагу ўсяго не хапае.
З-пад шустрых нажніцаў
Ластавак-шчабятух
Хусцінка выйшла скупая.
Хусцінка, выкраеная са святла,
І грэла, й свяціла ў змроку.
Да Сёмухі з ёй гаспадыня пайшла,
Каб выцерці вочы Прароку…

Адказ рэху

– Якую ўспамінаеш маму?
– Добрую.
– Якую шукаеш маму?
– Светлую.
– Якую гукаеш маму?
– Шчырую.
Бог пасылае маці
І забірае,
Каб сыну да апошняга дня
Шукаць,
Гукаць,
Успамінаць,
Упарта верачы, па-чалавечы,
Што станецца Дзень сустрэчы.

Адкажы…

Маміны рукі –
Калі яны спалі?
Маміны вочы –
Калі спачывалі?

Мама,
Дзе вякуюць яны,
Вочы твае,
Рукі твае,
Голас твой?–
Адкажы мне.

Хоць нешта…

Маміны вочы слухалі неба.
Маміны рукі чыталі луг.
Маміны ногі гадавалі дарогу,
Каб, па ёй ідучы няспешна,
Мог прачуць я і скеміць
Хоць нешта…

***

Мама ткала
Кужаль туманоў.
Шыла мне кашулю
Голкамі бліскавіц.
Прышывала
Гузікі зорак.
Кашуля ад мамы
Не мае зносу.
Вольна ў ёй мне
І маёй душы-хутаранцы…

І чуе...

Малога мяне за правіны
У вугал мама стаўляла.
Каб каяўся, каб цішэў.
Шалёны, чорначупрынны,
Дуросцю ажно кішэў.
Было мне пагрозаў мала.

Сівога ўжо на змярканні
У вугал жыццё стаўляе
Пакаяцца за грахі.
Стаяць за плячыма цені.
І чуе мой шал глухі,
Як плача крыўда малая...

***

– Відаць, я з лёдам разам пайду,–
Адчула мама адлегу.
І праганяла песняй бяду,
І сум, як малога, пялегавала.

Яшчэ далёка было да дня
І лёду было багата.
І песня была
Пра зару й каня,
Пра свата была,
Пра свята.

Завея згубіла ў полі ймя,
Падкова здрадзіла полазу.

…Гарыць зара без полымя,
І плача конь без голасу…

Старэе дзень

Душа прагоркне ў палыне.
Сон абначуе за барамі.
А голас мамін будзе мне
Гучаць,
Нібы малітва ў храме.

Маўчыць, як цень, мой страх.
І вір
Смяецца сінімі губамі.
Старэе дзень.
І рыдаль жвір
Не сыпле ў рот бяззубай яме.

Яшчэ пярун сябе кляне.
І рана зачыняцца браме.
А голас мамін ува мне
Гучыць,
Як у забытым храме…

На пачатку…

На пачатку Слова было –
І смялела, й смылела, й балела,
Запрашала ў душу святло
І ляцела ў свет вогнястрэла.
Аддзяляла ад страху тло.
Слова мела сваё жытло.
Слова думала небагалова.
Мне на згадку яно было,
Маміна Слова…

***

Маме я не ўсё гаварыў,
Часта клікаў ману на падмогу.
І застаўся адзін,
Як абрыў,
Што ўдзічэў ад глухога глогу.
Лёс
Апошні адчай падарыў –
Гаварыць шчыра толькі
Богу.

***

Выпусціць птушку,
Апусціць галаву,
Выпусціць шчасце,
Вядро таксама…
Лічуся,
Пакуль тапчу мураву,
Выпускніком той школы,
Дзе навучала мама.
Хоць, праўда,
Вырас я недавукам,
Бо слухаў усё
Не душою, а вухам.
Перарosткам
У школу пайшоў,
Ды застаўся
Недаросткам.
І ў гэтым мая бяда ўся:
Да ісціны не дарос,
Што мама вачыма,
Святымі ад слёз,
У Бога
Выпрасіла мой лёс…

***

Сказаць мне слоў апошніх не змагла.
Я не пачуў, што гаварылі вочы.
А ў мамы позірк быў такі сірочы.
І шыбы сталі з матавага шкла.
І хату ўсю завалакла імгла.
І толькі чуўся ў садзе гвалт сарочы.
Прыйшлі, як і суседкі, тыя ночы,
З якімі доўга гутарку вяла.

Была хвароба прыжывалкай ціхай,
А не было каму падаць вады.
Быў вецер злы, агонь у печы з пыхай.
Смялела немач, немата панела.
Як некалі сустрэнемся, тады
Перапытаю, што сказаць хацела.

Віною

Час без перадыху
Косіць траву,
Выбіраючы трапяткую самую.
Бадай што на гэтым свеце жыву
Віною перад Богам
І перад Мамаю.

***

Мамы не стала – не стала радзімы,
Дзе нарадзіўся старэць.
І падалася душа ў пілігрымы
З нарою маму сустрэць.

Доўга блукала,
Гукала дарэмна
Маму душа ў халадах,
А назбірала знявер'я бярэма
На перазяблых слядах.

Досвіткам бачыцца цень нелюдзімы
Голай душы на вятрах.
Мамы не стала – не стала радзімы.
Страх пасяліўся ў вірах.

Тым даўжэй…

Дні без Мамы –
Яны не твае,
Іх табе напавер дае
Шчодры Бог,
Каб ты перад Мамай
Малітваю шчыраю самай
Пакаяцца мог
За ўсе грахі ды правіны,
Што цягнуць душу на дно.
Ды адно
Ты зразумець павінны –
Чым болей тваіх
Грахоў і правінаў,
Тым даўжэй цябе на зямлі
Бог пакінуў.
Не заікайся і кайся.
Не кажы, што няма калі.
Колькі трывання,
Прасі даравання.
Малі…

Балючы крык

Вушацкае паданне

Яны сядзелі каля агню,
Кармілі галодны агонь ламаччам.
І сын раптоўна схапіў галаўню
І торкнуў, гарачую,
Ў вочы матчыны.

Агонь ні на што не зважаў,
Балюючы,
Ды стала светла асляплай начы
Ад крыку матчынага, балючага:
– Сыночак, рукі не абпячы!..

***

Паветра маленства
Пахне мамаю,
Паветра храма –
Дыханнем Богавым,
Паветра юнацтва –
Першай трывогаю.
Паветра Радзімы
Балючае самае.

Паветра позняй восені
Ціхае,
Паветра смутнае
Прыцемку ранняга.
Але надыхацца нельга
Выгнанніку
Паветрам, якое
Калісьці дыхала…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
30 сакавіка 2000 г.

Пачуўшы…

Знасіў даўно я маміну кашулю,
Што шыла мне бяссоннымі рукамі.
Да хамута жыцця прывыкла шыя.
Датоптваю паціху ступакі.
Цяпер,
Пачуўшы першую зязюлю,
Я рэштай дзён сваіх,
Як медзякамі,
Пабразгваю, задумаўшы,
Якія
Мне на павекі лягуць медзякі.

На зямлі маленства

І трава сама па сабе расла,
І вада сама цякла без прынукі.
І ні ў кога неба не прасіла святла.
Ані мукі з імі, ані дакукі.

Толькі ў гаспадарцы любой
Гадавалі агонь,
Быццам падсвінка.
І кармілі агонь чым маглі.
Як на ўбой.
Да іскрынкі іскрынка –
Залатая шарсцінка.

Гадавалі агонь,
І ён гадаваў,
І свяціў, і свянціў,
Грэў, карміў, гатаваў.

І гарачай радні,
І самому агню
Мусілі ўсе залаціць даланю…

***

З маленства ў наш сад
Заляцела сініца
Пра белыя папярэдзіць сляды.
Спяшаюся перад ёй павініцца
За тыя пляніцы,
За тыя гады,

Калі мне сініцу
Хацелася ў рукі.
Азяблы не думае пра жураўля.
Спасцігнуць не мог
Птушкалоўнай навукі.
Сагрэўся б, здаецца,
Схапіўшы гіля…

Мне ставіла потым
Такія пляніцы,
Зярнятак такіх насыпала
Жыццё,
Каб думаў
На крылы й на песню
Забыцца,
Каб за набыццё
Палічыў небыццё.

Сініца з маленства –
Мы, значыць, жывыя.
Хай зябнуць пляніцы й зярняты,
А мы,
Калі завіруха, як скруха,
Завые,
Сляды хоць сагрэем
На ганку ў зімы…

Спяшаліся…

Здаецца, нядаўна быў час той далёкі.
Спакойна закот раздаваўся ў плячах.
У маміных,
Поўных нябёсаў вачах
Спяшаліся паспавядацца аблокі…

Чакае…

За мной цікавалі і грэх, і брэх.
Сяброў і дарог мне было ўсё мала.
Сябе даганяў я,
Спазняўся, бег.
А мама мяне чакала.

Мой сум саладзее,
Гарчэе смех.
Сяброў забірае дарога глухая.
Сябе не дагнаў я,
Прыстаў мой спех.
А мама мяне чакае…

Задажджыла…

Бясхмарныя леты,
Дзе вы?
Гукае ўспаміны ганак.
Шуміць пшаніца залевы
Пад спевы сярпоў маланак.
Не хоча імжа густая
Скарыцца сонцавым стрэлам.
І раніцу певень вітае
Голасам адсырэлым…

Меней…

Малечыя гады,
Яны паўсюль з табою.
Сябры тваёй жуды,
Твайго сівога болю.

Для смутку дзён стае.
Шляхі ў спакой хлудзеюць.
Старэеш, а твае
Ўспаміны маладзеюць.

Лёс сцішвае ганца
Усіх тваіх памкненняў.

Чым меней да канца,
Тым да пачатку меней…

Туды,

Дзе першы снег наўскач
Пабег па цішыні.
Туды, дзе першы смех, як снег,
Растаў ад дабрыні.
Туды, дзе грэюць халады
У гурбах сны вясны.
Туды, дзе першыя сляды
Дасюль ідуць адны…

Толькі ён…

Кожны існы сам сабе чужы,
Покуль ён не дойдзе пазнавата
Да тае таемнае мяжы,
Дзе стаіць прыцішаная хата.

У якой абранніка даўно
Зачакалася паненка Доля,
Хмелячы цярплівае віно,
Дні блуканца кволячы ў прыполе.

У расхваляванай цішыні
Можа ўцяміць, ашукаўшы стому,
Што застаўся з усяе радні
Родны толькі ён сабе самому…

***

Да ўкрыжаванае бяды
Прыйсці
І ўкленчыць ніцачола.
Хмурыніста крыло анёла
Клады жагнае на Дзяды.

Як смех адчаю –
Век людскі.
Век памяці –
Як сон, кароткі.
Збіраюцца маўкліва продкі
Свой лёс паслухаць гаваркі.

Я ціха пазнаю радню,
Хоць і не бачыў іх ніколі.
І мне іглінка вока коле,
Што маміну сасну сасню.

На ўсіх хапае цішыні,
У вечнасці свае хвіліны.
І вар'яцеюць вершаліны,
Без памяці ўсыхаюць пні.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
2 лістапада 2002 г.

Нябачны…

Не магу
Ад сябе адагнаць тугу –
Сваячку бедаў і ведаў.
А тут яшчэ
Сабака суседаў
На ланцугу
Ёкатам зябкім якоча,
Тугой са мной
Падзяліцца хоча.
А мне і сваёй даволі.
Смялей, суседзе, брашы.
Можа, зробіцца
Весялей душы.

Нябачны ланцуг у волі…

Пасмуткуем з табою

Пасмуткуем, самота, з табою.
Ты адна,
Я таксама адзін.
І вясна не сагнала вадою
З нашых сэрцаў падталых ільдзін.

Перазяблых нябёсаў палотны
Дабяліла лагода без нас.
Той адзін не заўсёды самотны,
Хто сустрэне самоту хоць раз.

Адляцелі няшчырыя словы
Веснавáць на чужой старане.
Я ў цябе незлічона чарговы,
Ты адна разумееш мяне.

Надап’е рэчку згоды спякота –
І залевай яе не даліць.
Не спяшайся спяшацца,
Самота.
Без цябе з кім чаканне дзяліць?

***

Ты нясеш дадому
Ўнучку стому.
А спачынак
Жмурыцца здалёк.
Сумна
Пасівеламу самому
Бачыць,
Як сівее васілёк…

Дзе можна…

Хоць ёсць куток,
Дзе і памерці можна,
Пайсці спакойна
Да сваёй радні,
Люляць тугу
Даверыўшы вяльможна
Глухім галінам –
Зданям цішыні.

А на галіны
Прылятуць вясною
З паганскай пракавечнасці
Лісты.
І па рацэ
Світальнага настрою
Сны паплывуць,
Як позні плыты.

А расчытаць лісты
Паможа зорка,
Што развітальна
Ўзыдзе нада мной.
Палын, як успамін,
Запахне горка.
Маўчанне
Папярхнецца гаманой…

Перачытваю…

Столь у мамінай хаце
Ў самотных сучках,
Як неба ў прыцьмелых зорках,
Яшчэ нада мною высока.
Столь, як паэму лесу,
Чытаць па габляваных радках
Не стамляецца вока.

З якіх баравін,
З узлескаў якіх радкі,
Каго запытаць
І якой парою,
Калі ты і сам падсочаны
На беразе высокай ракі,
І жывіцы ўжо не стае
І твайму настрою…

Перачытваю паэму паволі,
Бо не за гарамі той дзень,
Калі
Мой клопат
Згубіць свой след на зямлі.
І ў самай нізкай апошняй столі
Ані сучка ўжо не ўбачу болей…

Вось зараз…

У мамінай хаце печку кармлю
Сухімі ацярэбкамі саду.
І крыўдна зрэзанаму галлю,
І кожны сучок
Хоча пальцы ўкалоць,
Каб мне адпомсціць за недагляд,
Што рэдка ў змоўклай хаце бываю,
Што без пяшчоты дзічэе сад,
Які садзілі йшчэ бацька й мама.
А вецер дзвярыну як віхтане –
І вочы мае наеліся дыму.
Вось зараз мама зойдзе і мне,
Што печку не так распальваю,
Скажа…

Ля грубкі

Прысмерк
З вокан не зводзіць вачэй.
Прыпамінамі
Грэюцца выпадкі.
Каб з палону
Ўцячы хутчэй,
Дровы ў грубцы
Гараць навыперадкі.

Распранаецца цішыня.
Дым-начлежнік
Аж душыцца пыхаю.
У расчуленага агня
Барада гарачая
Дыхае…

Сівее…

У астарэлым маміным садзе
Без мамы зябка і горка.
Сцежку перамяла
Пялёсткавая завея.
На вачах
У замроенага адвячорка
Маладзюткі туман сівее…

***

Праз яшчэ зялёны
Небасхіл яблыні
Праразаецца
Азяблая Вечарніца.
Нясмелая сінічка яблыка
Падае на дол сперапуду.
Здаецца,
З-пад небасхілаў гэтых
Не адлучаўся я
Анікуды…

***

Крыніцу помніць навальніца,
Адкуль аблокі напіліся.
Багаславіла бліскавіца
Нізіну
Думкай высіць высі.
Цямрэчу чуюць прамяні.
А ў загуканай глыбіні
Настрой нябёсаў караніцца…

Вярнуўся…

На аглухлы шыферны дах
Наплывае западзісты мох.
Светла самоціцца
Сад соннарукі.
Вецер імёны зёлак
Вучыцца вымаўляць па складах.
З атавы ўспамінаў
Пірамідзіцца свежы стог.
Хусцінка пулятая
У маладзіцы скрухі.

Як некалі ў мамы…

Хто помніць…

Страха – страфа
З паэмы роднай хаты,
Прысвечанай спагадлівым нябёсам.
Тваю журбу
Аслоніць цень крылаты,
І мроям закарціць
Сустрэцца з лёсам.
Паэму шумам
Вершалінаў поўніць
Спаміж радкамі
Баравая воўна.
І моліцца за ўсіх,
Хто хату помніць,
Страха,
Далоні склаўшы малітоўна…

Высока…

І сад пасівеў, ссівярэў і аглох.
У маміным садзе
Мне ўсё пахне Мамай.
І яблык апошні
Высока трымае Бог
Для ейнай душы, як для птушкі
Самотнай самай…

Родны сад

Яблыні –
Ад зямлі адсырэлыя думкі –
Хочуць прашумець
Сукавата
У сакавітых аблоках.
Чарвяк у яблыку –
Як маланка абвялая,
Што ніяк не праб’ецца
З мяздрыстай цемры.
Усё ў поцемках
Рухаецца,
Усё ў цеснаце
Расце.
Яблык круглым ілбом
Грукаецца
Па марнаце
У дол.
Глуха наўкол.

***

У падстрэшшы мамінай хаты
Будзіць мяне пачынаюць
Вушацкія пеўні
Неапахмеленымі галасамі.
Пасля насцярожаныя,
Але ўпартыя вераб'і
Празрыста чырыкаюць.
І нарэшце сарока –
Быццам нехта
Скіпае сырую лучыну
Да гэтага часу
У век электрычнасці.
А сабакі
Не забываюцца нагадаць,
Што яны не звялі вачэй,
Але пасаромеліся
Гучнабрэха
Будзіць мяне,
Каб наноў прывыкаў
Да забытай цішыні…

Дзякуй усім!

***

Песня пеўня.
Серп маладзічка.
Годная шляхцянка
Брукаванка.
Тая ж
Тумановая фіранка.
Гулкая гамонка малатка.

Болей да спадобы
Малатку
Дах даладжваць,
А не дамавіну.
П’ю,
Пакуль не выпрастаю спіну,
Роднае паветра па глытку…

***

Сонца прачнулася.
Матылёк заспаны
Б’ецца ў шыбінку дзверцаў
Майго пакойчыка
У падстрэшшы мамінай хаты.
Куды, бывае,
Да мяне радкі залятаюць,
Як матылькі.

Гэта нейчы родны дух
Будзіць мяне…

Выпускаю матылька
Ў раніцу
Бліжэй да неба.

Хоць яму
Магу падараваць волю…

***

Страх на гарышчы заціх
І вочы заплюшчыў.
Паспела нешта
Прысніцца знічцы.
Ноч прымярае
Новую апранаху.
Пералічваюць на даху
Драніцы
Мокрыя пальцы дажджу…

Мястачковы абразок

Галасамі ахрыплымі,
Як з перапою,
Спаміж сабою
Перагукваюцца пеўні.

Шчэбет птушыны
Машыны каўтаюць.
З капытамі
Шаша развіталася.

У суседнім двары
Ад рання да ночы
Склыгоча зубамі
Электрапіла.

Няйначай з пекла
Заказ адмысловы
На дровы
Сусед атрымаў…

З дзённіка бяссонніцы

Круціць жорны недаспаны гром.
П’яны дождж праз ручаінкі скача.
Ноч ідзе з пагаслым ліхтаром.
– Хто схіліўся нада мной?
– Вушача…

Нявесціцца…

На замчышчах,
Каля забытых двароў,
Дзе хмыз вырастае нахлынна,
Нявесціцца
Хутаранка шыпшына –
Калючы позірк,
Зялёная кроў.

На волі
Ружова бачыцца свет,
Ніжэюць
Захмарныя кручы.
І сватаецца,
Таксама калючы,
Дзядоўнік –
Шляхетнавусы сусед.

Уздыхання
Расчуленых сівяроў
Незгаворлівая прычына,
Цвіце асцярожна
Цыганка шыпшына –
Калючы позірк,
Зялёная кроў…

***

Сінічкі раннія спевы
Спрабуюць давесці да ладу.
Зялёныя зоркі спеюць
У небе старога саду.

Хапае журбе разгону,
Каб аблачынкай стацца.
З успомненага палону
Не хоча душа вызваляцца.

***

Асланяе брамку ў родную хату
Зялёная аблачынка бэзу.
Комін надвор’ю
Плоціць квартплату.
Гэтулькі золата
Не снілася й Крэзу,
Колькі гарыць
На подзе ў шчытку.
Шчыток хавае дым за шчаку.
Чалеснік чарнее.
Адвячорак аднекваецца:
Цур, не я…

Паклон

Б’ю чалом вам
Да самае чорнай зямлі,
Спаконвечныя дрэвы,
Бо зялёнымі вуснамі моліцеся,
Слязамі жоўтымі плачаце,
Пераразяблымі кстамі жагнаецеся
Над самотнай магілай
Мамы…

***

Мама
Радзей пачынае сніцца.
Ці ўсе клопаты
Забрала з сабой
І часу не мае?
Ці застаецца мала
Да нашай сустрэчы?

***

На волю Бог адпусціць да пары.
Мудрэй, блазнуй,
Гавей ці разгаўляйся.
Пакуль растуць,
Нібы грыбы, сябры,
Над поўнай чаркай зману
Нахіляйся.

І думай,
Што сабе ты гаспадар,
Што ты не абавязаны нікому,
Што цемра не затушыць
Твой ліхтар,
Што адусюль ты вернешся дадому.

І будуць пры табе твае гады –
Павадыры твае і хадатаі.
І ты на ўсё забудзеш,
І тады
Бог пра сябе
Спакойна нагадае…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
30 чэрвеня 2000 г.

Але…

А што яшчэ
Мяне трымае тут –
Сябры, ўспаміны
Ды бацькоўскі кут.

Але штогод
Сяброў радзей, радзей.
Сплываюць успаміны
Без надзей
У памяці трымацца
Да канца.
І хата да апошняга вянца
І глухне,
І паціху асядае.
Старэе ўсё.
Хіба што маладая
З нябытам заручоная туга.

…І нешта затрымалася
Чарга…

***

І я адсюль сыйду,
З нікчэмнай мітусні.
І ўрэшце ў глыбіні
Я карані занайду.

І прарасту знава,
Каб тут пабыць яшчэ,
Пакуль расце трава,
Пакуль вада цячэ…

***

Адшчапіўся ад яблыні
Сук жывы
З яблыкамі зялёнашчокімі.
Толькі што вітаўся з аблокамі
І вось ужо –
Вязень травы.

Да ствала
Не прыстане кара.
І не прырасце
Адламанае.
Сук,
Не застрахаваны пашанаю,
Нагадаў, што і мне
Падумаць пара…

***

Душа сабралася дамоў,
Ды ўсё-ткі затрымацца мусіць.
Душа трымацца хоча,
Мусіць,
Сваіх нязмушаных дамоў.
Пакуль не спраўдзіць іх усе,
Сябе ў адвечнасць
Не ўзнясе...

***

Ты сабе, душа,
Свабодна лётай.
Я дабуду тут
Зямную рату.
Чую, кліча мама
З неахвотай.
Клікала не так,
Бывала, ў хату…

***

А двор травою зарастае.
Сушэй расе,
Глушэй пчале.
І сцежка –
Быццам складка тая
Ў малітвы ціхай на чале.
Баюся спадабацца скрусе.
І нада мною
Страх, як птах.
Каго спытаць,
А ці вярнуся
Пад бацькаў вяз,
Пад сонны дах?
Ды й не дачуюся адказу
Ад распагоджанага дня.
Пажоўклы ліст
Спадае з вяза –
Мая апошняя радня…

Каб мог…

Калі я аднойчы
Свет гэты пакіну,
З крывіцкіх паданняў
Змайструйце мне дамавіну.
Закрыйце вочы
Маміным словам *сыночак*.
Велікодным світаннем
Труну ахініце.
Зацапліце васілёк
У даверлівым жыце.
Забіце века
Вушацкіх жартаў цвікамі,
Каб мог павітацца вясёла
Я з землякамі…

Вечны

Ірве стаеннік павады,
На волю скача.
Мне адступаць няма куды –
За мной Вушача.
Яна за мной, яна ўва мне,
Я ў ёй – таксама.
Я вечны ў роднай старане,
Як слова *Мама*…

Адказ

І калі б запыталі мяне:
– А што ты з жыцця свайго
З усяго запомніў?
Адказаў бы я словам,
Сплеценым з промняў,
Словам – рэхам самое самоты –
МАМА.

***

Як цёплы дождж ідзе па ярыне,
Тады здаецца, што хмурынкай стала
І мае ў небе клопату нямала,
Прыслужваючы маладой вясне.
Калі імгла лашчыны ахіне,
Здаецца, стала раніцай і дбала
Зноў завіхаецца, як і бывала,
Пакуль Купалка дрэмле ў баразне.

І не хапае голасу зязюлі.
І не хапае коласу святла.
І вушы слова добрага не чулі.
Прыгаслі вочы, як і дні, таксама.
І гэты свет у спадчыну дала
І закацілася, як сонца, Мама.

Моўчкі

Берагамі тугі
Валакуцца вятры талакой,
Цягнуць невад смугі,
І трапечацца ў ім заранка.
На хутар,
Дзе пасвіцца
Знелюдзелы спакой,
Стала моўчкі прасіцца
Душа-хутаранка.

Там бакі напралежвалі
Маўчуны валуны.
Без сваяцкай душы
Ім самотна таксама.
Там вартуе дагэтуль
Бясхмарныя сны
І чакае бяссонная зорка –
Мама…

***

Цяжка запамінаю,
Як па-бацьку завуць
Маці друга.
Ці таму,
Што лішні раз
Хочацца вымавіць
Балючае
І жаданае слова –
Мама…

11 мая 1974 г.

***

Звыкаюся слухаць глухую стому,
Смялей каляндар пачынае гартацца.
Здаецца, ўчора я выйшаў з дому,
А ўжо дадому пара вяртацца.

Мае трывогі, мае дарогі
Парастрасала, паразмывала.
Прымлелі рукі, прысталі ногі,
Хацеў багата, а маю мала.

Пусціў на вецер свае дукаты,
Набыў сумненне, набіў аскому.
Здаецца, учора я выйшаў з хаты,
А ўжо вяртацца пара дадому.

Туды, дадому, дзе лугавіна
Улетку цёплая, як палаці,
Дзе долу кланяецца дамавіна.
Там мама сустрэне ў вечнай хаце.

***

Вочы твае
Нада мной узышлі
Сузор'ямі цішыні,
Сусветамі дабрыні.
Покуль ёсць яны –
Мне на зямлі
Светла,
Мама…

10 чэрвеня 1966 г.

Чысцінёю тваёй прычашчуся…

***

Устал я жить в родном краю…
Сяргей Ясенін

Стаміўся ў родным краі жыць,
Чакаць,
Калі нарэшце доля
На зорках будзе варажыць,
Святлець
І болей верыць болю.

Відаць, і долі,
Як і мне,
Няўтульна,
Бо яна жывая.
І ключ,
Які згубіла ў сне,
Глыбей за пазуху хавае.

Ключ ад няспыненай ракі,
Ключ ад чакання і адчаю,
Ад краю роднага,
Які
Надзею шчодра пазычае…

***

Азяблы вецер
У чыстым полі
Шукае
Цяплейшую долю.
А доля,
І гэта засведчыць крыніца,
Не мае сама
Да каго прытуліцца…

***

Я жыў, як мне дазволіў Бог,
І гэтак век свой дажываю.
У край бацькоў
З хвароб, з дарог
Вяртаўся,
Як да весніц раю.

Быў родны і няродны рай,
Быў ноччу дзень,
І вечар – раннем.
Ды Творцу я маліў:
Карай
Не развітаннем,
А вяртаннем.

Хоць лёс адвернецца спіной,
Яны не ў страх мне,
Страху крокі,
Пакуль жывыя нада мной,
Як думкі Госпада,
Аблокі…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
10 лютага 2001 г.

***

Там мой цень, худы і малады.
Там мой сон, бясхмарны, бестурботны.
У зімовых шапках халады
Перабельваюць снягоў палотны.

Там мой першы смех і першы плач,
Роспач першая і першы сподзеў.
Там я так і не сказаў прабач
Смутнай маме,
Калі ў свет выходзіў.

Там сядзяць на покуце Дзяды.
Там чакаюць добрыя нагоды.
Толькі й тым жывуць мае гады,
Каб туды вярнуцца
Назаўсёды!

***

Радзіма – дым ад вогнішча, якому
Дазволена ў Сусвеце падыміцца.
Яго кунежыць,
Прэч прагнаўшы стому,
Святая Мама –
Ў вечнай хаце жрыца.

Радзіма – смелая іскрынка жару,
Што грэе смутку ззяблыя далоні,
Каб даляглядзіцца шырэй абшару
І заставацца ў мройлівым палоне.

Радзіма – тая папялінка з прыску,
Што на чужыне залятае ў вока,
Каб як цяплей было свяціцца зблізку
Выгнанніцкай слязе
Сяўца й прарока.

Радзіма –
Дол і паднябессе тое,
Дзе ходзіць Слова Бога пехатою.

Ліст да Васіля Быкава ў Злату Прагу
16 лютага 2003 г.

***

Вушацкі край – жыву адным табою.
І колькі суджана мне на вяку,
Я пакланюся нізка вушаку
І кожнаму іржаваму прабою.
Звяртаюся з набожнаю мальбою,
За подаўкай сляпцом цягну руку:
Падай, як жабраку, як земляку,
Хоць слова маміна з лясной журбою.
Бо пачынаю глухнуць без яго я,
Як дзень – старэць, як вечар – вечарэць.
Час рэдзь ніты, але пакінь хоць рэдзь,
Каб выткалася слова дарагое,
Якое б выбегла мой сум сустрэць.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
1 мая 2002 г.

***

І зразумееш на чужых вятрах,
Што толькі дома ты і быў адзіны.
Цяпер, як гук забытае лаціны,
Наводзіш на сябе самога страх.
Жывеш ужо ні дома, ні ў гасцях,
Узгадваючы родныя мясціны,
Адкуль прыходзяць чорныя вясціны.
Там засяляюць могілкі прасцяг.

Пра ўсё, што мелася ў жыцці адбыцца,
Лёс напісаў калісьці на пяску.
Даўно пісьмёны змыла навальніца.
Адзін туды зрабіўся шлях кароткі,
Дзе, на спачын прылёгшы неўзнаку,
Цябе цярплівыя чакаюць продкі.

Краіна белых стрэх

Спачні пад снегам, брукаванка.
Бетонам зух-прагрэс пабег.
Шаноўная шаша-шляхцянка,
Вядзі ў краіну белых стрэх!
Там рондаль клопату лудзіцца.
Не помняць пра свае гады
І маладая маладзіца,
І верабейка малады.

Звязаў…

Бацькаў вяз
Мяне з зялёным дворам
Вязямі ласкавымі звязаў.
На суках спачыць
Дазволіў зорам,
На лістах
Расою стаць слязам.

Мацае глыбока каранямі,
Выбірае мейсца для труны.
Ліст раняе,
Сум абараняе,
Бо пакралі радасць груганы.

Дрэва радаводнае
Гайдае
Цені ціхіх продкаў,
Пра якіх
Сон паганскі
Толькі й нагадае.
Ходзяць крокі…
Гэта нехта з іх…

Зноў

І чую,
Як маркота плача,
Пакуль маркоўнік не прычах.
І адчуваю,
Як Вушача
Змяркаецца ў маіх вачах.
І як не вырвецца з сяродкі
Душа –
Яе гукнулі продкі.

На тое...

На тое Звышнім даецца радзіма,
Каб ведала сэрца,
Дзе біцца павінна.
Радзіму забыць
Ці набыць немагчыма.
Радзіма – дрэва Сусвету,
Галіна,
На якой сваю песню гушкае
Любоў небакрылай птушкаю...

***

I на зямлю, і ў сціхлую душу
Прыходзяць халады гаспадарамі
Пацешыцца халоднымі дарамі,
Перахапіць дыханне скавышу.
Плач завірухі ў цішыні ўвушшу
Не моўкне роспачнымі вечарамі.
Азябшы, рэха крадзецца дварамі
Пакрыўдзіцца сабе, як спарышу.

Цяплей спяшацца думкам на радзіму.
Смялей на белы свет глядзець імгле.
Падперці неба не цярпіцца дыму.
І святы йдуць марознаю хадою.
І трызніць лугам сена на стале.
І пахне снег багатай Калядою.

***

На бацькоўшчыне
Ў даўнюю хату заходзь.
Вінавата сагніся
Ў малебным паклоне.
Тут цярпліва чакае
Тугая аброць,
Што каня нецярпення
Трымала ў палоне.

Пасядзі за сталом,
Дзе сядзелі Дзяды,
Дзе куцця пахла сенам
На тыя Каляды,
Што паглядам змушалі
Цяплець халады,
Маладзік малады
Пасвіў зорныя ляды.

Папрасі прабачэння
Ў забытай слязы,
Зразумей, што твае
Смеху варты турботы.
Тут чакаюць цябе
На куце абразы,
Цені ў стылых вуглах
І ў парозе – самота…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
5 красавіка 2000 г.

Калядны верш

У ноч калядную збяры
Усіх здарожаных, халодных,
Усіх забытых і галодных
І раздары свае дары –
Усё, што даў табе Гасподзь,
Каб ты апошнім
Мог дзяліцца.
Бо ўдачы гладкая цяліца
Пасецца, каб аддаць стакроць.

Прасі на кут сваіх Дзядоў
Абнашчыцца куццёю коснай,
Каб не шукаць гадзінай познай
У небе памяці слядоў.
Як вогнішча, разварушы
Тугу,
Што пазірае нема.

І ціха вока Бэтлеема
Узыдзе ў поцемках душы.

Айчына думкі

Айчына думкі.
Ува мне яна
Паўсюль, дзе быў
І дзе яшчэ не буду.
Здарожаная думка мне звідна
І дацямна
Укленчыць раіць цуду.

Цуд непачуты на зямлі расце,
Якая й называецца Айчынай.
Таксама на здарожанай вярсце
Сустрэцца мусяць
Вынікі з прычынай.

Айчына думкі
Ахіне мяне,
Як роднага,
Здарожанай маркотай.
Малечы плач,
Што спаў у палыне,
На вушка нешта
Смеху скажа ўпотай...

Над возерам ля Глыбачкі

Сяргею Законнікаву

Настрой як стаў на дыбачкі,
Так і звякуе.
Над возерам ля Глыбачкі
Зязюля закукуе.

Лілейнай пупавінаю
Перапавіта скруха.
Ў імя Айца й Сына і
Святога Духа
Кукуй, вяшчуха.

Гукні на ўсё наўколішча
Навіну такую,
Пад гэтым небам колькі йшчэ
Я пракукую?

Мне, куфру ўжо бязвекаму,
Не ў страхі страта.
Хоць некаму, хоць некаму
Наабяцай багата.

Ніхто й хвіліны –
Веру я –
Мне не пазычыць.

Табе ж ці лёгка,
Шэрая,
Паабяцаць, пазычыць?

Ствары!

Паэт!
Ствары сабе Радзіму,
Дзе пахнуць снамі мурагі,
Каб ад слабога ўздыху дыму
Шугала полымя тугі.

Па незабытным, непазбытным
Тугой
Кругі свае заверш,
Каб першастрахам першабытным
І кожны гук дрыжэў за верш.

Верш,
Дзе жыве твая Радзіма,
Дзе рэчка чуе берагі.
А ты ўтрапёнымі вачыма
Глядзі на бераг свой другі.

***

Паэзія – хвароба ўсіх вякоў.
Паэзія – служанка й каралева.
Лірычных слёз рашучая залева
Астудзіць стому босых ступакоў.
Сцяжыны ўмуражэлыя радкоў
Бягуць пад засень ранішняга дрэва,
Дзе яблык падала Адаму Ева,
Дзе спяць сляды Пегасавых падкоў.

Што з вулічнай звязаўся, як вяльможа,
Паэт сябе й паэзію кляне,
Ды слабіну сваю не пераможа.
Ад славы камянеюць вершаробы.
Зірні наўкол – валун пры валуне.
Жыццё ад смутку гіне без хваробы.

Адаму Міцкевічу

Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie...
Адам Міцкевіч

Паэты нараджаюцца ў карчме,
Каб іх пасля
Аплаквалі саборы.
Выгнанніку
Не ў спіну вецер дзьме –
Ён носіць край абражаны
З сабою.

Хмар вырай
Свіцязі слязу страсе,
Як пава з песні,
Што праз сад ляцела.
На саркафагу ружы
У расе
Паэту –
Не пыхлівасці злюцелай!

Маўчы, ўсыпальня каралёў…
Вякі
Прыціхлі
Над геральдыкай нямою.
Спытае нехта:
– Быў кароль які,
Калі пісаў паэт:
«Ojczyzno moja...»?

Наўрад

Паэзія – вясёлы луг
Для скакуноў гарачых.
Паэзія – трывалы плуг
Для маладых аратых.
Паэзія – цяжкі ланцуг,
Які вязуць на клячах.
Паэзія – бясконцы цуг
Упартасцю зацятых
Даследаванняў –
Ці яна мана,
Ці яе няма.

Пра гэтае самá
Паэзія наўрад ці ведае.

***

Мастак –
Паплечнік і супернік часу.
Ўцячы ў сябе нялёгка мастаку.
І міг, як скакуна,
На ўсім скаку
Не запыніць, прынадзіўшы акрасу.
Няхай бягуць навыперадкі з часам
Смялелы вецер і ўчадзелы дым.
Мастак –
У край здзіўлення пілігрым –
Глядзіць, як міты ходзяць самапасам.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
27 лістапада 2000 г.

Mater atrium necessitas

Генадзю Мацуру

Маці ўсіх мастацтваў –неабходнасць.
Неабходнасць рупіцца,
Каб жыць.
Неабходнасць змусіць верагоднасць
Да задумы плён прываражыць.

Неабходнасць звыклае з'іначыць,
Прыкарміць святлом,
Як птушак, дні.
У падкове
Смех вясёлкі бачыць,
Чуць у слове
Крокі цішыні.

Сцежка да раскутасці крывая.
Лёс здаўна
Скупы ў сваёй дзяльбе.
Мастака па-над сабой трымае
Неабходнасць выказаць сябе…

Зайграў…

– Бог ягоны зайграў у дуду, –
Пра шчаслівага так казалі,
І ўяўлялі,
З нябеснае залі
Як мятлой вымятала бяду.

Бог іграў
І прытупваў нагой,
Ну, вядома ж, у хромавым боце.
А цыбаты бацян на балоце
Аж заходзіўся цёмнай тугой.

У майго без мяне хопіць спраў.
Хоць бы ў лапаць абутай нагою
Ён прытупваў,
Каб чуць мне такое:
– Бог ягоны ў жалейку зайграў…

Аскепак

Ганчар нябесны, рупны ў хараstве,
Адчуць майстрам параіў
Крылы за спіною.
Красой адзінай чалавек жыве –
Аскепак космасу
І сон бяды зямное.

І творацъ дзіва сонца, і вятры,
І чалавек –
Чаляднік клопату жывога.
Пакуль слывуць майстры і штукары,
Датуль спакойна за зямлю
На сэрцы ў Бога…

Аднойчы

Аднойчы хоча асмялець мастак
Спадручным Усятворцавым назвацца,
Перш чым на хмараплывістых мастах
З душой сваёй зажуранай спаткацца.

На развітанне шчырая душа
Распавядзе,
Дакуль яна трымцела.
Увогуле любы мастак –
Ляўша,
Калі ён сэрцам творыць звар'яцела.

Калі ён сэрцам бачыць гэты свет
І той,
Што як свайго яго чакае.
Тут на зямлі пакінуць ціхі след –
Фатыга асалодліва цяжкая.

Пад мройны плён
Падставіўшы латак,
Не дазваляе лёс сябе калечыць.

І лічыць вёрсты зорныя мастак,
Якімі йсціме
Ўсятворцу ўкленчыць.

Каб паспеў…

Нябёсы мастаку, як ліхвяры,
Час пазычаюць,
Каб паспеў адбыцца,
А не абы адбыць наканаванне.
Тут, на зямлі, штодня
Ісці з гары
Туды,
Дзе неўміручая крыніца
Вясёла зазвініць на развітанне.

Па незямных мастах
Свой цень мастак
У сваты пасылае да надзеі,
Каб доўг вярнуць свой
З гакам і не позна.
Бяроза радасці на веснавых лістах
Калыша цішыню і маладзее.

Ад прымакоў у Вечнасці завозна.

Вершапраходцы

Вершапраходцы крывіцкай мовы,
Іх шлях
Не ўсыпаны быў васількамі.
Гатовыя да размовы з вякамі,
Знаёмілі з рэхам
Знямелыя словы.

Вучыліся ў неба
Нахмарваць бровы.
Жар-птушку рыфмы
Лавілі ў блакіце.
Шматкроп’е зорак
Ставілі ў міце
Вершапраходцы крывіцкай мовы.

Нашча

Туман пакут скроні часу выбеліў.
Кайнасць запозненая замаўчала.
Мама –
Мая небадарная Біблія,
Якая мяне да жыцця прыручала.
Грахоў неадольных
Прадонная яміна
Разяўлена, як галодная пашча.

Жыве ўва мне
Кожнае слова маміна.
Бібліі ўдзячны,
Малюся нашча…

Вырай зорны

Генадзю Бураўкіну

Хай час рукой прысталай
Круціць жорны
І пыцель высыпае
Нам на скроні.
Наш шлях дабраслаўляе
Вырай зорны,
Мы ў найжаданейшым
Самапалоне

Крывіцкае зямлі
І наскай мовы.
Пакуль з дазволу Звышняга
Жывыя,
Схіляем перад воляю галовы.
А хіжы здраднік
Хай ад злосці вые.

І дрэва Беларушчыны святое
Падрыць не змогуць
Прыхадні лычамі.
Не звыклі быць
Ні ў кога пад пятою
Усе, хто ў свет прыходзіць
Крывічамі!

***

Ты ад маці, ты матчына,
Беларуская мова.
Зорамі растлумачана
Сэрцу кожнае слова.

Ты, як раніца, шчырая,
Маеш цёплыя рукі.
І вяртаюцца вырaі –
Толькі б чуць твае гукі.

Там, дзе ёсць ты, – пагодліва,
Дзе няма – там зімова.
Будзь для ўдзячных паходняю,
Беларуская мова!

Напярэдадні

З усяе маёй негустой радні
Словы маміны
І засталіся жывымі.
І таму-такі напярэдадні
Развітання
Я гутару з імі.

І яны адны
Разумеюць мяне,
І яны таксама
Адны засталіся.
Іх адных, незабытых,
Нябыт абміне.
Можа, ўспомняць яны
І мяне калісьці…

Чалом!

Крывіцкай мове

Крывіцкая мова матчына,
Ты нашчышся даўняй журбой.
Маёй прысутнасці мачына
Трываліцца толькі табой.

Крывіцкая мова шчырая,
Гляджу з-пад твае рукі,
Як дзён launched
Лятуць праз мяне ў вякі.

Крывіцкая мова няспынная,
Нявесціцца твой пасаг.
І гэта жыццё пакіну я
Са словам тваім на губах…

Маміна слова

І на пачатку Слова было,
І слова было ад Мамы.

Маміна слова
Мне свет гадавала.
Анёл далікатны самы
Браў слова маміна пад крыло,
Каб на яго
Ні дажджынкі не ўпала.

Маміным словам
Малюся й хварэю,
Маміным словам
Баюся й смялею.
Маміным словам
Жыву!

Слова кожнае…

Слова кожнае мае свой смак –
Паспытаць бы яго хацелі
І жаўрук з нябеснай арцелі,
І прыручаны птах –
Вятрак.

Слова кожнае мае свой пах –
Пахне зорамі й лебядою.
Соратамленае хадою,
Галаву хавае ў снапах.

Слова кожнае мае свой шлях,
Каб прайсці яго абавязкова.

На губах успыхвае слова,
Каб пагаснуць яму на губах…

Крыгаслоў

На крызе слова думка плыве
Па вірлівай пратоцы дапытлівасці,
Каб на роўнядзь развагі выплысці
І на выспе прыспанай роспачы,
Якой здаецца,
Што й яна аблачынкай плыве,
Ашукаўшы бяспамяцця ноч,
Прайсці басанож
Па траве,
Зялёнай ад кпінаў
І зацятых усмешак,
І ўрэшце сесці на ўзмежак
Роздумнага спакою.
Ды ніца схіліцца,
Не заўважаючы тло,
Каб шалёнага адкрыцця бліскавіца
Трапяткою рукою
Халоднаму сэрцу
Пераксціла чало.

Хто?

Хто старэйшы, думка ці слова,
Хто шчырэйшы з іх?
Даць адказ,
Можа, зможа чорнагаловы
Змрок спрадвечча, што доўга гас,
Покуль вёў са святлом змаганне.
Смутак слова гукаў,
І гук
Узышоў на нябеснай паляне.
Слова выпала ў Бога з рук.

Думка ўспыхнула невыпадкова
І святлу дадала святла.
Бог спачатку задумаў Слова.
Сведкай гэтаму думка была.

Падзяка

Айцу Уладыславу Завальнюку

Слова пастыра душ людскіх
Запрасіць можа
Нават зоры
Спаднябесіць зямныя прасторы,
Рух ракі
Разняволіць ад крыг.

Рух ракі,
Што цячэ праз вякі,
Наталяючы смагу веры.
Ў хаце вечнасці
Вузкія дзверы
І грахоў цяжкія замкі.

Усятрымцу
За кожны міг,
Поўны ўкоптур
Жыццёвага смаку,
Вучыць,
Як узносіць падзяку,
Слова пастыра душ людскіх.

І нават у снах…

І нават у снах,
Як той заяц ваўкамі,
Паўсюдна
Аточаны я чужакамі.

Халодныя ўсмешкі,
Прачулыя кпіны,
Ад нашага скарбу
Сагнутыя спіны.

Галодная хцівасць,
Няродныя словы.
Зашыцца, схавацца,
Ўцячы я гатовы

Да птушак, звяроў
У бары ці дубровы.
Хоць там
Не пачую
Чужацкае мовы!

Прыходзіць...

Потым ён робіцца
Бездапаможным віноўнікам
Вэрхалу.
Потым знішчае
Сябе безгалова.
А прыходзіць на свет
Чалавек садоўнікам –
Гадаваць у сэрцы сваім
Гасподняе Слова...

Вешчае

> На пачатку было Слова,
> і Слова было ў Бога, і Слова было Богам.
> *Дабравесце паводле святога Яна 1.1.*

Сапраўды было
Усяісным Богам
Вешчае Слова.
Словам абнашчылася
Святло.
Змрок невыпадкова
Нанова
Зацвярдзеў падступным парогам
Тым,
За якім
Сам сябе грэе сподзеву дым.

Словам прыходзіць да нас
Духатворца абавязкова.
Усявышні дае нам дазвол
Імкнуцца
Бачыць і чуць Слова
Гэтак,
Як бачыць Яго небадол.

Першым словам сваім
Вітаем свет гэты,
Подыхам Гасподнім сагрэты.
Апошнім словам, глухім,
Развітваемся са светам,
Верачы,
Вечнае Слова жыве
Там…

На мове матчынай...

На мове матчынай
Душа да Бога
Звяртаецца з падзякай і мальбой.
На мове матчынай
Крычыць трывога,
Пакуль маўчыць неразгуканы боль.

На мове матчынай
Душа вітае
Чаканай раніцы першапрамень.
На мове матчынай
Імша Святая
На плён дабраслаўляе рупны дзень.

На мове матчынай
Душа смуткуе,
У свет адчуўшы новы свой прыход.
На мове матчынай
У трапяткую
Раку жыцця ўцякае кожны род.

28 чэрвеня 2004 года

Гэта лёсам пасланая
Ласка Тварца,
За якую душа
Вечна кленчыць гатова.
Ў Вечным Горадзе
З вуснаў Святога Айца,
Як з нябёсаў,
Пачуць беларускае слова.

Шмат забудзецца,
Счэзне, зніцее, міне.
А да скону запомніцца
Абавязкова –
Папа Рымскі
Дабраслаўляе мяне.
І ў Яго як свая
Беларуская мова.

Святам свянцонае

Схілілася нада мною святое,
Святам свянцонае
Маміна слова.
Недзе над Вечаллем,
Над Палатою
Сонца ўзыходзіла светлагалова.

Потым
Душу агарнула журбою
Ды варажбою
Купалава слова
І наказала застацца сабою,
Каб беларусам –
Абавязкова!

Каб не пакінула
Наская сіла,
Іскры красала
Старанна падкова.
Маміна слова
Мяне пераксціла,
Багаславіла
Купалава слова.

***

Толькі калі пішу,
Дыхаю і жыву я.
Слухаючы душу,
Лечу сваю галаву,
Зношаную,
Сівую.

Раю пачуць святло
Думкам –
Заспаным совам.
Адно баюся,
Каб не было
Сорамна
Перад словам…

Як той агонь…

Як той агонь,
Заснулы ў макавым зярнятку,
Што спаліць жарсцю
Ці ачысціць светлатой,
У сэрцы кожным
Беларусь жыве спачатку
Двайніцай ніцаю Заступніцы святой.

Як спаліць –
Прысак застанецца летуценны,
Што хоць на міг які
Адбеліць чарнату,
Асвенціць верай,
Каб наступныя калены
Чужак не пяўся пакасіць, як асіту.

Агонь ахвярную такую мае жменю,
Якая голай будзе, колькі ні дары.
Агонь – сваяк гарачы каменю й агменю.
Агонь ніколі не праспіць
Свае пары.

***

Мы нясем свой крыж наканаваны.
Хто плячо падменіць,
Не чакаем.
Як ні душаць нас, мы не знікаем.
Шлях да волі
Не ў прысадах шаны.

Трэба –
Самі зробімся крыжамі,
Каб спачыў адчай на крыжавіне.
Слава, лёгкая на прыпаміне,
Расчытае нам наноў скрыжалі.

Там, дзе гай крыжоў пакарчаваны,
Ценям цесна на балючых лядах.
У нябёсах душаў і ў паглядах
Беларусь –
Наш крыж наканаваны…

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
30 чэрвеня 2001 г.

Нашчадкі

Знікаюць беларусы,
Як зубры,
Прыручаныя
Гаспадыняй воляй.
Ні Белавежаў,
Ні бязмежжаў болей
Няма.
Як ні хітры,
Як ні мудры.

Дом стаўся цесным
Для гаспадароў.
І ланцугі куюцца
Кавалямі.
Нашчадкі
Ценямі валадароў
Род доўжаць
Паслухмянымі валамі…

***

Міколу Прашковічу

«На Беларусі
Пчолы як гусі», –
Прыгадваў зямляк
у выраі.
Зоры спелі,
зоры гаслі,
Мох зязюльчын
рос на выварatнях.
«Ем сырую зайчыну
Ды люблю Айчыну!» –
Прысягаў паўстанец
нябёсам.
Дзверы
дню младому
расчынены –
Расой ішла песня босая:
«Я здыму парчу,
Ножкі абвярчу…
Песню азяблую
Сагрэць хачу…»
Торкнецца ў крыгу
лыч карасіны,
Сонную роўнядзь успеніць.
Згару я
на вейцы тваёй
расінкай,
Беларусь –
мая мова
і песня.

Набеларушваецца…

Канкрэтныя беларусы ў зямлі.
На зямлі бадай што прыблізныя.
А тыя,
Што самавіта праблiснулі,
Здаецца, зусім не былі.

Яна беларуская,
Наша зямля,
Бо гэтулькі беларусаў забрала.
А ўсё ёй мала й мала:
Раней, цяпер і пасля
Нас
Набеларушваецца ў запас.

***

Мы больш сваёй ахвярнасцю вядомы,
Мы, беларусы,
Мы – народ такі.
Ахвотна забываем, што мы,
Хто мы.
Згадаюць
Нашай памяці вякі!

Мы сціпласцю сваёй здаўна вядомы,
Саміх сябе хваліць нам не з рукі.
Хай слабакі
Аж падаюць ад стомы,
На плечы ўзяўшы
Пыхі мех цяжкі.

Мы ўсім сваёй гасціннасцю вядомы,
Надзейныя сябры і дружбакі.
І госць, і падарожны ў нас
Як дома.
А злым і травы колюцца ў бакі.

Гатовы ўсё аддаць –
І тым багаты,
Мы, беларусы,
Мы – народ такі.
Што з краю небяспекі нашы хаты,
Пра гэта
Не забудуць чужакі!

***

Звык цярпець
І сябе, й свой кон,
Думкі тоячы пад замком,
Беларус –
Як пакрыўджаны звон
З вырваным языком…

Калі апошні…

Калі апошні беларус
Апошні дзякуй небу скажа,
Туга на сэрца Богу ляжа
І ўсцешыцца прыблудны хлус.

Бог і спахопіцца тады,
Што цягавітых не хапае.
На ласку й так зямля скупая.
І свет такі немалады.

Заселіць Беларусь наноў
Бог беларусамі такімі,
Што будуць на сваёй радзіме
Панамі без чужых паноў.

Край продкаў родны нездарма.
Душа без мовы – сіратою.
І вольны помніцьме пра тое,
Што шыі мулка ад ярма…

Апора

Пятру Васючэнку

Ад сэнсу маючы ключы,
З мілосцю мудрасць спалучалі
Шляхетнейшыя палачане,
Харобрайшыя крывічы.

Аблогу цемры аручы,
Карчы валілі без адхлання
Разважлівыя палачане,
Даверлівыя крывічы.

…Насуперак чужой начы
Вы наша нашчыце світанне,
Галіністыя палачане,
Рэліктавыя крывічы…

Змусь!

У кожным беларусу
Беларус
Хай чуецца,
Як зерне ў араллі.
Каб замак духу нашага
На друз
Патрушчыць землятрусы
Не маглі.

У кожным беларусу
Хай, як кроў,
І мова беларуская
Цячэ.
І рэха,
Як з жывых муроў,
З бароў
Вярнуцца кліча нас
Радней яшчэ.

У кожным беларусу
Беларусь
Хай вырастае моцная,
Як бронь.
Ты – госць.
Дык з ласкай
Сам сябе прымусь
Быць беларусам
Шчырым, як агонь…

Калыханка

Ціхі сон здалёк ідзе,
Не спыняецца нідзе.
Ён спяшаецца якраз,
Каб да нас паспець у час.

Спі, праменьчык родны мой,
Бог схіліўся над табой.
Перакшчонаю ў святле
Долю Ён табе пашле.

Спі, праменьчык залаты.
Волаты – твае браты.
Сёстры – зоркі ў вышыні.
Не злічыць усёй радні.

Над табой вякі плывуць.
Падрастай і дужым будзь
І душою, і плячом
Беларусам, Крывічом!..

Уваскрэсне!

Чарнобыльскі жах
Не ўпалыніць наш лёс.
І стане пагодлівым летам
Прадвесне.
Хрыстос уваскрос!
Хрыстос уваскрос!
Хрыстос уваскрос!
І наш Край уваскрэсне!

Крывічу

Сцяжыну жыцця не крыві.
Душу не ланцуж замяжою.
Пільнуйся сваёй крыві,
Не крыўдзі яе чужою.

Кармі, як падлётка
З рукі,
Абачлівы лёс на дагоду.
Будзь варты
Ва ўсе вякі
Свайго высакоснага роду!..

Вяртаецца…

На Беларусь вяртаецца Бог.
Беларусы ўспомнілі,
Што яны беларусы.
Трыпутнік аблудны
На раздарожжы пасох.
Бязвернікі ўжо не пнуцца ў Ісусы.

На Беларусь вяртаецца Бог.
Вера абражаная рунее.
За саломінку променя
Хапаецца лёх.
Наваселіцца
Ў душы знелюдзелай надзея.

Ступакамі кайнасці
Стоптваецца парог
Невідочнага незямнога палаца.
На Беларусь вяртаецца Бог,
Не спяшаючыся вяртацца…

Быць!

Ігару Сарокіну

Быць беларусам –
Гэта значыць
Свайго ні гуку не забыць,
Усё чужое перайначыць,
Каб Беларусі вечна быць!

Быць беларусам –
Гэта значыць
Вясёла з сумнай долі кпіць,
Да Бога сцежку верай значыць,
Нагбом з карца надзеі піць.

Быць беларусам –
Гэта значыць
За родны Край згараць на дым,
Па-беларуску чуць і бачыць
На гэтым свеце і на тым.

Вераю

Род людскі не злічыць вякоў,
Свой узрост
Ён згадкамі мерае.
Ад навалы з усіх бакоў
Беларусь засланялася вераю.

Кожнаму па сваім каўшы.
Як бабылка,
Туга вячэрае.
Д'яблу не прадала душы –
Беларусь утрымалася вераю.

У нябёсаў святла стае,
Каб адпрэчыць хмурыну шэрую.
Адмаліўшы грахі свае,
Беларусь адродзіцца вераю.

Каб не знік…

Радзіма –
Гэта твой і матчын крык.
Айчына –
Гэта бацькава апора.
Радзіма рупіцца,
Каб род не знік.
Айчына дбае,
Каб ішла разора
Як найглыбей
Да неба ад зямлі.
Каб зерне вечнасці
Ў яе запала.
Радзіма шэпча:
– Грэх свой замалі.
Айчына кажа:
– Тут малення мала…

Маленне за Беларусь

Божа, пашлі Беларусі
Ласку з Тваімі вачамі,
Сэрцы суцеш у скрусе,
Злітуйся над крывічамі.

Знікнуць, Святы, не дай нам
Ад рукатворнага жаху,
Верыцьмем вечным тайнам
Руху Твайго і шляху.

Божа, вярні дадому
Блудныя душы з выгнання.
Поперак духу злому
Воля Гасподняя стане.

Хай беларус беларуса
Будзе любіць як брата.
Светлая Імем Ісуса
Наша крывіцкая хата.

Божа, на ўсіх раздарожжах
Нас ад напасцяў варожых
Твой зберажэ напамін.
Амін.

Беларусь – ты мой сон велікодны

Беларусь – ты мой сон велікодны,
Сон, што сніцца анёлам вясной.
Зрок і слых мой табою галодны,
Дух жыве мой табою адной.

Гэта ведае неба ды Мама –
Без цябе не бывае мяне.
І душа жыць не можа без храма,
Цяжка ёй у чужой старане.

Адусюль да цябе я імкнуся
Быць у шчасці з табой і ў бядзе.
Чысцінёю тваёй прычашчуся,
Сорам твой на мяне хай падзе.

Рызыкую

Злом нявечаны, любосцю пешчаны,
Гадаваны цнотай і абразаю,
Гэты свет
Мне Богам запавешчаны,
За яго, пакуль жыву, адказваю.

Не набыў я на́быці для спадчыны
І не маю куфра кутавекага.
Гэты свет,
Вачмі маімі ўбачаны,
Рызыкую пакідаць на некага.

Як запалкі ад малога некалі,
Ад мяне памалу ўсё прымаецца.
Страшна разлучыць з маёй апекаю
Гэты свет,
Што за мяне трымаецца…

Як па сухому…

***

Жыццё міне
І не заўважыць
Цябе ў спрадвечнай мітусні.
Не шмат
Усё тваё заважыць
На шалях зла і дабрыні.

Твой лёс затоіць са спагадай
Усмешку сумную ў вачах.
І ўцяміш,
Ашуканы здрадай,–
Агонь патух
І жар ачах.

Адстануць ад цябе заганы,
Быць светлым
Стоміцца язмін.
І застанешся,
Ветрам гнаны,
Сабе самому на ўспамін…

Anima

Біскупу Антонію Дзямянку

Пасланніца нябеснай вышыні
Праз ноч вядзе
Ў дасвецце сцежку долі.
Душа лічыць не ўмее
Нашы дні.
Хай табуны іх
Пасвяцца на волі.

Душа ці слова –
Што раней было?
Адкажа слова,
Бо з душой жывою.
Бяздушнае,
Дабру зайздросціць
Зло.
І прарастае напамін
Травою.

Гадуюць сум
Аблокаў астравы.
Турбуе думка
Цішыню глухую.
І тым адзіным
Чалавек жывы,
Што ён сваю душу
Пачуць спрабуе…

Наканаваная няволя

Жыццё – наканаваная няволя,
Якая хоча волю спад’ярэміць.
Са стрэмя выб’е,
Даланю застрэміць,
Калі табе дае рыдлёўку
Доля.

Рыдлёўку,
Каб дагрукаўся да скарбаў,
Капаў
І выкапаў сабе магілу.
Не чуе неба
Перуновых скаргаў.
І зацякае шыя небасхілу.

Нядоля
Любіць глухату раздолля.
І цішыні баліць
Трава жывая.
Яно сабе самому спачувае,
Жыццё – наканаваная няволя…

З гліны

З гліны жывучай
Нябесны Ганчар
Рупна ляпіў чалавечкаў.
Смела сырых
Пасылаў іх у скваꝏр
Загартавацца спрадвечна.

Потым выцягваў,
Студзіў і на звон
Перапраўляраў палі́ву.
Надтрэснутых Ён
Не выкідваў вон,
І не пярэчыў здзіву.

Добра ў душы
На лёс свой зямны
Кожнаму накіпела.
Званочкамі светла
Звіняць адны,
Іншыя ныюць сцямнела…

Халаднее…

Паміраць сабірайся, а жыта сей –
Крывічы спрадвеку казалі.
Гэты свет мне ўжо
Робіцца як музей
З экспанатамі ў кожнай зале.
З экспанатамі шчодрых страт,
З экспанатамі сквапных набыткаў.
Град прайшоўся
Па могілках град.
Зман
Туман сівавусы выткаў.

Долу годна ўкленчыўшы,
Вышыня
Давярае свой сон забаве.
Халаднее забытна
Музей штодня.
І зачыніцца неўзабаве…

Парушынка

Зямля –
Парушынка ў Госпаднім воку.
І колькі трывацьме Госпадзь яе,
Не дадзена ведаць ані прароку,
Ані вячніне,
Якой трывання стае.
А мы парушынку варушым, нявечым,
Каб Збаўцу яшчэ непамысней было,
Каб пра сябе нагадаць хоць нечым,
Перш чым глыне нас немае тло.

І з недасяжнага нам далёку
Нябачнасць бачыць,
Як час бяжыць,
Як парушынка ў балючым воку
Дрыжыць…

Кон

Вакно адчыніць.
Выйсці ў космас начы.
І Млечным Шляхам
Падацца кудысьці.
Свой страх
І мілосць сваю перамагчы
На гэтай зямлі,
Не знайшоўшы выйсця.

Пайсці, каб забыцца
Свой смутак тут.
Пайсці, каб застацца
Незагоеным успамінам.
Самому прыспешыць
Свой Страшны Суд.
Пайсці, каб застацца
Ўсявышняму вінным.

***

І гэты свет аднойчы быў пачаты,
Каб той
Свой неспасціжны меў працяг.
І забыцця спагадлівыя шаты
Бяруць у засень
Наш кароткі шлях.

Той свет
Цікавіць нас на гэтым свеце.
А ці ўзгадаем
Гэты свет на тым?
Хто нас прывеціць –
Рай ці апрамецце?
Ці мы ўзгадаемся сабе самім?

Рыкае непамыснасці цяліца
На здратаванай пашы мітусні.
Апошнім з Панам Богам падзяліцца
Душа ляціць,
Забыўшы доле дні.

Не засыхае хмара дажджавая.
Трава жывая
Будзіць сон капца.
Апошняга нічога не бывае.
Жыццё і пачынаецца з канца.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
31 кастрычніка 2002 г.

***

Лёс
Поўны воз табе вязе.
Яшчэ бяда
Не горбіць плечы.
І маладому па назе
З жыццём навыперадкі бегчы.

Скупую торбачку нясе
Твая здарожаная доля.
І пачынаеш пакрысе
Ступаць абачліва,
Паволі.

Жыццё ідзе,
А ты за ім
Пляцешся
Ўначэлым ценем.
Ты на зямлі,
Як ціхі дым,
Сплывацьмеш
Са сваім найменнем…

***

І заўтра, і сёння,
І ўвесь свой век
У самога сябе ў палоне
Жыве чалавек.

Спачатку вядома
Малому,
Як уцячы з палону.

Дарослы розум
Больш давярае
Крозам.

Пасля
Ўжо зямля
Падказвае выйсце.

Як і заўсёды…
Як і калісьці…

З дазволу…

Біскупу Уладыславу Бліну

Мы на зямлю прыходзім,
Каб сагрэць
Прывечаныя продкамі сцяжыны.
І зорыцца ў нябёсах
Шлях Птушыны,
Каб душам весялей было ляцець.

Туды,
Дзе не бяднее багадаць,
Дзе шчодрай робіцца душа скупая,
Дзе радасць па лугах святла ступае,
Дзе ўсмешку лёсу лёгка разгадаць.

Дні нашы –
Пчолы ў ранішнім вуллі.
Як стомленыя зоркі –
Нашы вочы.
Вол клопату
Нясе свой смутак з пашы.
Жывем
З дазволу Бога на зямлі.

Завознік

Завознік на млыне,
А млын завецца часам.
Стаю ў даўгім завозе.
Млыну не да мяне.
Пасуся самапасам,
Паверыўшы дарозе.

Ляжаць мае мяхі,
Дзе чэзнуць дзён зярняты
З далоні Пана Бога.
Млынар, амаль глухі
Ад гулу, у будні й святы
Бярэ з мяха любога

І засыпае ў кош
Бурштын зямлі шурпаты.
Скрыгочуць камяні.
І памінальны коўш
Не ад апошняй раты
Хмялее ў цішыні…

Дасведчаная дабрыня

Юрыю Стулаву

Дня шырокая даланя
На высокім чале небасхілу.
Неакрэсленае птушаня
Знойдзе неразгаданую сілу
У крыніцы
З жывой вадой,
Што даверылі продкі нябёсам.
Трэба йсці
Маладой хадой,
Каб вачмі
Павітацца з лёсам.
…І дасведчаная дабрыня
Абароніць ад наслання…

На шалях дабра і зла

На шалях дабра і зла
Няма раўнавагі ніколі.
У хітрай свавольніцы долі
Расплывісты почырк вясла.

На шалях зла і дабра
Ніколі няма раўнавагі.
У Вечнага Дрэва кара
Баліць ад няўвагі й знявагі.

Вясельная чарка й куцця
На шалях трывання й знікання.
Трывогі гарластая каня
Галосіць на лузе жыцця…

Не верыш

Канец жыцця
Пачатак паўтарае:
Які прыйшоў –
Такі й ты адыходзіш.
Табе адна маркота патурае.
Каўшу з гаркотаю
Не скажаш: годзе ж!

Час б’ецца,
Як падлётак-недаперыш,
З гняздзечка выпаўшы
На недакосы.
Што ты знікаеш,
Сам сабе не верыш,
Няпэўны, як туман,
Як вецер, босы…

***

Надвор’е стомленай душы
Прагнозу не падпарадкуецца.
Анёл спагады апякуецца,
І смутак хмель ліе ў каўшы.

На сподзеў п’е душа з каўшоў,
Каб паступова праяснілася
Усё, што ў снах вясновых снілася,
Пакуль па стрэхах дождж ішоў.

Душа прачнецца –
І наноў
Няўдзячныя атуляць клопаты.
Цвярозы дзень
Учыніць допыты:
Што снілася ў краіне сноў?..

***

Літаўраў грымучая медзь
Прыглухне, як рэха ў бары.
І прыйдзе час зразумець,
Што ты незваротна стары.

Пачнеш вучыцца тады
Лічыць недакладна гады.
Ля соннага ручая
Свяціцьмеш сівой галавой,
Аж покуль старасць твая
Не застанецца ўдавой…

Адзін

Няма да каго прыхінуцца душою,
Нікога наўкол няма.
Душа свая часам здаецца чужою,
Не чуе сябе сама.

Спадаюць дні,
Быццам з дрэва суччa.
Сплываюць ільдзіны дзён і гадзін.
Адзін прыходзіш на свет калючы
І адыходзіш – адзін.

Нешта птушынае…

Нешта птушынае мае душа –
Цягне штовесну да родных мясцінаў,
Дзе маладую самоту ўспамінаў
Грэе азяблы прамень ледзяша.

Незаручоная птушка сама
Ведае тыя дарогі,
Якія
Змерылі крыллі яе трапяткія
Ў край,
Дзе тугі па радзіме няма.

А на зямлі паланянку душу
Толькі
Туга па радзіме трымае.
Нешта мне шэпча
Трывога нямая.
Быццам не чую –
Сабе я хлушу...

Як жывецца…

Алесю Камоцкаму

А багатая душа не скупая
Ні на шчырасць,
Ні на неспакой.
І ніхто ў яе не запытае:
Як жывецца табе самой?

А багатая душа маладая,
Бо старэць ёй няма калі.
А багатая душа галадае –
Не пякуць ёй хлеб на зямлі.

І багатая,
А па-жабрацку
Ходзіць з торбай пустою адна,
Каб было куды зорам сабрацца.
Толькі торба не мае дна…

***

І ўзрушана
Зямлю араў нарог,
Каб сеяў лёс
Журбу сваёй рукою.
І сейбіту
Спрыяў у працы Бог,
Журба ўзыходзіла
Каля дарог
Сцяна сцяною.

Мы не жывем –
Мы толькі жнем журбу,
Цапамі нашай памяці
Малоцім.
Зажураныя,
У неба шлем мальбу.
Мяхі журбы
Даем свайму гарбу
І час наш блоцім.

І кожны з нас
Журбу ў сабе нясе.
Дубам журба
Маланкай крышыць кроны.
І тоіцца
Журба ў жывой красе.
Журбою пахнуць
Словы нашы ўсе,
Наш хлеб надзённы.

Ліст да Васіля Быкава ў Хельсінкі
1 снежня 1999 г.

***

Душа баліць
Зусім не так, як сэрца.
Той боль не ўтаймаваць нічым.
Няхай маўчым,
Няхай крычым –
Душу зняверыць боль-зняверца.

Той светлы боль
Нічым не ашукаць –
Ні шэптам, ані гаманою.
Той боль не тушыцца маною,
Бо ўмее полымем шугаць.

А ў полымі бязлітасна згарыць
На прысак марната любая.
Душы, што боль упадабае,
Захочацца загаварыць
Як на духу
З другой пакутацерпцай,
Зноў боль адчуць,
Нібы спярша…

Пакуль баліць душа,
З надзеяй
Можа біцца сэрца.

***

Самую сябе пашкадуе жуда.
Успомняць, нашто яны дадзены, ксты.
Свой голас чуць знадакучыць ляманту.
Праз даліну Праведнага Суда
Нацягнены будуць два масты –
Адзін з жалеза,
Другі з пергаменту.

Накрэсляцца на пергаменце
Боскія сны,
Якімі дзяліўся Госпад з анёламі.
Жалезны мост выгарбяць перуны,
Каб здрадным слядам
Гарэць, як у полымі.

Памкнуцца на Храмавую гару наўпрост
Грэх жалезным,
Пергаментным мостам – бязгрэшша.
І не вытрымае жалезны мост –
І рэхам балючым рухне ў бязрэшша.

Пергаментны мост –
Вясёлцы радня.
Раскашуючыся ў аблочыстым дыме,
Трывацьме да новага Суднага Дня
У Гасподнім лецішчы –
Ў Ерусаліме…

Ліст да Васіля Быкава ў Злату Прагу
4 студзеня 2003 г.

Не тут

Дзверы вечнай начы
Вісяць на круках,
Чарнакрыла распятых,
Глюгатых.
Ходзяць цені грэшнікаў на руках
Па зачараваных кратах.
У катлах закіпае смала
З сосен смутку,
Падсочаных жалем.
Ператомленая імгла
Не дае сустрэцца скрыжалям…

Прызімак

Два апошнія яблыкі
На галодным суку
На дол у адчаі
Драўлянымі пазіраюць вачамі.
Кожны баіцца зваліцца.

Усё, як у садзе людскім, –
Хто за кім?..

Salvāvi animam meam

Ратоўца й вартаўнік душы
Сваёй
На цёмнай той мяжы,
Дзе звада
Вадзіцца са здрадаю,
Не веру я віжу й вужу,
То каменем,
То пухам падаю
І ўсё над прорваю кружу.

Хачу я,
Пратурыўшы жаль,
Паразумеўшыся амаль
З нябеснымі й зямнымі мытнямі,
Вяртаючыся з кірмашу,
Сказаць услед за старажытнымі:
Я ўратаваў сваю душу.

***

Крыж – спынены вятрак
І ўсмешка руху,
Бо толькі ў руху
Рух жыве і ўсім
Дае жыццё,
Адвеяўшы на дым
Мітрэнгаў нашых марных пацяруху.

Крыж – скарчанелы птах
І ўзмах сумневу,
Які застыг, пачуўшы вышыню.
І рыжы жах
Сумеўся ўпершыню,
Не ведаючы, што параіць дрэву.

Крыж – гэта мы,
Што ўсё ўхапіць хацелі
І нецярпліва рукі развялі.
Але здранцвелі й ценямі ў быллі
Дрыжэцьмем
Над сваёй глухой пасцеллю.

Ліст да Васіля Быкава ў Нямеччыну
4 кастрычніка 2002 г.

Пусці

Стопчацца сцежка ў гэтым жыцці.
Кладка сплыве па рэчцы.
Бога здарожанага пусці
Ў хату душы пагрэцца.

Іншая сцежка вядзе ціхама́
Да ранішняга парога.
Іншая кладка кладзецца сама
Цераз віры былога.

Будзеш цягнуцца, як ліст,
Да святла.
Злятацьмеш,
Як з вока павечка.
Толькі б сцежка твая не ўцякла,
Кладку тваю
Не сагнала б рэчка.

Як сястру…

А душа,
Покуль зноў зямная,
І не ўспомніць, які ўжо раз
Свет знаёмы запамінае,
Дзе сябе пазычае час.

За начлег у знаёмым целе
Часу доўг душа аддае.
І куды б зоркі ні паляцелі,
Не забудуць паклікаць яе.

У нябёсаў свае падворкі.
Лёс ладзьбуе свой воз стары.
І душу пасылаюць зоркі
На зямлю,
Як сястру да сястры.

Каб рунела душа

Каб рунела душа,
Кожны крыж свой нясе
Ад народзін да скону.
Усявышні сказаў
Не стамляцца красе,
Свету даўшы ікону.

На балючым крыжы
Нам нябёсы ўзняло
Рук Хрыстовых раскрылле.
Адступілася зло,
Ды ўваскросла святло.
Ройна на небасхіле.

Вучаць лётаць крыжы
Крумкача і арла.
Дол чакае, вядома,
Каб на крыж,
Развітаўшыся з намі,
Магла
Абаперціся стома.

***

Лёс да кожнага прыходзіць босы,
Як Хрыстос,
Каб бядзілі кожнага турботы,
Як абуць свой лёс у лапці, ў боты.
А яму не знасіць калёсы.
Боссю – каб нячутна! –
Ходзіць лёс.

Ты, нявольнік, вольны выбраць путы,
Пасталы змяніць на кірзачы.
Грукай збітым, як парог, абцасам.
Смелы і ў руцэ з кавалкам ласым,
Помні заўсягды пра лёс разуты,
Ногі босаму не адтапчы!

Позірк

Нязмерклым позіркам ікон
Глядзіць на нас Прысуд халодны.
А ў позірку дакор, і кон,
І прага выбеліць палотны
Зямных шляхоў.

На іх вякі,
Што будуць, што былі аднойчы,
Нібы сухія васількі,
Ляжаць,
Нябесны сум не тоячы.

Не змерыць зорнаю вярстой
Жыццё.
І зверыць час няма чым.
А можа, гэта позірк той,
Які чакаем,
Ды не бачым?

Адпаведна

Па выбоінах часу
Падскоквае воз,
Што вязе і святло, і пакуты.
Кожны сам
Дакарае і няньчыць свой лёс,
Кожны сам да сябе прыкуты.

І цярпліва чакае
Кожнага дол,
Адварочваецца пагарда спіною.
І над кожным крыляе
Ягоны анёл,
Чорт бяздомны
Варушыцца пад рабрыною…

***

Я забыўся,
Як бульба цвіце
Безнадзейнадаверлівым цветам.
Як Пярун,
Развітаўшыся з летам,
Кленчыць кожнай зялёнай вярсце.

Я прыглух у чужой тлумаце.
Цішыня
Мне ўжо стала сакрэтам.
Пяўся
Паразумецца са светам,
А забыўся,
Як бульба цвіце…

Малітва

Я ў свеце настолькі адзін,
Я ў свеце настолькі маленькі,
Што памяці сцёртай каленькі
Збіваю,
Паўзу ў напамін,

Каб Бог не забыўся мяне.
Ды я перад Богам маленькі,
Мае Ён не ўчуе маленні
І нават уніз не зірне.

Як спусціцца Бог на зямлю,
Дык я, перад небам маленькі,
Даткнуся да лёгкай кавенькі
І крыўды на попел спалю.

Рабства

> Той – раб пыхлівасці,
> той – стаў рабом народу,
> няўдзячлівага й ветранага зброду…
>
> *Амадыс Камен*

Хто першы з іх на белы свет
Прыйшоў – свабода ці няволя?
На цаліку чый першы след
Аднойчы ўбачыла спатоля?

Няволя з норавам крутым
Прывабліваць давер'е ўмее.
Ды ўміг сплыве ружовы дым –
І з чарнахмар'я зыркнуць змеі.

Свабода – кволае дзіця.
Усім кіруе перамога.
Жывыя ўсе – рабы жыцця.
І кожны – раб сябе самога.

Следам…

Дрымотнай павуціны
Шоўк
Акрыў чало паляне.
Застаўся я
Адзін як воўк
Суцешыць развітанне.

Цень вогнішча ляснога
Змоўк.
Сум разбудзіла жрыца.
Я нікаю
Адзін як воўк,
Каб страху заіскрыцца.

І следам за ваўкамі
Знікаю,
Замаўкаю…

Ворагі

І ворагі чалавеку хатнія ягоныя…
Дабравесце паводле святога Мацвея 10:36

Чалавек –
Ён вораг сам сабе.
А без ворагаў ён сіраціна.
Сваякі – як сінякі на лбе.
Хатнія – калючыя, як кпіна.

Не прыкідваючыся ні на міг
Дабрадзеямі па абавязку,
Хатнія хутчэй сябе саміх
Запрашаюць на бяседу ў казку.

Хатнія,
Пачуюцца яны
Дрэвамі далёкімі ў карэнні.

Адыходзяць крэўнікі,
Як сны.
Хто іх, дзе, калі
І як сустрэне?..

Невядома…

Вырвацца нельга
З прыгону жыцця.
Роспач і стома
Ў душы як дома.
Хочацца мёртвым зайздросціць,
Хацця,
Як ім жывецца там,
Невядома.

Ці ўсе раскашуюцца,
Як паны?
Злом ці дабром
Поўны скрыні й прыскрынкі?
Думы цяжкія там,
Як валуны?
Клопаты лёгкія,
Як аблачынкі?

Кожны аднойчы
Дазнаецца сам,
Як гэта ўсё
Там…

Недарэмна…

Зялёнай зайздрасцю
Сенажаць
Не зайздросціць ціхім лясам.
Кожны павінен
Сябе паважаць
Сам.

Чоўну нясмеламу
Сцежку ў трысці
Лёгка згубіць.
Кожны стараецца
Ў гэтым жыцці
Быць.

Колас,
Які расце для куцці,
Недарэмна дрыжыць.
Самае страшнае
Ў гэтым жыцці –
Жыць…

Не самой…

Пачынае душа турбавацца,
Не зважаць
На старое жытло.
Пачынае на ўсё забывацца,
Што жыло,
Што гуло,
Што сплыло.

Не самой
Выбіраць падарожжа.
Ды цікавіць
Душу ўсё адно ж,
Ці ляцець ёй у вырай,
Ці, можа,
Па калючках
Ступаць басанож.

Ці яшчэ лёс нальe
Гарнец мёду,
Ці падасць
Палыновую кадзь.
Трэба,
Каб не пакрыўдзіць лагоду,
І маўчаць,
І трываць,
І чакаць…

SOS

Калі адчуюць,
Што ідуць на дно,
Дык моляцца:
Ратуйце нашы душы!
А цела ані мору, ані сушы
Не трэба,
Бо часовае яно.

А як уратаваць душу,
Калі
За ёй палююць
Слугі апраметнай?
Калі шляхі,
Што змовіліся з мэтай,
Мяцеліцы зняверу замялі?

Хмель маладосці
Давярай каўшу.
Хай радасць не заглушыць
Голас жалю.
Пакуль жывеш,
Шануй сваю душу.
І помні,
Што пакутуе чужая…

Не паверыць…

Не развітаўшыся,
Жыццё прайшло.
І толькі
Затрымалася змяркание.
Сплыло вясло.
І човен павяло
Уткнуцца ўрэшце
Ў бераг наракання.

А бераг наракання,
Ён круты.
З яго відаць
Крыўдліва і далёка.
Прыслеплі
Смешнай зайздрасці краты.
Віна ўсміхаецца
Белааблока.

І на каго ні наракай
Цяпер,
Табе ўжо не паверыць
Твой давер.

Яшчэ не ноч…

І цемры хочацца прытулак мець.
Яшчэ не ноч.
Але далёка раніца.
Пазелянела поўневая медзь.
Самота з цішынёй
Ахвотна раяцца.

Мой сон блукае
Ў дажджавым трысці.
Мой неспакой
З маркотаю ў хаўрусе.
Знайсці сябе
Цягнуся ў забыцці.
І паступова
Цемраю раблюся…

***

І ад сябе паціху адстаю,
Памалу смешным сам сабе раблюся.
Ды ад скаромнай подумкі ў спакусе
Яшчэ, як дол настылы, адтаю.
Мне маладую не дагнаць рую.
З самым сабой сагнацца не бяруся,
І з зайздрасцю пулятай не ў хаўрусе
Таймую неразборлівасць сваю.

Я адстаю, як адстае гадзіннік.
Мне цяжка быць самым сабой, былым.
Мой новы страх дрыжыць, як той асіннік.
Жарсць сватае маю́ світанак шэры.
Я ўжо цяпер, як беспрытульны дым,
Перад якім пазачынялі дзверы.

Сівы верш

Здаецца, жыву,
А ці дажываю.
Надзея – як тая
Вада дажджавая,
Якую збіралі,
Каб мыць галаву.

Дажджы засталіся
У той старане,
Якая ўжо больш
Да мяне не прыйдзе.
І я да яе.
Мы абодва ў крыўдзе.
Спакой малады
Нас не ахіне…

І валасоў
На цяжкой галаве,
Як і дзён маіх,
Не шмат засталося.
Навальніцы
Разгубленае адгалоссе
Незабытае
Блытае сум.
Плыве…

***

Затрымліваюцца даўжэй руіны
І напамін,
Што ўсё на свеце – прах.
Змяняюцца плямёны і краіны,
А непахісна вечны
Толькі страх.

Страх за жыццё свае
І за чужое,
За промень радасці
І ноч жуды.
Люцейшы ці ў магуты,
Ці ў ізгоя
Страх
За свае магчымыя гады.

Маглі б, напэўна, адказаць руіны,
Але не хочуць выдаваць сакрэт,
Каб не скрануць ніводнае цагліны
З падмурка,
На якім трывацьме свет…

Паштоўка Ілоне

І ў нябёсах
Ёсць дамоў сцяжынка.
Крыўдзе патурае
Хцівы страх.
З полымя маёй душы
Іскрынка,
Не азябні на чужых вятрах…

***

Страх свой не абтрасеш, як прах.
Цяжка смерці зірнуць у вочы.
На Галгофу далёкі шлях,
Нечаканы,
Як сон сірочы.

У самым жа сабе згарыш,
Сам наблізіш сваю катастрофу,
Сам жа мусіш свой несці крыж,
Узысці на сваю Галгофу.
І праступяць у людзях,
У тлях
Цудадзейнасць,
Вар’яцтва,
Калецтва.

Да Галгофы кароткі шлях –
Даўжынёю на ўсё чалавецтва…

Непрычаканы…

Дзён менш і менш,
І любы́ з іх лю́бы,
Ўзгаднай птушкай
Шчабеча ў быллі.
Агні і воды
І медныя трубы
І небыльніцы й былі
Былі.
А можа, іх
Не было й не будзе.
І ты спадзяваннем адным
Жывеш,
Што зможа на схіле
Выбіцца ў людзі,
Як сын твой непрычаканы,
Верш…

***

Сабакі галаднаватыя сабе ў ахвоту
Шчыра брэшуць,
Шануючы ланцугі.
Нахвалявалася да галоднага поту
Маладая ноч –
Спадкаемка прымлелай смугі.

Належыць наўкол
Кожны кол частаколу.
Ветру штосьці прысніць
На хаду з рукі.
Памроіць да неба даткнуцца
Нясорамна ўпоцемкі долу.

Ля ўзгалоўя абмялелай ракі
Рада свой лоб астудзіць
Недаткнёнка спякота.
Каб зважыць туман,
У карчаватых бязменаў
Замала пудоў.
Хоць адгалоскі недагнаных гадоў
Вяртае, каб злецiць душу
І сябе,
Самота…

На дне прадоння

Каля глухіх зажураных вазоў,
Што запыніліся
На дне прадоння,
Ад першажаўранкаў да маразоў
Бяссонне ходзіць
З кайстраю рудою.

Вязе ўспамін на млын
Палын змалоць,
А на хаду заснуць
Спрабуюць колы.
Жыццё ёсць сон,
Які сасніў Гасподзь,
А нам яго распавялі
Анёлы…

***

Камяні,
Якія ляжалі
На душах
Бацькоў, землякоў, суседзяў,
Родных, і ў радасці і ў бядзе
Не заблукалі нідзе –
Вуліцай Каменскай сталі.
На Камена
Брукаванка вядзе.
Вуліца малалецтва
У старасць цячэ,
Прысягаючы даўніне.

…мой камень яшчэ
На душы ў мяне…

І наноў

Адпусціць душу на пакаянне
Я хацеў бы, бо сядзіць яна
У маіх правінах, як у яме
Даўгавой,
Дзе ні краёў, ні дна.

Множу, покуль дуж, свае даўгі я,
Багацею гэтаю казной.
А даўгі марудныя, даўгія,
Быццам цені восені пазной.

З не́быці, як з недасяжнай явы,
Свой душа згадае першы след.
Выбавіцца з вымушанай ямы
І наноў народзіцца на свет…

На светлую бэатыфікацыю Яна Паўла II

Нябёсы пасылаюць на зямлю
Пачутых Усявышнім,
Каб сагрэлі
Аблудных душ азяблую раллю,
Каб словы Вешчай Кнігі не старэлі.

Абраўшы горкі шлях зямны,
Яны
Змагацца з цемрай памагаюць зорам.
Ахвярнасці бяссонныя званы
Шчырэюць разбудзіць у здрайцаў сорам.

Жыццё спакусы сыпле, як з каўша.
І, непахіснай вераю святая,
Узяўшы боль і страх людзей,
Душа
З анёламі ў нябёсы адлятае.

***

Абстуквае дзяцел
Сукарукую яблыню.
А я ласкава прашу:
– Абстукай маю душу.
Яна азябла…

***

Як матылёк свой кокан цёмны,
Душа мая
Пакіне цела.
І сонечныя верацёны
Спрадуць сарочку,
Каб зіхцела!

Бо й нарадзілася, магчыма,
Душа ў сарочцы,
Раз паспела
Зжыць недаверлівае цела
І неба падтрымаць вачыма.

Зямное ўсё –
Душы чужое.
Эклезіяст спяшаў зазначыць:
Усё вачыма лепей бачыць,
Чым цёмначы блукаць душою.

У руху ў несупынным коле
Душа адчуе
Подых Ойчы.
Зямлю наведае аднойчы,
Ды мной
Не будзе ўжо ніколі…

***

> Хто сказаў,
> Што ў гэтым жыцці
> Толькі раз мы былі маладымі?
>
> *Су Дун-по*

Запытайся апоўначы ў соў,
І адкажа на золку здзіўленне –
Маладыя мы столькі разоў,
Колькі выраяў
Сподзеў сустрэне.
Колькі мы
Прывітаем сцяжын,
Што вядуць адусюль
Дадому.
Не даверыць сакрэт
Нікому
Старасць,
Як саладзіць палын...

***

Пакуль жывеш, развітвайся з жыццём
Штогодна, штогадзінна, штохвілінна.
Твой кожны дзень,
Забраны забыццём,
Лічы сваім найбольшым адкрыццём,
Ты – з дрэва часу
Кволая галіна.

Штодня вядзі з самым сабою бой,
Каб клопаты цябе не пахавалі.
Жыві надзеяй,
Мараю слабой,
Што свет трымаецца
Адным табой,
З ракі ўсёзабыцця – намерам хвалі.

Старайся не ў дзяльбе,
А ў малацьбе,
Каб вымалаціць з цемрачы праменне.
Ляж зморшчынкай
Ва ўсмешцы на ілбе,
Каб недзе ўспомніла жыццё цябе –
У незваротнай вечнасці
Імгненне.

***

А самыя смелыя –
Роспач і страх.
А самыя вечныя –
Вецер і прах.
А ты, чалавеча,–
Імгненны.
Але
Жыццё без цябе
Захлынецца ў імгле…

***

Шлях жыццёвы
Не такі даўгі,
Каб паспець аддаць
Усім даўгі.
Толькі й спадзяюся,
Што аддам
Там…

***

Ці падацца, як цень, у карчы,
Каб з сабой, прывідным, развітацца.

Ці гарэць, як агонь, каб начы
Пасвяціць між лясамі хістацца.

І сябе для сябе берагчы.
А навошта?

Каго запытацца?

***

І ў смерці
Ёсць любімчыкі сваe.
Але яна
Прылашчвае па-свойму –
Калі ўжо ашчаперыць у абдоймы,
Ні жыць, ані памерці не дае.

Любімчык просіць,
Каб яго забрала
Смерць да сябе.
А ёй увагі мала…

***

Не схавацца
Ветру ў імгле.
Не сысці
З далягляду долу.
Промень
Не перагнаць страле.
Рэха
Не апярэдзіць колу…

Не…

Не верыць водгулле долу.
Не ўмее маўчаць крыніца.
Не знадакучыць колу
Наўкола сябе круціцца.
Не змусіць нікога знямога
З’іначыць сябе самога…

***

Раўнівы час,
Напэўна, сам старэе,
Бо люта старыць
Нашых дарагіх.
Надзея ў шлюбным вэлюме
Ўдавее.
Адно ўспамін –
Як малады жаніх…

Суцяшайся…

Роспач,
Непатрэбная ў дзяльбе,
Прагне ўлады
Над жывой прасторай.
Як бы кепска
Ні было табе,
Суцяшайся тым,
Што будзе горай…

***

Усё цяжэй насіць свае гады,
Але яшчэ цяжэй
Расстацца з імі.
Не разумееш, покуль малады,
Што груз з тваіх плячэй
Ніхто не здыме.

Ты мусіш дагаджаць
Гадам сваім,
Каб на цябе
Яны звярнулі ўвагу.
Каб з вогнішча жыцця
Салодкі дым
Падмаладзіў
Разведзеную брагу,

Якую піцьмеш
З поўнага каўша,
Адшчодранага
Скупаватым конам.
І пасвятлее
След за небасхонам.
І пасмялее
Ціхая душа…

***

Душа прымярае
Жыццё чарговае,
Нібы тую
Новую апранаху,
Набытую
На кірмашы,
Дзе выбар багаты.

І прыгадваецца,
Як жадалі,
Калі маломў
Дарылі абнову:
Хай носіцца-дзярэцца,
На новае бярэцца!

Даношваецца, дзярэцца
Маё жыццё.
А душа,
Як модніца тая,
Новае выбірае.

А ўсё-ткі…

Няўжо
Я жыццё не свае жыву
І смутак, як брата,
Шаную.
І не сваю нашу галаву,
А чужую?
Куды
Ад самога сябе ўцячы,
Каб дачытаць спакойна
Скрыжалі?
Чакаю ноч
І баюся начы.
Яна без жалю.

Надзея
Стамілася ад мяне.
І радасць
Не мае прыстання.
А ўсё-ткі веру –
Благое міне.
Хоць на развітанне…

З годнасцю

Але Сакалоўскай

Шляхетная душа
Заручана з касцёлам
І вернасць веры
З годнасцю нясе.
Лёс едзе моўчкі
І хапае колам
Знямогі,
Каб забыцца аб красе.

Воз лёсу не сыходзіць з каляіны.
Душа спакойна ўпобачкі ідзе.
Пасланка іншых зор
Свой грэх нявінны
Не хоча давяраць зямной бядзе.

Зямля – вязніца,
Дзе душа пакуты
Адбыць павінна,
Каб вярнуцца зноў
Да ясных зор,
Дзе кожны ўздых пачуты
І навальніц,
І ўтуманелых сноў…

Як па сухому…

Дзень, як сын дачаканы, падрос.
Ціша стому вярнула дадому.
І ступаў малады Хрыстос
Па вадзе, як па сухому.

Тыя, што над вадой
І ў вадзе,
Ўсе нямелі ў нябесным здзіве,
Ведалі,
Гэта Сейбіт ідзе
Сеяць душы
На горкай ніве.

Досвітак загараўся і гас.
І рабіліся блізкімі далі.
Хвалі ўрэшце дагналі час
І Хрыстовы сляды захавалі.

Ростань выкне вініць успамін.
У сустрэчы сцежка крывая.

Калі Госпаду верыш, як Сын,
Дык цябе і вада трымае…

24 лютага 2007 г., рэанімацыя

Дванаццаць біблейскіх баладаў

Ной

І першы крумкач вылятаў з каўчэгу
Зірнуць, ці паменеў патоп,
А пасля
Галубка, бялейшая пер'ем ад снегу,
Ляцела глядзець,
Ці падсохла зямля.

Усё, што крыляла, паўзло, капыцела,
Бы ў хісткай калысцы,
Ў каўчэгу жыло.
Душа пакідаць не спяшалася цела.
Усмешка да часу таіла святло.

І Ной быў падпаскам
У Бога самога,
Ці першым царом у дзяржаве жыцця,
Дзе крыўдзіць ніхто
Не жадаў анікога,
І гад быў рахманы, як тое дзіця.

Трымаўся каўчэг
На хрыбціне ў патопа.
Драмала дабро
Ля нявіннага зла.
Яшчэ маладая была Еўропа,
І Азія смуглай яшчэ не была.

Абсяг захлынуўся
Ў нахлыне і ў гуле,
І хваля вучылася глыбы глушыць.
Усё дапатопнае воды глынулі,
Каб пасляпатопнаму
Зноўку грашыць.

Калі з зялёнай галінкай алівы
Галубка вярнулася ў цесны каўчэг,
Смялеў Ной маўклівы,
Святлеў свет цярплівы
І час не спыняў свой маўклівы бег.

Кайнасць

Ціхі Авель авечак пас,
Каін, брат яго, зямляробіў.
Кожны Богу свой дар прыпас
І паклонам зямным аздобіў.

Бог прыняў ад Авеля дар,
Авеля прыхінуў,
А ў брата
Не прыняў дар Усёўладар.
Каін і запытаў вінавата:

– Мой чаму не прыняты дар?
Я прынёс, што зямля ўрадзіла.
– Калі чыніш дабро, дык твар, –
Бог сказаў, – не ўнурай панылa.

Як не чыніш дабро, у дзвярох
Грэх ляжыць,
Да яго цябе цягне.
Каін крыўду змагчы не змог
І завяз у помслівай багне.

Цёплым полем браты ішлі,
І ляжаў там закляты камень.
Каін камень падняў з зямлі,
І забіў свайго брата Каін.

Бог пытае:
– Дзе брат твой знік?
– Я не ведаю, – Каін кажа. –
Хіба ж брату я вартаўнік?
Гэта ўжо не мая прапажа.

Бог сказаў:
– Чую голас крыві,
Што з зямлі да Мяне гукае.
Валацугай цяпер жыві
І выгнаннікам з небакраю.

І дасюль на месяцы ўсе
Бачаць цень чалавека гарбаты.
Гэта брата заплеччу нясе
Каін,
Богам навек пракляты.

Мусіць ён да сканчэння дзён,
Хілы раб свайго сэрца злога,
Несці братазабойчы праклён,
Бо прылашчыў крыўду на Бога.

Спакуса

У сад Эдэмскі пасяліў Гасподзь
Адама голага й заўважыў ціха:
– Усё твае.
Адно не падыходзь
Да дрэва ведання дабра і ліха.

З Адамам Ева голая была.
Слоў сораму не вымаўлялі вусны.
Цяпла ставала і было святла.
Але аднекуль выпаўз
Гад спакусны.

І надкусілі яблык сакаўны –
І сплыў туман з вачэй,
Не стала казкі.
І ўбачылі, што голыя яны.
Сплялі з лістоў фіговых папяразкі.

Бог выкляў гада, загадаў яму ж
Пыл тлусты есці і хадзіць на бруху.
І Еву вырак:
– Панам будзе муж.
У скрусе нараджацьмеш,
Слухаць скруху.

– Жывіцца будзеш палявой травой, –
Сказаў Адаму, –
І карміцца з працы.
З зямлі ты ўзяты, станеш зноў зямлёй.
Ты пыл і пылам мусіш паўтарацца.

Бог выгнаў грэшнікаў з Эдэму вон,
Адзеў іх у адзежу скураную.
І кожны чалавек да скону дзён
Хітруе, спакушаецца, раўнуе.

Дык хто наслаў спакусу –
Гад ці Бог?
Хто Еву хітрым надзяліў імпэтам?
Калі б Адам спакусу перамог,
Ці мы былі б цяпер
На свеце гэтым?

Сорак год

І вадзіў сорак год Майсей
Па пустэльні народ свой цярпліва.
І загадваў змроку: лысей,
Прыручыўшы за дзівам дзіва.

На чарэнь пустэльні расой
Ападала з нябёсаў манна.
Спавіваў вінаградная лазой
Смяглы прыпар тугу старанна.

Перапёлкі густой чарадой
На вячэру самі ляцелі.
І расло пад цяжкою ступой
Ад нясцерпнае стомы зелле.

І Майсей у скале скупой
Посахам высякаў крыніцу.
Дым ахвярны, як той спакой,
Мусіў Богу прыемна віцца.

І ў Егіпет хацеў не раз
Знецярпелы народ вярнуцца.
Рабскія ланцугі якраз
Не даюць душы развінуцца.

І Майсей сорак год блукаў,
Каб знявер'е ступіла кіпці,
Каб апошні ў пустэльні сканаў
Той, хто помніў рабства ў Егіпце.

Паломніца

Паломніца зорка над імі ішла,
Вяла каралёў пакланіцца.
А зорка была з незямнога святла,
Як зерне з Гасподняй сяўніцы.

Яна ў Бэтлеем каралёў прывяла.
І ў яслях Дзіцятка ляжала.
Хвала суцішала дыханне вала.
Спакора каня падкавала.

Хацелі пакінуць сябе валуны.
І ў цемры не гнулася выя.
У яслях світаў Нараджэнец зямны,
Над Сынам вачэла Марыя.

І скарбы паклалі Яму каралі –
І золата, й міру, й кадзіла.
І, ўкленчыўшы,
Іншай дарогай пайшлі.
Там іншая зорка хадзіла.

Укленчыць Дзіцятку прыйшлі пастухі,
Прапахлыя сонцам, вятрамі.
І ціха стаялі зямныя грахі.
І чуткі слязу выціралі.

Лес цёмны людскі
Зарастаў і хлудзеў.
І зоркі ўзгараліся й гаслі.
Цярпліва спагадлівы Бацька
Глядзеў
На свет змаладзелы,
На яслі…

Выратаванне

Старалася чутка ўперадзе бегчы.
Гром здзіўлены заікаўся на ўзгрыме.
Абнізіўся долу Сын Чалавечы,
Каб есці ды піці віно з усімі.

Адзін фарысей папрасіў з ім пад'есці.
Ісус і ўвайшоў у дом фарысея.
І ўзлёг Ён,
А чутка бегала дзесьці,
І вочы віны пакаянна раселі.

І ў дом фарысея грэшніцу чутка
Паслала з паўнюткай судзінай міра.
І, стаўшы ў нагах Ісуса ціхутка,
Як хмарка, слязьмі пралілася шчыра.

Малілі вочы.
Маўчалі словы.
Бязгрэшныя думкі святло выкрасалі.
Слязьмі яна мыла ногі Хрыстовы,
Выцірала ціхімі валасамі.

А мірам масціла, а цалавала
Яму ступакі ды крыўды глытала.
Глядзеў фарысей, але не ўтрывала
Здзіўленне ягонае й запытала:

– Ці ведаеш, хто да Цябе дакрануцца
Пасмеў?
А Збаўца спытаў:

– Сымоне,
Ты даў хоць вады Мне,
Спамог разуцца?
Ці Я ў гасцях у цябе,
Ці ў палоне?…

Яна не шкадавала нічога,
Грахі свае на ланцугу трымала.
Хто многа любіў – даруецца многа,
Хто мала любіў – даруецца мала.

Яе ўратавала ейная вера, –
Сказаў Ісус.
І ў сэрцы з Ісусам
Пайшла.
І сталася ў свеце няшэра.
І неба рунела зорным абрусам.

Тайная Вячэра

Хто прадасць Яго,
Ведаў Хрыстос,
Ведаў, і за якую плату.
Ведаў, што нецярпелася кату,
Што спяшаўся здзейсніцца лёс.

– І адзін з вас здрадзіць Мяне, –
Ён сказаў.
І вучні маўчалі.
Адказаў:
– Хто са Мной мачае
Ў місе зараз руку ўцямне.

– Ці не я, Раббі? –
Юда спытаў.
– Ты.
Пасля паламіў букатку:
– Ешце цела маё даастатку,
Піце кроў,
Што за ўсіх аддаў.

Недзе заскавытаў скавыш.
І закончылася вячэра.
Маладая мужнела вера.
Выйшаў з хаты
Свой несці крыж…

Наканаванне

І рукі ўмыў Пілат,
Калі не змог
Адмыць віну
За свой прысуд крывавы.
Відаць, натое клапаціўся Бог,
Каб не зваліся на зямлі варавы.

Каб выбіраць
Людской галдзе было б
Спаміж жыццезагубцам і Месіяй.
Каб небасхіл хмурыніў жалем лоб,
Каб даравання ўсе вякі прасілі.

І лямант «укрыжуй!» укажанеў.
Нябёсы нылі зорнымі цвікамі.
Спалохаўся сябе самога гнеў.
І цені ад зняверцаў уцякалі.

І пугі, як маланкі, абвілі
Хрыстова цела
І шчырэлі люта.
І свой халодны позірк адвялі
І марная гардыня, і пакута.

Вятох падумаў:
«Хоць я і вішу,
Ды зменіць маладзік маё цярпенне.
А не адмые ад крыві душу
Ніводнае зямное пакаленне».

Зрачэнец

Свет змаладзелы не хацеў старэць.
Губляў з ахапка вецер сцюжу шчодра.
Хацеў спазнацца неспазнаным Пётра.
Цяпельца тлелася сябе сагрэць.

Агонь усхліпваў, ціха стыгнуў дол.
На Пётру паслугачка й паказала:
– З Ісусам гэны быў, яго пазнала.
– Не я! – і азірнуўся навакол.

– З Ім быў, – сказаў нявольнік святара,
Якому Пётраў меч адскепіў вуха.
– З Ім быў не я! –
Пярэчыў Пётра глуха
І з двору выйшаў,
Як з свайго нутра.

– А ці не ты ж у садзе з Ім сядзеў? –
Другі нявольнік запытаў сувора.
– Не я! – ўпіраўся Пётра.
Гэта *ўчора*
Хацела заўтрашні злагодзіць гнеў.

І запяяў знянацкі певень тут.
І Пётру ўчуліся Хрыстовы словы:
«Мяне зрачэшся тройчы», й, безназовы,
Пайшоў зрачэнец сцежкаю пакут.

Каб новы дзень будзіць
І весціць скон,
Світальны голас пеўню быў пасланы.
Яшчэ Спадар нябесны ў знак пашаны
Даў права ў хлеве мець высокі трон.

А Юда знік,
Каб дух яго не ўзнік,
Куды і певень голас не даносіць.
Бог чуе тых,
Хто даравання просіць.
І Пётра ўжо вякам губляе лік.

Просьба

На ўсіх хапала сляпых цвікоў,
І не хапіла відушчага жалю.
Апоплеч Хрыста
З абодвух бакоў
Двух разбойнікаў укрыжавалі.

І лёсаўкі кідаючы,
Хутчэй
Вопратку падзялілі жаўнеры.
І аблачынка ў Хрыста з вачэй
Піла слязіны балючай веры.

І падавалі воцат Яму,
Каб смагу прагнаў,
І кпілі:
Усіх ратаваў Ён,
Тады чаму
Сябе ўратаваць
Не ў Ягонай сіле?

Адзін з разбойнікаў
І папрасіў Яго,
Дабываючы сваю прыжыццёвую кару:
– Як прыйдзеш да Гаспадарства Свайго,
Успомні мяне, Спадару.

І пачуў:
– Кажу табе, сапраўды
Сёння будзеш са мной у ра́ю.
Абыякава йшлі гады,
Гналі перад сабою людскую зграю.

Змяркаўся ціха ў разбойніка зрок.
Свае аблогі імгла займала.
Да пекла шлях –
З крумкачыны крок,
Да раю –
Жыцця зямнога замала…

Перамога

Не стыглі доўга на крыжы цвікі.
Ісуса пахавалі на гародзе,
Каб узышоў у чалавечым родзе
Нанова дух Ягоны на вякі.

І спавілі Яго, як немаўля.
І прываліілі каменем пячору.
І грузна камень лёг на грудзі гору,
Якім запаланілася зямля.

Калі да ўсходу сонца да труны
Прыйшлі Марыя Магдалена й Маці,
З сабою ўзяўшы пахнасці ды масці,
Труну пустую ўбачылі яны.

І камень адкаціўшы ад дзвярэй,
На ім сядзеў анёл.
Як бліскавіца,
Ён быў.
Дарма шукалі маладзіцы
Ісуса, не шкадуючы вачэй.

Анёл сказаў ім:
– Уваскрос Хрыстос!
Ідзеце й вучням
Гэта ўсё скажэце.

І паспяшалася світанне ў свеце.
І небу дзячліва ўсміхнуўся лёс.

Дабро квітнела й камянела зло,
Як камень той,
Што глух каля пячоры.
Душа жадала звыкнуць да пакоры.
Жыццё сляпую смерць
Перамагло!

Язэп

Язэп быў сынам старасці ягонае,
І Якаў кволіў меншуна шчасліва.
Хітон пуляты справіў,
Каб будзённае
Не захлынала шэрасцю памкліва.

Братам Язэп з наіўнасцю малечаю
Сон распавёў:
– І мы снапы вязалі.
І ўстаў мой сноп,
І вашы моўчкі ўкленчылі
Майму…
І ўжо браты не мелі жалю.

І ўзненавідзелі з лютосцю шчыраю
Язэпа-сненніка,
І замаўчалі.
І ў подумках глыбока я́му вырылі,
І чварталі сцятымі вачамі.

…Язэп з братамі
Пасвіў статак збродлівы.
І кінулі браты Язэпа ў яму.
Прэч падаліся цені безбародыя.
І ява за сябе прымала ўяву.

І селі есці хлеб.
Ды тут пабачылі,
Што караван спыніўся з Геліяду.
А вярблюды вязуць гасцінцы смачныя.
І тут прадаць надумаў Юда здраду.

Далі купцы за брата дваццаць срэбнікаў
І да Эгіпту павялі Язэпа.
І дакараў Рувін братоў-бяскрэўнікаў.
Ад сораму, здалося, неба слепла.

Братапрадаўцы казляня зарэзалі
І ў кроў хітон Язэпаў занурылі.
Палі́лі слёзы
Бацьку шчокі чэзлыя.
І вера прымярала смутку крылле.

Не думалі,
Што брат аддзячыць ласкаю
За гнеў,
Калі Язэпа прадавалі.
Цвіце на лузе лёсу згода краскаю.
Хапае клопату нябеснай жалі.

Ад першадзён
Пярэчыць зайздрасць злагадзе.
Вякі глядзяць вачыма недачэпаў,
Ці воблака змяркаецца на захадзе,
Ці крывянееецца хітон Язэпаў?…

Псальмы Давідавы

Я выйшаў насустрач чужынцу,
і ён пракляў мяне ідаламі сваімі.
Псальм 150:6

Чужыя ідалы халодныя –
Аж сцюжаю душу шкрабе.
Чужыя ідалы галодныя –
Усё ядуць як не ў сябе.

Чужыя ідалы ядвабныя,
Дзе ў вабнасці стаіўся яд.
Чужыя ідалы, як вапнаю,
Пабеляць здрадай шэры сад.

На гонях родных
Рунь рунейшая.
Свой страх тужэй ратугу ўе.
Хай у радне,
Таму й раднейшыя
Бываюць ідалы свае...

Усюды ходзяць бязбожныя, калі
нікчэмнасць з сыноў чалавечых узвысілася.
Псальм 11:9

На ўсё стае бязбожных,
Бо яны
Жывуць, каб толькі
Жыць валадарамі
І д’яблавымі цешыцца дарамі,
Пакуль у пугу верацьь табуны.

На ўсё стае бязбожных,
Бо яны
Стараюцца сябе зрабіць багамі.
І ў Божым храме
Хам крычыць у хаме,
Павагу й зайздрасць
Мае да маны.

На ўсё стае бязбожных,
Бо без іх,
Відаць, было б і небу сумнавата.
І ціхі кат за брата лічыць ката.
І вечны грэх
На ўсё глядзіць, як мніх.

На ўсё стае бязбожных,
Бо праз іх
Нікчэмнасць узвышаецца пыхліва.
І пустазеліцца людская ніва,
А не ўцячы ёй
Ад сярпоў тупых.

Вусны свае ўзносяць да неба –
а іхны язык па зямлі валачэцца.
Псальм 72:9

У вуснаў ёсць дамова з языком.
Пра гэта змоўчыць цішыня нямая.
Язык трымацца мусіць пад замком,
А неспасціжны ключ душа трымае.

Бо вусны – вусце думкі,
Што сама
На выйсце просіць у душы дазволу.
На думку кратаў і замкоў няма.
Бянтэжыць думка ерась і крамолу.

Душа – гняздоўе
Прыцемку й святла.
Хто ўзважыць,
Што ў душы пераважае?
Не раз палону тлен перажыла
Душа.
Яна й твая табе чужая.

Часовыя,
Не ведаем, калі
Душа пакіне нас,
Як думка высі.
Але язык не вінен па зямлі,
Як пуга пастухова, валачыся...

Бо не ад усходу і не ад захаду
і не ад пустыні ўзвышэнне...
Псальм 74:7

Не ўзвышэнне сябе самога,
А ўзвышэнне з самога сябе –
Непадсільная перамога
У няскончанай барацьбе.

Не ў дагоду
Сцежка з усходу,
А ў халодную ноч вядзе.
Захад захады робіць,
Выгоду
Выглядае сабе кагадзе.

І спякотны вецер з пустыні
Не асушыць слёзы з вачэй.
Дол нагрэецца ды астыне.
Разбаліцца боль балючэй.

Над забытасцю, над імшою,
Над прадоннем цёмнай маны,
Над спустыненаю душою
Мусіць голас узвысіць
Нямы.

Мелкія ў суцяшэння кішэні,
Хто не клаў у іх, той дастае.
Узвышаймася.
Бо на ўзвышэнне
Вышыні ў нябёсаў стае!

Я зрабіўся як сыч у руінах…
Псальм 101:7

Руйнуе нявечнае час –
Усё, што з граніту ці з гліны.
Руйнуе сівыя руіны,
Трымае нібы напаказ.

І людзі,
І птушкі, й звяры –
Жывыя руіны руінаў.
Пакінуў іх Бог для ўспамінаў
Пра страчаны рай да пары.

Высока сябе несучы,
Сплываюць вякі ды аблокі.
І страх,
Быццам сыч вірлавокі,
Турбуе руіны начы.

Сонца ведае свой захад.
Псальм 103:19

Дні на зямлі твае
Як дзень адзін.
Калі ён скончыцца –
Ніхто не скажа.
Ты знікнеш –
Не заўважыцца прапажа.
Рацэ няўцям,
Як шмат растала льдзін.

Твой цень апошні
Цемра ахіне.
І ўжо не зразумееш,
Дзе ты, хто ты,
І ад цябе ў маўклівай старане
Адступяцца надзённыя турботы.

Пакуль твой дзень,
Старайся ўсё паспець,
Бо дарабляць не вернешся,
Магчыма.
Пакуль заход
Яшчэ не хоча цьмець,
Кон пазірае добрымі вачыма.

І сонца –
Служка боскай мілаты –
Стараецца шчырэй
Разліць лагоду.
Яно свой захад ведае,
А ты
Не ведаеш ні захаду, ні ўсходу.

Каб пачуць стогны вязняў…
Псальм 101:21

Вязні – як вузялкі
На вяроўцы пакуты.
Не парвецца ў ратужнай вяроўкі
Цярпенне.
Будуць небам
Нявінныя стогны пачуты.
Душы праведных
Знойдуць сцяжыну збавення.

Шыю катаву,
Як маладая каханка,
Абаўе непаслабна
Вяроўка старая.
Стануць цені ахвяраў
Ля вечнага ганка.
Хто нявінных гняце,
Тога Бог пакарае.

Стогны вязняў
Да сэрца прымае цямніца.
Ды ў няволі каменнай
Каменная воля.
Стогну вязняў
І здрада, і ўлада баіцца.
Ў нетутэйшага дрэва
Згінаецца голле.

Ці на неба ўзыду – Ты там;
ці сыду ў апраметную – і там Ты.
Псальм 138:8

Ты са мною
І ў радасці, і ў бядзе,
І ў сумятні́ віратлівай,
І ў цярплівай маркоце.
Тваё павадырства
Па свеце вядзе,
Ты крылле, як ластаўцы,
Даеш душы́ на адлёце.

Ты са мной,
Каб не быў я ў самоце нідзе.
Ласка Твая маладая
Ад знянацкай надзеі.
Кара Твая відушчая ведае,
Дзе
Жыве дабрыня,
Дзе ліха ліша́ць ліхадзеі.

Я да скону ў палоне Тваім,
І пасля
Папрашуся застацца
У вечным палоне душою.

Я з Табою,
Пакуль мяне носіць зямля.
І калі перастану быць,
Застануся з Табою.

Праўда пойдзе перад Ім і на дарогу
паставіць свае ступакі.

Псальм 84:14

Праўда ўперадзе
Не павадыркаю ходзіць.
На дарогу стаўляе свае ступакі,
Па якой перад ёю ступалі вякі.
Праўда тое, што неба схавала,
Знаходзіць.

Хоць з наўпростай дарогі
Смяецца крывая,
Праўда ходзіць
Наўпростай дарогай здаўна.
Як і мы,
Праўда ходзіць пад Богам,
Яна,
Як і мы за яе,
За нясхібнасць трывае.

Праўда йдзе па зямлі,
Дзе сумёціцца смецце,
Дзе за ёй неадступна
Цікуе мана.
Не прывыкла сябе
Вінавацiць віна.
Верыць ноч,
Што яе апраўдае дасвецце.

Хто з плачом нясе насенне,
вернецца з радасцю,
несучы снапы свае.
Псальм 125:6

Зерне плачу рунее,
Каб спела
Зазвінець смелаю збажыной.
Толькі тое,
Што доўга зімела,
Не нацешыцца доўга вясной.

І на памяці поля снапамі
Засмяецца ўраджай,
Як багач.
Покуль густа снягі не напалі,
След вятроў даганяціме плач.

І савецьме дакука савою,
Што аблётала гнёзды не ўсе.
Маладзіцаю перад сабою
Радасць
Лёгка снапы панясе.

Узнаві нас, Божа ратунку нашага,
і спыні абурэнне Свае намі.
Псальм 84:5

Усынаві наноў
Блудных Сваіх сыноў.
Узнаві нас, спыні
Свае абурэнне намі
І вярні тыя дні
Нам і нашай зямлі,
Калі
Мы сабою былі.

Мы зараслі
Лясамі хлусні.
Пачуй нас і пакарчуй
Пакоры нашае пні.
Схілі спагады аблокі
І нашыя крокі
Да прорвы спыні.

Аслані
Даланёй дабрыні,
Абарані
Нашыя карані,
Ахіні
Плашчом вышыні.

Хай спрахне наш страх,
Хай затоне ў вірах
Палон і праклён чужы.
Зняверлівых
Ад нас адмяжуй.
Памяркоўнасць нашую
На крыжы
Укрыжуй!

Нахілі, Госпадзе, вуха Твае,
і пачуй мяне...
Псальм 85:1

Дзякую, Ўсявышні, Табе
За кожную лішнюю хвілю,
За кожную зморшчыну на ілбе,
За сілу й за бяссілле,
За дзірван і за араллю,
За пустку й за пушчу,
За тую зямлю,
Дзе люблю й не люблю,
І дзе я вочы заплюшчу.
Дзякую за цемру й святло,
За маміны вочы,
За ўсё, што было
І што не было,
Дзякую, Ойча...

Ты паставіў зямлю на цвёрдых асновах...
Бездань, як вопраткаю, накрыў Ты яе...
Псальм 103:5-6

Зімой завірухі ідуць у попрадкі,
Матаюць ніткі дажджу
Навальніцы,
Каб толькі ты
Не была без вопраткі,
Каб не згарэць табе
І не застудзіцца.
Якімі ткачамі бездань сатканая,
Пашыта краўцамі якімі?
Ахінала цябе ахінае з пашанаю,
Покуль трывогу час не пакіне.

Цябе –
Пылінку няіснасці кволую –
З далані свае не здзьмухне
Магута.
Бясконцасць цябе спавівала
Голую.
Вырасцеш –
Будзеш калісьці пачута.

Ісціна ўзнікне з зямлі, і праўда
прыхіліцца з неба...
Псальм 84:12

Не на тушчай –
На нашчай зямлі
Так, як асака разучая,
Ісціна –
Парабчанка разутая –
Галаруч нясе вугалі.
Зоркамі вугалі былі,
Ды зрабіліся зоркі
Знічкамі.
Буры
Дрэва жыцця не знішчылі.
Задрамаў туман у быллі.
З вугалёў выдзімаць святло –
Гэта ўмецтва
Зямное й нябеснае.
У міжзор'і
Праўда ў журбе снуе,
Хмарачы небасхілу чало.

Праўда да зямлі прыпадзе,
Бо на хмары не абаперціся,
Ісціне і пра смерці ўсе,
І пра жы́цці распавядзе.

На горах воды стаяць.
Псальм 103:6

Зацякаюць ногі ў вады.
Знадакучыць стаяць на стромах,
І тады,
Ашукаўшы брады,
Расцячэцца па сцежках знаёмых.

І паверыць вада вадзе,
Выбегшы
З-пад крыса аблокаў,
І сябе павядзе,
Дападзе
Да таемных сваіх вытокаў.

Там,
Дзе небава стома стаіць,
Вечны Позірк паставіў воды.
Горам
Смутак свой не стаіць,
Горам
Гоіцца боль лагоды.

> Няхай прынясуць горы мір людзям
> і пагоркі праўду...
>
> *Псальм 71:3*

Горы ўгарбелі, мір несучы,
Праўдзе пагоркі падставілі спіну.
Людзі чакаюць лепшай пары.
Гоняць плыты прамянёў асначы,
Ім ні супыну няма,
Ні спачыну,
У асначы падаліся вятры.

Несці нялёгка
Праўду і мір.
Горамі вырасці мараць
Пагоркі.
Як жа пагоркам
З маленства ўцячы?
Аж закіпае ад зайздрасці вір,
Робіцца ветах ад рэўнасці
Горкі.
Людзі й не думаюць дапамагчы.

Хай у далоні пляскаюць рэкі...
Псальм 97:8

На даланях у рэкаў
Няма віны,
Рэкі нічога нікому не вінны.
На даланях у рэкаў чаўны,
На даланях у чаўноў
Дамавіны.
Дамавіны ў далонях
Няволяць час,
У рэкаў з далоняў
Сплываюць аблокі.
З далоняў поймаў,
Адбыўшы папас,
Узлятае смутак глыбокі.

І калі ганец прынясе
Дасвеццю радасныя навіны,
У далоні пляскаць усе
Будуць
Не таму, што павінны.

Няўжо не ўрымсцяцца беззаконнікі,
якія народ мой ядуць, быццам хлеб?
Псальм 13:4

Прыхадні разяваюць галодны рот,
Раскашуецца распуста й песта.
Як жытні хлеб,
Усе ядуць мой народ,
А ў дзяжы падыходзіць
Вясёлае цеста.

І з цеста пячэцца трывалы хлеб,
Якому на абрусах вельмавацца.
Снапы малоціць чужацкі цэп.
Хлеб спажывае халодная праца.

Ды чужакоў аднойчы змяце
Вецер цярпення маўклівы,
Бо дужы.
І ўзыдзе
Наш каравай на куце,
Асвенціць сасмяглыя нашыя душы.

Бо ў смерці няма пра Цябе памятання:
у магіле хто Цябе славіць будзе?
Псальм 6:6

Слаўлю Цябе
І жыву я Табой,
Госпад,
А смерці гэта няміла.
Толькі не можа
Вечны спакой
Даць мне сырая магіла.

Твой неспакой
Не пакіне мяне,
Ён у душы не загіне.
Твой неспакой
Цішыню прыхіне,
Жыціме ў мёртвай даліне.

І дамавіны глухая турма
Страхам душу не стрымае.
Будзе душа мая
Славіць сама
Госпада,
Нават нямая.

Высахла ад маркоты вока мае,
пастарэла яно праз маіх ворагаў.
Псальм 6:8

Бачыць далей маладое вока,
Вока старое глядзіць глыбей.
Ранняя вестка, як тая сарока,
З лесу хутчэй ляціць да дзвярэй.

Позняя вестка, як тая варона,
Глуха чарнее на голым суку.
Поўніцца вока старое бяссонна
Смуткам,
Як поўня на скразняку.

Высахнуць цяжка воку,
Як мору.
Толькі калі высыхае яно,
Здасца прадонным
Галоднаму гору,
Ціхаму небу пакажацца дно.

Вычарпалася ў скрусе жыццё мае,
і леты мае ў стагнотах...
Псальм 30:11

Прыгоршчамі маладзіка й веташка
І даланёю поўні
Вычэрпвае дні мае скрухі рука,
Дапаўшы да апошняе схоўні.

Вычэрпвае,
Як з чаўна ваду,
Вычэрпвае й дно вышкрабае.
Я следам за ценямі дзён іду.
Вярнуць іх надзея слабая.

Спяшаюцца цені,
Знікаюць яны,
Не ведаючы ляноты.
І застаюцца са мною адны
Скруха мая ды стагноты.

Дзень дню перадае слова, і ноч
ночы адкрывае веды.
Псальм 18:3

Ноч з галавы,
А дзень жыве з вачэй.
Ноч грэшна бавіць час,
А дзень пацешна.
Ноч думае,
А дзень сабе хутчэй
Стараецца ўсё выгаварыць
Спешна.

Дзень перадаць
Наступніку свайму
Спяшае недамоўленае слова.
Сэнс грэецца ля зорак
І таму
На долы абніжаецца часова.

Як ні шапчы,
Як крычма ні крычы,–
Сэнс рэдка адгукаецца на словы.
І веды ноч перадае начы,
А ў ведаў зірк
Прыхмарана суровы.

Як не сляпы,
Той зірк убачыш ты.
Калі й сляпы,
Адчуеш зірк душою.
Відушчым зробішся ад віднаты,
І станецца сваім табе чужое.

Ненавіджу шаноўцаў
марных ідалаў…
Псальм 30:7

Шаноўцы марных ідалаў,
Яны
Шануюць больш сябе
Ды свой дастатак.
І гневу халастыя перуны
Абрынуць любяць
На астатні статак.
На тых,
Што не паспелі дапаўзці,
Каб з ідалавых жалабоў
Напіцца.
У масць лыч да лыча,
Поўсць да паўсці.
Хвалу ўздаюць
Лявіца ды правіца.
Растануць ідалы,
Як тая мга,
І зменяць хваласпеў на момант
Плачы.
І ўжо да новых ідалаў чарга
Цягнуцца будзе,
Быццам хвост сабачы.

> Не схавай ад мяне аблічча
> Свайго...
>
> *Псальм 26:9*

Бачу вочы Твае,
Хоць Цябе я не бачыў ніколі.
Чую голас Твой вышні,
Хоць ніколі не чуў я Цябе.
Гэтак вязень сляпы
Бачыць вочы забытае волі,
Гэтак чуецца голас знядзелены
Немай мальбе.

А Табою малюся,
А Табою смялею й баюся,
А Табою дазволены жыць,
Паміраю й жыву,
А Табой паддаюся,
А не паддаюся спакусе,
А са страхам і верай
На плаху Тваю
Я кладу галаву.

Чуць ды бачыць Цябе –
І зашмат, і замала.
Гэта ласка нябесная –
Слухаць Тваю цішыню.
Ты задумаў мяне
Мудра а дасканала.
Я пахібіў Твой плён,
І сябе я за гэта віню.

Яліны – пад жытло буслам...
Псальм 103:17

Яліны –
Зялёныя скініі,
Прыстанак прысталых крокаў.
Нябёсы на стрэхі ім скінулі
Буслоў,
Як акраўкі аблокаў.

Сціха́ адхінаюцца клёкатам
І цішаю клямчацца дзверы.
Зямным і нябесным клопатам
Буслы
У ялін у даверы.

І позірку ўроіцца смелае:
Прыняўшы дасвецця палоны,
Стаіць,
Ад чакання здранцвелая,
Яліна,
Як бусел зялёны...

Калі я пайду далінай
смяротнага ценю...
Псальм 22:4

Са мной паміраціме
Цень мой жывы.
І цень мой
Нябожчыкам стане таксама.
Зачыніцца глуха нябесная брама,
Не ўбачу ў даліне
Ні хмар, ні травы.

Паселіцца вечная ноч уваччу.
Сваё адхвалююся,
Адлетуценю.
У змрочнай даліне
Смяротнага ценю
Я з ценем сваім развітацца хачу.

Бо цень быў
Напарнікам мне і віжом,
Сачыў, віжаваў,
Дзе б ні жыў пры святле я.
У зябкай даліне
І цень мой скалее,
Не выпырхне ні вераб'ём,
Ні стрыжом.

На сцежцы стаптанай
І на ярыне
Кунежна слядам
І нястрымна трымценню.
І покуль жывы, давяраюся ценю,
Бо ценіцца цень
І дрыжыць за мяне.

З улоння дзянніцы падобнае
да расы Твае нараджэнне.
Псальм 109:3

І за расу, і за слязу нічога
Чысцейшага няма.
Раса сама
Нагорнецца на вока Пана Бога,
Не разбурыўшы воблік абраза.
І на зямлі, далёкая ад бруду,
Раса зайздросціць
Зерню на сяўбе.
Падлеглая паўторанаму цуду,
Расінка
Сонца носіць у сабе.

Раса й краса
З нічога не ўзнікае.
Лёс крочыць пеша.
Воз сябе вязе.
І радасць,
Як рачулка гаваркая,
Смяецца і ў расінцы,
І ў слязе.

Вераадступніка чакае згуба.
Самапрысуд –
Як брытва ў два лязы.
Пяшчоціцца ў расінцы
Сонцу люба,
І ўтульна роспачы
На дне слязы.

Пастаў над імі бязбожнага,
і д’ябал хай стане праваруч яго.
Псальм 108:6

Над тымі,
Што назваліся людзямі
І рохкаюць галодна ля карыта,
Пастаў бязбожнага,
Няхай яны
Плывуць ракою забыцця ладдзямі,
Няхай спяшаюцца парнакапыта
Падставіць хілы хіб пад бізуны.

І праваруч ад самаўладца-хама
Самога д’ябла ў чорным ахінале
Пастаў,
Няхай пасведчыць чарадзе
І светласць хама,
І сваю таксама.
Каб дзякуй і за кратамі казалі
Бязбожніку,
Што ў шчасце іх вядзе.

А тое шчасце –
Мешанка густая
І рэдкая.
А тое шчасце ў спрыце,
У звадах за харчы перамагчы,
Абы не хутка ўбачыць
Дно ў карыце.
А дасць мароз,
Як адарваць лычы?

Пройдзе над ім вецер, і няма яго,
і мейсца ягонае ўжо не пазнае яго.
Псальм 102:16

Век чалавечы –
Як снег на галінцы,
Дзень чалавечы –
Як помах крыла.
Толькі за зёлкай
Паспееў нахіліцца –
Выпрастаць спіну
Труна памагла.

Кожнаму хочацца
Ліха аб'ехаць,
Лёс залагодзіць
Чым нельга і льга.
Раніца хмар наахапчыць
На вехаць.
Пачырванее за вечар смуга.

Дол прыхарошыцца
Травамі гожа.
Сподзеў і страх –
Чалавеку свае.
Вецер дыхне – і няма,
І яго ўжо
Мейсца ягонае не пазнае.

А тыя, што нас паланілі,
песняў ад нас патрабавалі,
а нашыя прыгнятальнікі –
весялосці…

Псальм 136:3

Заваёўнікам трэба песняў
Ад нас,
Прыгнятальнікам – весялосці.
Толькі песня, яна –
Не вясельны кутас,
Каб дрыжэць у застольнае млосці.

Песня вольная
Вольную мае душу,
Не пяецца ў няволі ніколі.
Прастагнаць заваёўнікам
Можа Імшу,
Зачасаць на магіле ім колле.

Весялосць захлынецца ад смеху,
Калі
Прыгнятальнік навек захлынецца.
І ўздыхнецца з палёгкаю
Роднай зямлі –
Аж ад радасці дол скаланецца.

Як бацька даруе сынам,
так даруе Гасподзь тым,
хто баіцца Яго.
Псальм 102:13

Светлая боязь душу ахінае.
Строме зайздросціць адхон.
Падае ніцма
Радасць зямная.
Марнасцю робіцца плён.

Страх
Перад Імем Тваім неназваным
Існай дарогай вядзе.
Грэх,
Што хацеў бы назвацiся панам,
Чэзне, як дым на вадзе.

А ці ў палацы,
А ці ў палатцы
Кайна хілю галаву.
Госпад!
Дазволь мне Цябе баяцца.
Покуль баюся – жыву.

Не сплю і сяджу,
Як адзінокая птушка на даху.
Псальм 101:8

Адзінокая птушка на даху –
Дах вартуе,
Ці дах яе
І трымае, й бароніць
Ад страху.
Птушка прыцемкаў
Сумна пяе.

Адзінокая птушка на даху –
Ад падумкі тае аднае,
Што крылу не стае размаху,
У пляніцу сябе аддае.

Адзінокая птушка на даху –
Забываецца песні свае.
За халодную апранаху
Вечару свой цень прадае.

Уздыманне рук маіх –
як ахвяра вячэрняя.
Псальм 140:2

Вячэрнюю ахвяру прыношу –
Ўздымаю рукі мае.
Яны
Трымаюць яшчэ сырую пакошу
З лугоў раскайнасці і віны.

Вячэрнюю прыношу ахвяру –
Узношу рукі мае.
Яны
Трымаюць, як ношу,
Цёмную хмару
Неўсвядомленае маны.

Не плоцячы вечнаму смутку
Мыты,
Прашу спагады ў наступнага дня.
Малюся,
Самым сабою забыты.
А можа, ўспомніць мяне
Вышыня?

I просяць хлеба з руінаў сваіх...
Псальм 108:10

Жабраваць па сваіх руінах –
Тое,
Што сябраваць з дварамі.
У забыўлівых прыпамінах
Кленчыць неіснуючай браме.

Жабраваць па сваіх руінах –
Тое,
Што сябраваць з вірамі.
Па абразах ісці й па кпінах
І гавець у разбураным храме.

Вандраваць па сваіх руінах –
Тое,
Што сябраваць з вятрамі,
Што нясуць на далёкіх спінах
Прах дзяржаваў
З рабамі й царамі...

Дні чалавечыя – як трава...
Псальм 102:15

А веку таго –
Ад касы да касы.
Таму так спяшаецца раскашавацца
Надзея ў руні на каласы,
Надзея ў рэха на галасы.
Траве застаецца адно –
Хвалявацца.

Травой зарастуць
І разлогі, й лугі.
Адскочыць атава
Спаткацца з касою.
Як восень, пажоўкне
Трава ад тугі.
Успыхнуць зялёнааблочна
Стагі.
Загарыцца расе
Паўтарыцца красою.

Хай памножацца смуткі ў тых,
што цякуць да бога чужога...
Псальм 15:4

Пілнавацісяя кожны мусіць
Роднага Бога,
Пілнавацісяя кожны мусіць
Роднай зямлі.
Не цяплее душа
Ля цяпельца чужога,
Каласіцца туга
На чужой аралліі.

Толькі ў роднага Бога
І шчырасць, і ласка.
Родны Бог – родны бацька,
Бог чужы – як айчым.
Дома суха і ў багне,
На чужыне й на ўзгор'і гразка.
Некалькі ў ваднаго
Не бывае айчын.

Каб не заснуў я сном смерці...
Псальм 12:4

А сон жыцця –
Кароткі, як жыццё.
Сон у жыцця –
Трывожны, клапатлівы.
І чалавек – капрызнае дзіцё –
Ў кароткім сне
Спакойны ды шчаслівы.

У смерці сон
Даўжэйшы за яе,
Сон беспрабудны,
Цёмны, страхавіты.
Ніколі ён назад не аддае,
Хто зябкай павітухаю спавіты.

І, кватарант жыцця,
Пакуль жыве,
Ён ад жыцця
У сон жывы ўцякае,
Каб спадабацца
Смерці-ўдаве.
І спіць жыццё.
А іншы сон чакае.

Дабрашчасны, хто возьме і заб’е
немаўлятак тваіх аб камень!
Псальм 136:9

Хай сабе ён і ворагаў –
Чэрап дзіцячы.
Ён – маленькае неба,
Дзе небасхіл няпэўны
Трымаецца на радасным плачы,
Чэрап будучага пастуха
Ці царэўны.

Хай жа камень праклёну
Мяккай падушкай стане
З летуценнага пер’я
Залётнае аблачыны.
Хай аб наканаванні
Дзіця папярэдзяць здані,
Хай здымуць камень з сэрца
У змрочнай прычыны!

Народ, якога я не ведаў,
служыць мне...
Псальм 17:44

Там,
Дзе паншчаны гаспадары,
Пасуцца выслужнікі табунамі.
Ім лёгка чужых
Называць панамі,
Аднолькава ім
Ці ў хляве, ці ў двары.

Ім роднага бацьку
Замяніць айчым,
Якога палюбяць
За скібку хлеба.
Па звычцы
Яшчэ патурбуе патрэба
Назвацца народам.
Але якім?

Чалавек падобны дыханню...
Псальм 143:4

Бог уздыхнуў
Над стварэннем слабым.
Бог уздыхнуў –
І ўдыхнуў дыханне.
Дым, як туман,
І туман, як дым,
Папераблыталіся ў тое ранне.
Першая недзе звінела аброць.
Конь неаб’езджаны
Цешыўся з волі.
І, чалавека пакінуўшы доле,
Сумна
Падаўся ў неба Гасподзь...

Іван Рыгоравіч і Куліна Андрэеўна Барадуліны. 30-я гады

Паэту тры гады

Мама з сынам. 1966 год. Фота У. Крука

Падлётку хочацца ў палёт! 1957 год

Падлётку хочацца ў палёт! 1957 год

Касцёл ацалееў для вякоў… 1955 год

З жонкай Валянцінай і Валянцінай Уладзіміраўнай Быкавай у Вушацкім касцёле святога Лаўрэна. 11 верасня 2005 года

Ля Вушацкага касцёла святога Лаўрэна пасля прэзентацыі кнігі «Ксты». 11 верасня 2005 года

МАМА
АКУЛІНА
АНДРЭЕЎНА
БАРАДУЛІНА

Мама заўсёды чакае… 22 ліпеня 2009 года

З ксяндзом Уладыславам Завальнюком у Вушацкім касцёле.
22 ліпеня 2009 года

Біскуп Антоній Дзямянка прычашчае Рыгора Барадуліна ў
Чырвоным касцёле. 25 красавіка 2010 года

З біскупам Уладыславам Блінам і Алай Сакалоўскай на прэзентацыі кнігі «Ксты» ў Вушачы. 11 верасня 2005 года

З Юрыем Стулавым у Стакгольме. 29 красавіка 2006 года

З Пятром Васючэнкам у Пінску. 3 чэрвеня 2006 года

З Ігарам Сарокіным. 22 сакавіка 2006 года

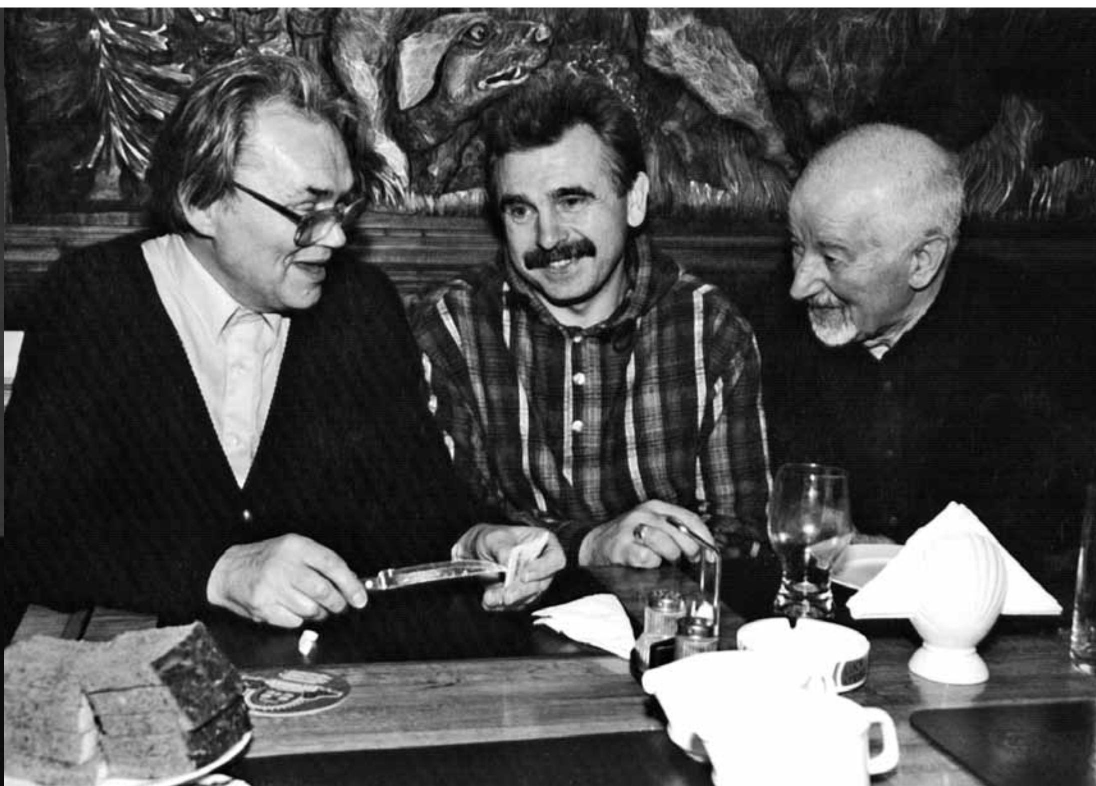

З Васілём Сёмухам і Алесем Камоцкім. 2005 год

З чытачамі ў Чырвоным касцёле пасля прэзентацыі кнігі «Халодная памяць вады». 25 красавіка 2010 года

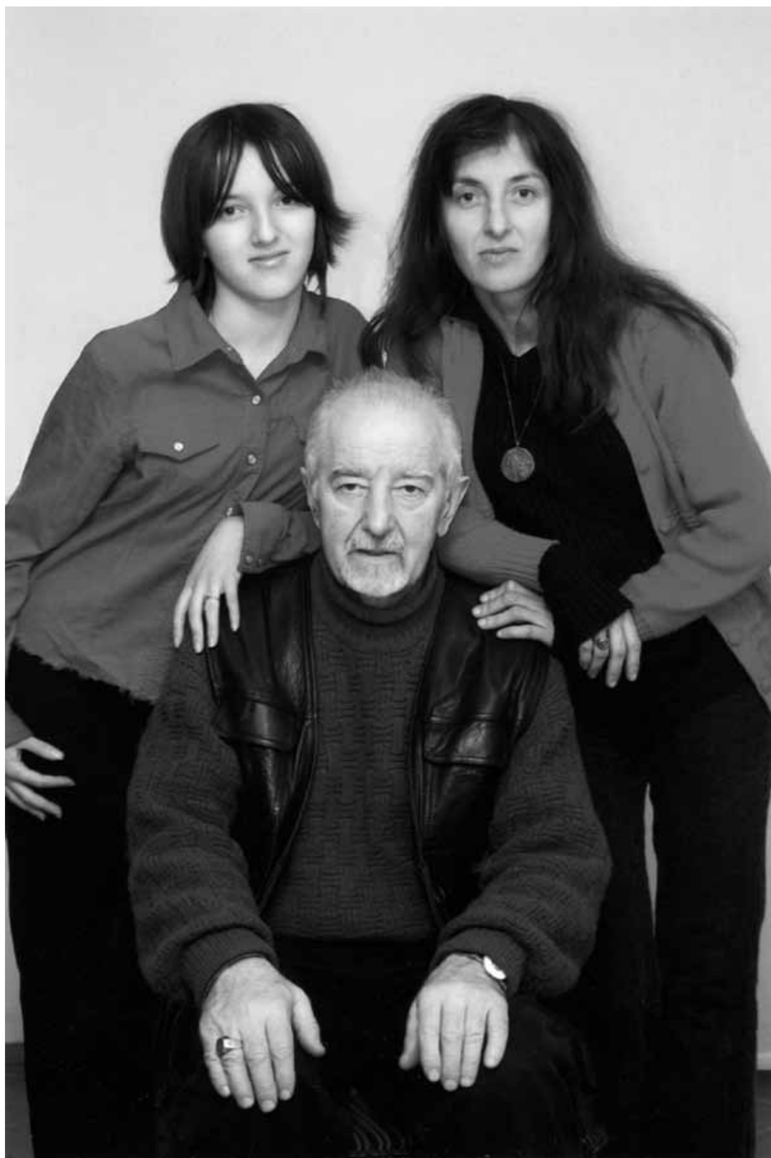

З дачкой Ілонай і ўнучкай Дамінікай. 2005 год

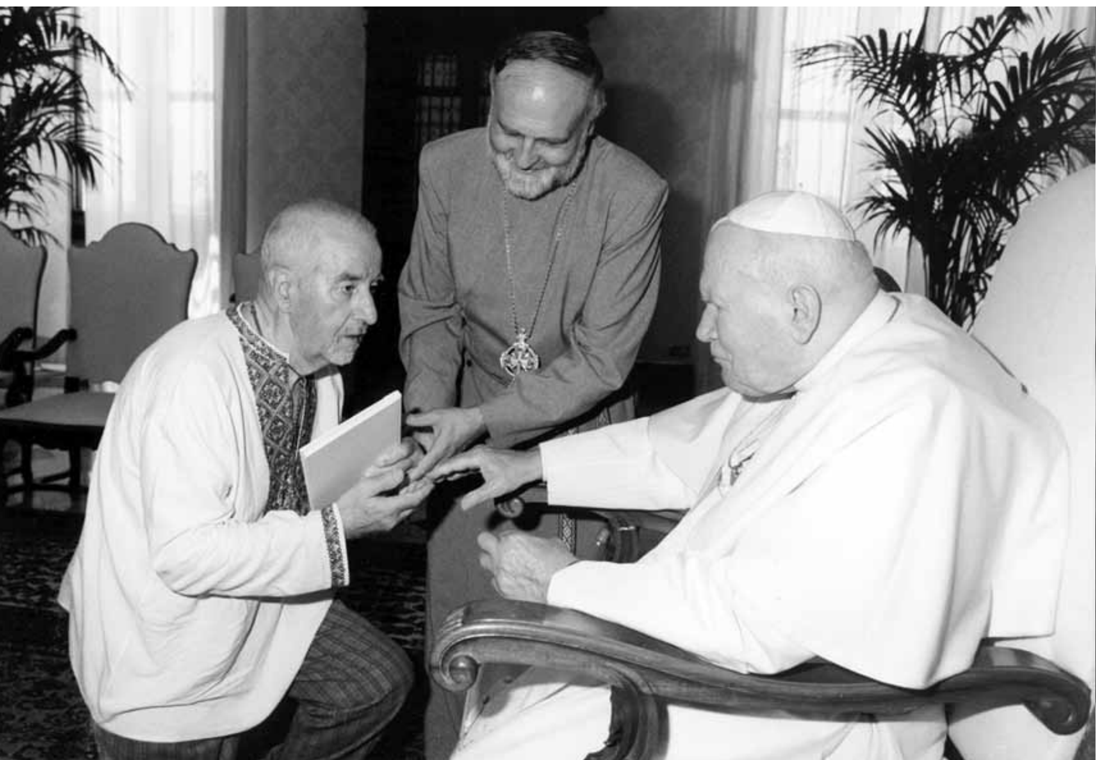

На аўдыенцыі ў Папы Рымскага Яна Паўла II у Ватыкане 28 чэрвеня 2004 года

У святым храме… 25 красавіка 2010 года

Грэюцца ўспаміны ля агню… 22 ліпеня 2009 года

Яны нямулкія – камяні роднай Каменскай вуліцы…
23 ліпеня 2009 года

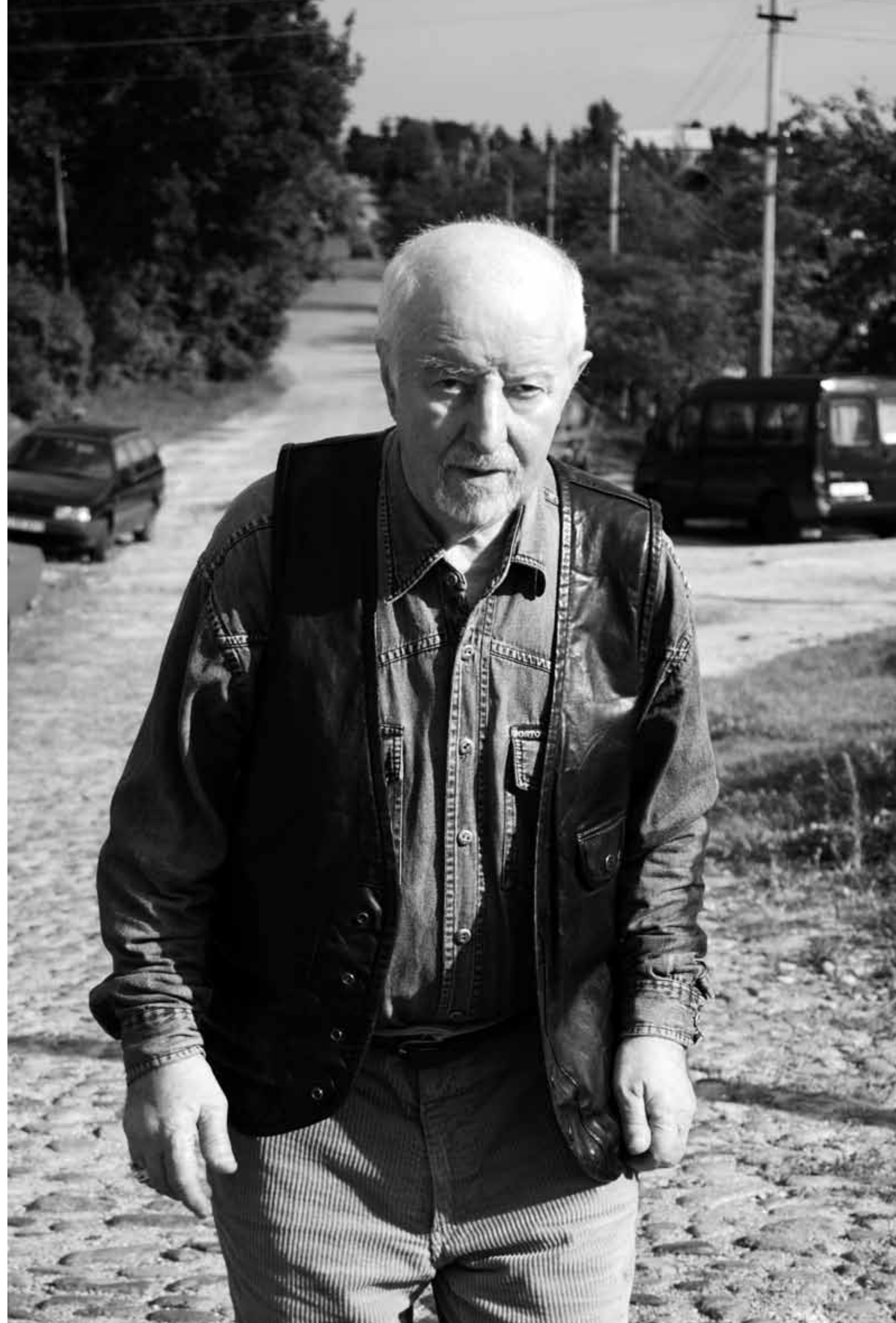

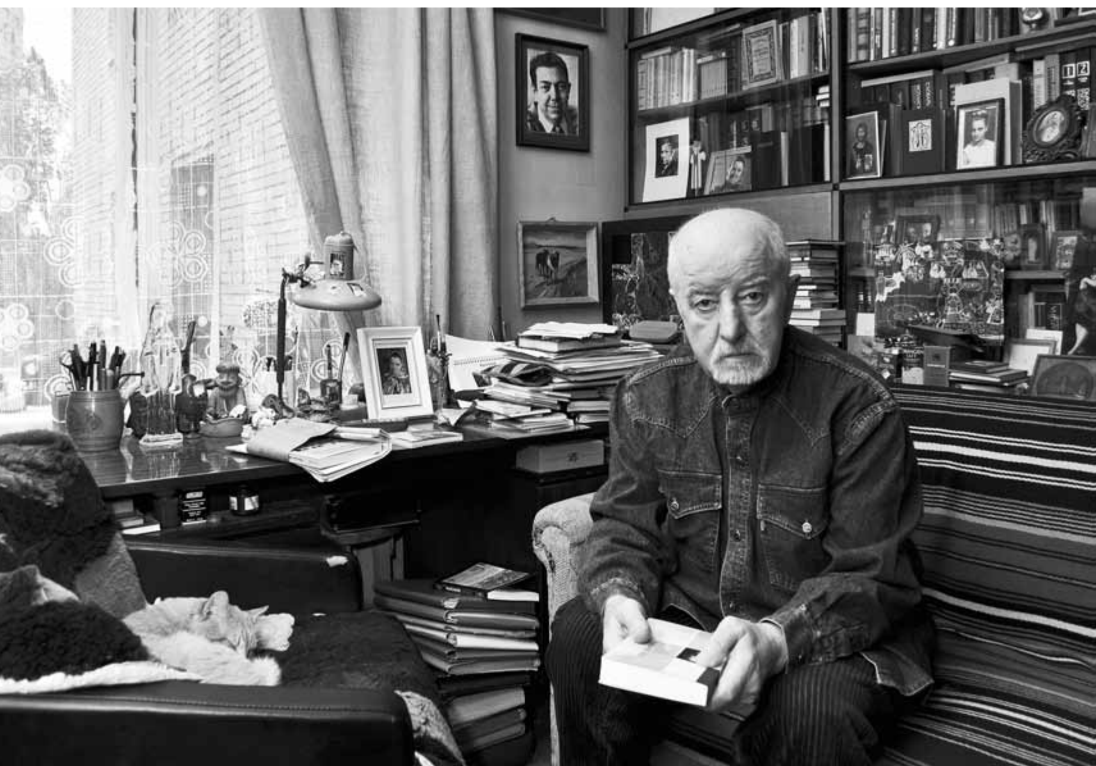

І цішыня задумацца любіць… Снежань 2010 года

Змест

Літаратурна-мастацкае выданне

Барадулін Рыгор

Anima

Рэдактар *А. С. Сакалоўская*
Дызайн і макет *Г. І. Мацур*
Камп'ютарны набор *А. А. Лешчанка*

Фотаздымкі
Вячаслава Дамуця,
Георгія Ліхтаровіча,
Алеся Матафонава,
Сяргея Шапрана
і з архіва
Рыгора Барадуліна,
Алы Сакалоўскай

Падпісана ў друк 21.05.2011 г. Фармат 60×84 $^{1}/_{16}$.
Папера афсетная. Друк афсетны. Гарнітура Minion Pro.
Ум. друк. арк. 26,16. Улік.-выд. арк. 11,9. Тыраж 500 ас.
Замова №1903.

Рымска-Каталіцкая парафія
святога Сымона і святой Алены.
ЛИ 02330/0133287 ад 30.05.2005 г.
220050 г. Мінск, вул. Савецкая, 15

Надрукавана з арыгінал-макета ў друкарні ТДА «Нова-Прынт». 220138, г. Мінск, вул. Геалагічная, 59/4, п. 10.
ЛП 02330/0552786 ад 25.02.2009 г.